

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Obor: Dějiny výtvarných umění

Architektura vil v Hradci Králové, 1900 – 1945

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ilona Motejlová

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny řádně citovala a uvedla.

V Hradci Králové dne 5. května 2011

Ilona Motejlová

Děkuji prof. PhDr. Rostislavu Šváchovi, CSc. za odborné vedení bakalářské diplomové práce, cenné rady a připomínky, které přispěly k její napsání. Dále děkuji Radce Bartošové z Archivu stavebního úřadu města Hradec Králové za poskytnutí důležitých materiálů, Mgr. Janu Koškovi ze Státního okresního archivu Hradec Králové, Vladimíru Židovi, ing. Richardu Miličovi, Michalovi a Ivaně Dundovým, ing. Janu Skřivánkovi, JUDr. Vladimíru Krčmovi a Pavlovi a Věře Ceeovým za laskavé poskytnutí svých rodinných archivů.

Obsah

1) Úvod.....	7
2) Přehled vývoje bádání.....	9
3) Vila. Individuální forma bydlení.....	14
4) Od bourání pevnosti po Salon republiky.....	20
5) Bydlení v zeleni. Hradec Králové a výstavba vil.....	24
6) Zlatá éra hradecké architektury a její konec. Od meziválečné výstavby po vytvoření Velkého Hradce Králové.....	30
7) Jednotlivé vily v Hradci Králové z let 1900 – 1945, katalog.....	33
7. 1. Vila Karla a Leopoldini Wiplerových.....	36
7. 2. Vila Morušovka, rodinný dům Josefa Bečičky.....	38
7. 3. Vila Karla Wiewegha.....	45
7. 4. Vila MUDr. Otakara Klumpara a Marie Klumparové.....	47
7. 5. Vila Jaroslava a Boženy Peřinových.....	50
7. 6. Vila čp. 140 (HK – Slezské Předměstí).....	52
7. 7. Vila Roberta Schmidta.....	54
7. 8. Vila Jana Sixta.....	56
7. 9. Rodinný dům Marie Šanderové.....	60
7. 10. Vila „Anička“, vlastní rodinný dům Jaroslava Pažouta.....	62
7. 11. Vila Marie Wünschové.....	64
7. 12. Vila Marie a Václava Píšových.....	66
7. 13. Vila Václava Charváta.....	72

7. 14. Vila Karla Jandy.....	77
7. 15. Vila továrníka Antonína Petrofa staršího.....	79
7. 16. Vila Bohumila Hobzeka.....	82
7. 17. Vila čp. 438 (HK).....	84
7. 18. Vila čp. 672 (HK).....	86
7. 19. Vila Antonína Holečka.....	88
7. 20. Vila Josefa Všečky.....	92
7. 21. Vila Jana Schimanna.....	94
7. 22. Vila MUDr. Libora Stefana.....	96
7. 23. Vlastní rodinný dům Františka Jaroslava Černého.....	98
7. 24. Rodinný dům Marie Sálové.....	100
7. 25. Rodinný dům Jana a Hedviky Hypiusových.....	104
7. 26. Rodinný dům s projekční kanceláří firmy Fňouk–stavitel & Liska– architekt.....	106
7. 27. Vila Karla a Marie Jarkových.....	108
7.28. Vila Čenka Vorlíčka.....	110
7. 29. Vila „Cristina“, rodinný dům Antonína Petrofa mladšího.....	112
7. 30. Rodinný dům Josefa a Františky Hubáčkových.....	114
7. 31. Rodinný dům Františka Mazury.....	116
7. 32. Vila Františka Komárka I.....	118
7. 33. Vila MUDr. Václava Tesaře a Luisy Tesařové.....	120
7. 34. Vila Františka Komárka II.....	123

7. 35. Rodinný dům Františka Hrouzka.....	125
7. 36. Vlastní vila architekta Oldřicha Lisky s projekční kanceláří.....	127
7. 37. Nájemní vila Aloise Švorčíka.....	130
7. 38. Vila Waltera Steina.....	134
7. 39. Vila Anny Urbanové.....	136
7. 40. Rodinný dům Milady Šimákové.....	138
7. 41. Rodinný dům Františka a Anny Matějkových.....	140
7. 42. Vila Karla a Jaroslavy Cee.....	142
7. 43. Vila Karla a Malči Fuchsových.....	144
7. 44. Rodinný dům Bohuslava Horského.....	148
7. 45. Vila Františka Sternwalda.....	150
8) Závěr.....	152
9) Poznámky.....	154
10) Adresář staveb v Hradci Králové.....	159
11) Prameny a literatura – abecední seznam.....	164
12) Prameny a literatura – chronologický seznam.....	172
13) Summary.....	180
14) Obrazová příloha – seznam.....	181
15) Obrazová příloha – fotodokumentace.....	182

1. Úvod

Ve své bakalářské diplomové práci zpracovávám téma vývoje architektury vil postavených na katastrálním území Hradce Králové v letech 1900 – 1945.

Úvodní kapitola je věnována vzniku typů vilových staveb v minulosti, jejich postupnému šíření a vývoji tohoto stavebního druhu od antiky, renesance až do konce 19. století. Tehdy se vila stala téměř fenoménem měšťanské střední třídy a sloužila jako reprezentace majitelova životního stylu, vkusu a finančních možností.

Ve druhé kapitole zmiňuji historické souvislosti, které předcházely období, jež se v Hradci Králové označuje jako *Salon republiky*. Jde zejména o stavbu vojenské pevnosti, její vliv na stavební rozvoj města, zrušení pevnosti císařem Františkem Josefem I. a bourání hradeb. V návaznosti na tyto okolnosti se začíná objevovat výrazná snaha vedení města o plánovitý rozvoj výstavby, řízený odbornou složkou na základě kvalitních zastavovacích a regulačních plánů získaných formou soutěží.

V další kapitole se zabývám samotným městem Hradec Králové, regionálními podmínkami, za jakých byly tehdejší vily a rodinné domy objednávány a stavěny. Zmiňuji počátky osazování města zelení, projektování vil do zahradních bloků a lokalit, které město postupně po bourání pevnosti otevíralo vilové výstavbě. Uvádím místní hradecké osobnosti a klienty rodinných sídel a nejvýznamnější stavitele vil.

V poslední kapitole pojednávám o nejvýznamnějším období královéhradecké architektury a stavebního vývoje, datovatelném přibližně od počátku 20. století, přes meziválečnou výstavbu po začátek druhé světové války, až do roku 1942, kdy byl ve městě na několik let vydán zákaz nové výstavby. Tímto rokem svou práci z hlediska datace uzavírám.

V katalogové části práce uvádím jednotlivé stavby; vily nebo rodinné domy a k nim se vztahující bádání. Vše přibližuji na čtyřiceti pěti příkladech vil postavených ve zmiňovaném období na území, které v té době tvořilo Hradec Králové. U jednotlivých domů předkládám veškeré dostupné informace získané z novodobé i dobové literatury, tisku, z archivních fondů jednotlivých architektů,

stavebníků nebo rodin, z fondů jednotlivých vil a z jiných písemných dokladů. Jako například okolnosti stavby domu, historický kontext, popis od vzniku architektonického projektu po samotnou realizaci stavby a její další půdorysné a architektonické proměny. Sleduji ohlasy v regionálním dobovém tisku nebo zmiňuji problémy, které se objevují v současné době. Pokud je známa, tak uvádím osobnost stavebníka, jejího projektanta, postihuji umístění vily v krajině nebo městské zástavbě a nakonec se pokouším zdokumentovat její současný stav. Tímto bádáním se zabývám u několika vybraných staveb. Každé jednotlivé vile nebo rodinnému domu věnuji samostatnou podkapitolu, kterou doplňuji fotografiemi současného stavu, půdorysnými plány a zachovalými archivními zprávami.

V závěru práce se snažím dospět k vyhodnocení stavby, jejích odlišností a zajímavostí i k individuálnímu přínosu jednotlivých vil, které jsou výsledkem konfrontace architekta – projektanta a objednavatele – tvůrce zadání. Vila se v tomto ohledu stává portrétem klientovy osobnosti.

Z hlediska toho, že dochovaný materiál k jednotlivým vilám je různorodý a různého rozsahu nebo zpřístupnění, odpovídají i mé texty, kterými doprovázím osm vybraných vil, obsahem zachovanému materiálu. Některý materiál mi nebyl zpřístupněn nebo se ztratil. V tomto ohledu je bádání omezenější.

2. Přehled vývoje bádání

Problematikou vil a rodinných domů, jakožto plnohodnotných a kvalitních individuálních řešení bydlení, se v minulosti již několik autorů zabývalo. Kromě historiků to byli samotní architekti, kteří svými články přispívali do různých periodik nebo je vydávali knižně. Stávalo se tak hlavně v období od roku 1900 do počátku druhé světové války.

Kromě těchto primárních pramenů, pocházejících od samotných tvůrců, jsem pracovala hlavně s archiváliemi uloženými ve Státním okresním archivu Hradce Králové, na stavebním úřadě Magistrátu města Hradec Králové, ale také mi byly v několika případech poskytnuty rodinné archivy majitelů vil. Ve své práci jsem dále vycházela z dobových regionálních periodik. Šlo především o *Ratibor*, *Kraj královéhradecký*, *Královéhradecko* a *Osvětu lidu*. Mezi další patřily pražské umělecké časopisy *Styl*, *Architekt*, *Architekt SIA*, *Stavitel* a *Umělecký měsíčník*. Přínosným pro pochopení problematiky zahradních měst se mi stalo množství článků v královéhradeckých periodikách, které publikovali buď samotní architekti, nebo historici, kteří často překládali přednášky zahraničních autorů (například Hermanna Muthesia, Ebenezera Howarda) a živě na ně reagovali.

Mezi nejdůležitější a vůbec první pojednání o vile, jakožto stavebním typu moderní doby, patří článek Zdeňka Wirtha, otištěný ve druhém ročníku *Stylu*.¹ Podle Wirtha může i „méně zámožný toužit po obydlí, v němž nemusí sdílet statisticky vypočítané krychlové metry vzduchu. Takovéto bydlení pozdvihuje jeho pracovní energii a zachovává mu zdraví.“² Hlavní Wirthovou myšlenkou je přispět k popularizaci tohoto stavebního typu v tehdejší kultuře bydlení, „jež v činžáku došla částečného zhoršení a poklesla na úroveň přímo bídou.“³ Ke svému článku připojil příspěvek Hermanna Muthesia *Malý dům na venkově*.⁴ Vydání *Stylu* doprovodil pracemi předních českých tvůrců, které ilustrují vývoj moderní vilové architektury. Ukázky demonstrují po stránce typologické převážně české transformace anglického domu s obytnou halou jako centrálním prostorem.

Mezi další publikace o vilách patří kniha od architektů Emila Králíčka a Josefa Kafky *Rodinný dům: praktický rádce pro každého, kdo zamýšlí vlastní*

bydlo si zříditi,⁵ která vyšla v roce 1911. Jak již sám název napovídá, všem budoucím stavebníkům „*chce být praktickým rádcem tato knížka, opírající se o nejnovější vymoženosti techniky stavební i zařizovací, stejně jako o všechny výhody, jež poskytuje úvěr a zákon.*“⁶ Autoři se zabývají funkční, architektonickou a technologickou stránkou navrhování a vše uvádějí na amerických, anglických, německých, francouzských a švýcarských příkladech domků a vil.

Mezi důležité publikace patří Wagnerova *Moderní architektura*⁷ a kniha Mackaye Hughha Baillie Scotta *Dům a zahrada*⁸, shodně vydané v roce 1910 a obě s předmluvou Zdeňka Wirtha. Knihy přiblížily a ukázaly, nejen soudobým architektům, ale i potencionálním stavebníkům a široké veřejnosti, nové směry v moderní architektuře a bydlení. Text knihy *Dům a zahrada* Wirth doprovodil anglickými, německými, ale i vídeňskými a českými příklady vilových staveb.

V roce 1911, ve třetím ročníku *Stylu*, publikoval architekt Otakar Novotný článek o amerických vilách⁹, kde píše, že systém vilových staveb v Americe by zde byl umělecky nepřístupný, „*ale jen proto, že klade se u nás přílišná váha na „uměleckou“ stránku stavební, kterou hledí se nahrazovat nedostatek smyslu pro přirozené potřeby bydlení*“.¹⁰ Naopak Američan chce bydlet prakticky, ekonomicky a krajně účelně, bez ohledu na podobu vnějšku.

Monografie Ludvíka Domečky *Třicet let veřejné činnosti JUDra F. Ulricha*¹¹ z roku 1925, jenž, jak sám název napovídá, byla napsána k třicetiletému výročí Ulrichova starostovského úřadování, nás informuje o jeho podpoře stavební činnosti a jeho jiných angažmá.

O tři roky později vydal Zdeněk Wirth monografii Josefa Gočára,¹² kde představil téměř všechny realizované i neuskutečněné projekty pro město. Chybí zde však nerealizovaný návrh vily továrníka Antonína Petrofa z let 1909 – 1910, která měla být jednou z jeho prvních staveb pro Hradec Králové.

Nejdůležitějším pramenem pro studium královéhradecké architektury dodnes zůstává obsáhlý článek Ulrichův Hradec Králové¹³ z pera historika Karla Heraina, jenž byl otištěn roku 1930 v časopisu *Umění*. Kromě známých návrhů Josefa Gočára a Jana Kotěry zde Herain uvádí i realizace Oldřicha Lisky, Bohumila Waiganta, Vladimíra Fultnera, Václava a Jana Rejchlových i dalších

méně proslulých architektů. Krátkou zmínkou a fotografiemi, které autor nechal pro toto pojednání zhotovit, doprovází vilu Václava Charvát a Václava Tesaře.

Ve třicátých letech vyšla postupně řada publikací zabývajících se bytovou architekturou. Počínaje *Obytným domem dneška* (1931)¹⁴ šlo o knihy *Nejmenší dům* (1931)¹⁵, *Zahrada a obydlí* (1938)¹⁶, a mnohé další, které pomohly rozšířit povědomí stavebníků o současném trendu v bydlení a přispět tak k popularizaci individuální bytové kultury. Představu o moderním bydlení shrnuje nejlépe ve své publikaci z roku 1931 Jan Evangelista Koula.¹⁷ Knihu chtěl architekt věnovat všestranně informovaným stavebníkům, kterých je podle autora nedostatek, a hned v úvodu zmiňuje, že proto „obytný dům může být plným právem nazýván ústředním problémem nové architektury“.¹⁸ Kniha se zabývá novými životními podmínkami, stavebními materiály a v celku novými možnostmi v navrhování rodinných domů a vil.

K poznání díla Oldřicha Lisky pro Hradec Králové je nezbytná monografie, kterou vydal roku 1932 vlastním nákladem, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*.¹⁹ Úvodním slovem tuto publikaci doprovodil František Tichý.

V roce 1941 vyšla publikace k výstavě *Hradecký kraj ve stavbě a vývoji*,²⁰ jež shrnuje dosavadní ekonomický, hospodářský, ale zejména stavební vývoj soudobého Hradce. Pro mou bakalářskou práci mají největší význam kapitoly Velký Hradec Králové od Karla Mlynáře, Vzrůst města Hradec Králové a jeho regulační plány z pera Emila Pražana a Budování obytných domů od Antonína Širůčka.

Poté (od konce druhé světové války) nastala v publikační činnosti, pojednávající o bydlení, vilách a rodinných domech, dlouhá odmlka, kdy nic zásadnějšího v této oblasti nevycházelo.

Teprve až v roce 1985 vydal František Toman knihu ve spolupráci s Krajským muzeem východních Čech, *Sto let výstavby a územního plánování města Hradce Králové*.²¹ Toman se zde zabývá vývojem urbanismu od výstavby pevnosti po osmdesátá léta 20. století.

O pět let později vydal Jiří Krátký skriptu *Urbanistická kompozice Hradce Králové*²² pro Pedagogickou fakultu Univerzity Hradec Králové. Jako velký

přínos zde hodnotím, že se autor jako první zabýval i rozvojem přilehlých městských částí a předměstí.

V roce 2000 na oba předchozí počiny volně navázala kniha *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*²³ od kolektivu autorů Marie Benešové, Františka Tomana a Jana Jakla. Na nesrovnalosti v této knize již upozornil Jakub Potůček ve své magisterské diplomové práci. K jeho tvrzení bych dodala, že publikace v mnoha případech přebírá celé pasáže, nebo dokonce kapitoly z předchozí knihy od Františka Tomana. V textu se dále vyskytlo mnoho chyb v označení staveb a jejich dataci. Je zde také věnováno málo místa některým stavbám, a zejména vilám, na svou dobu velmi moderním a nadčasovým, na úkor velmi obšírně pojaté úvodní kapitoly o problematice josefínské pevnosti a o prvních regulačních plánech. To podle mě nesplňuje název knihy. Vilovými stavbami se zde autoři zabývají v šesti případech.

Více projektů a realizovaných staveb uvedl Jakub Potůček v rámci své magisterské diplomové práce *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895–1950*²⁴, obhájené na Univerzitě Palackého v Olomouci roku 2002. Práci autor rozšířil a vydal o sedm let později pod názvem *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895–2009*.²⁵

Mezi zajímavé soudobé práce patří teze přednášky vydané Vysokým učením technickým v Brně roku 2005. Milan Stehlík zde řeší *Sociální aspekty bydlení v tvorbě architekta – bydlení mezi “vilou” a “panelákem”*.²⁶ Na mnoha ukázkách zde demonstruje problematiku vztahující se k tématu výstavby moderní vily nebo rodinného domu. Autor zde upozorňuje, že „*snaha odlišit se od ostatních, přirozená lidská vlastnost, se nesmí stát základním kompozičním pravidlem (...), hodnoty lidové architektury jsou v pokore k tradici, schopnosti podřídít se pravidlům vznikající po staletí v respektování řádu věcí.*“²⁷

Kniha *Matematika ideální vily a jiné eseje*²⁸ od Colina Rowa poukazuje na kontinuitu mezi architekturou současnou a architekturou, která jí předcházela. Kniha obsahuje devět esejů odkrývající ideologická východiska moderního stavitelství a na mnohých příkladech popisující architektonickou logiku, která je vlastní moderním stavbám.

Stejného roku vyšla v Praze další kniha z řady publikací umělecké agentury Foibos, vydávající od roku 2006 edici *Slavné vily*. Dosud jich bylo vydáno na dvacet a jednou z nich je i publikace *Slavné vily Královéhradeckého kraje*²⁹ z roku 2007. Texty jsou sestaveny kolektivem autorů (Blanka Adámková, Miloš Buroň, Jan Fanta, Lenka Nyklová, Vladimíra Paterová, Jakub Potůček, Radomír Rais, Alexander Skalický starší) pod vedením Petra Ulricha. Kniha vyšla ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Pardubicích. Autoři zde na 155 stranách zpracovali 51 vil, mezi které zařadili 13 vil z Hradce Králové. Nezbylo více místa, aby se mohli zabývat mnohými dalšími vilami a rodinnými domy, kterých je v Hradci mnoho, proto jsem se rozhodla toto téma svou bakalářskou prací rozšířit a podílet se tak na dalším rozvoji bádání o těchto hodnotných památkách minulé doby.

Jedním z posledních počinů na toto téma je kniha od kolektivu autorů Štěpána Bartoše, Zdeňka Lukeše a Pavla Panocha s názvem *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*.³⁰ Publikace obsahuje úvody do časových období a dále medailony k jednotlivým stavbám, které se k dané době vztahují. Autoři zde dále uvedli dle jejich názoru sedm nejvýznamnějších hradeckých vil, reprezentujících daný časový úsek.

Nejnověji se královéhradeckými vilami zabýval Tomáš Tuček, kterému vycházel seriál *Vily Hradecka* (2009)³¹ v *Královéhradeckém deníku*, kde se zabýval třinácti domy. Ve svých statích vycházel zejména z knihy Petra Ulricha a kolektivu a v některých případech i z rozhovorů s majiteli.

3. Vila. Individuální forma bydlení

Termín vila (villa) jako pojem a typologický druh architektury se vyhranil již v římské antice raného císařství na počátku našeho letopočtu a je termínem, který se užívá i nadále v současnosti. Od počátku šlo o individuální rodinná sídla příslušníků nejvyšších vrstev tehdejší společnosti. Patřili mezi ně zejména císaři, senátoři, politici, vojevůdci, filozofové, lékaři, literáti a umělci. Tyto vážené osobnosti si dávaly stavět svá sídla – vily ve městě (*villa urbana*), na předměstí (*villa suburbana*), na venkově (*villa rustica*) nebo také u moře (*villa marittima*).³²

Umístění vily ve městě, v krajině nebo na venkově souvisí s jejími vývojovými půdorysnými, konstrukčními i vzhledovými proměnami. Městská vila představovala většinou intimní bydlení s uzavřeným půdorysem, navazovala tak na přepychové městské domy s volnější dispozicí. Někdy měla charakter rezidence s rozsáhlým hospodářským a rekreačním zázemím. Stavěla se v příjemné části města nebo na jeho okraji a sloužila k celoročnímu pobytu majitele. Nejznámější ukázkou tohoto typu je Hadriánova vila v Tivoli. Vila budovaná na předměstí (letohrádek) sloužila pro příležitostný pobyt majitele a hostů. Skládala se často z vlastní vily hostitele s přepychově zařízenými místnostmi a ze samostatně stojící budovy pro hosty. Pozemek vily měl obvykle charakter parku. Příkladem tohoto typu jsou vily stavěné na úpatí hor kolem Říma. Venkovská vila byla také určena pro příležitostný pobyt. Stavěla se v blízkosti majitelových zemědělských pozemků. Stála izolovaně, nedaleko hospodářských budov, a zasazovala se do přírodního území nebo zahrady, do kterých byla často otevřena. Dispozičně navazovala na typ římského domu, ale architekti ji řešili volněji. Typické venkovské vily představovaly vily u Pompejí.³³

Následující doba středověku tento komfort na dlouhá staletí opustila a obydlí typu vil se nestavělo. O znovuzrození se zasloužila až renesanční Itálie v 15. a 16. století. Pro starověké Římany vila většinou představovala typ dvorce, bývala sídlem spíše mimoměstským, umístěným ve volné krajině nebo na venkově. V renesanci fenomén domu ve venkovské krajině spíše ustupuje a majitelé jej začínají přesunovat do měst a jejich center. Přesto však býval umístěn do upravovaných zahrad ve formě menších parků a sadů. Vilou,

jakožto architektonickým typem, se zabývali snad všichni tehdejší architekti. Vrcholu v jejich projektování dosáhl italský architekt Andrea Palladio, který projektoval tato sídla hlavně v okolí Benátek a Vicenzy. Jeho vily se vyznačovaly důslednou osovostí a přísným symetrickým půdorysem často s výrazným uplatněním sloupů v čele stavby. Do dnešní doby je Palladio vzorem pro mnoho architektů a svým teoretickým a architektonickým dílem se stal nejnásledovanějším a nejparafrázovanějším architektem renesance. Antický starověk a Andrea Palladio, to jsou dva významné odkazy z historie vilových staveb, ze kterých těžila architektura po celá další staletí.

Za dobu skutečné demokratizace tohoto stavebního typu a jeho širšího rozvoje lze považovat až druhou polovinu 19. století. Vily nepředstavovaly pouze architektonický útvar, ale byly výrazem určitého životního stylu. Nadále si nechávala stavět svá rodinná sídla majetná střední třída (začala se vytvářet například nová podnikatelská elita), snažící se tím zhmotnit své bohatství a představy o individuálním rodinném bydlení, ale zároveň se vila stala dostupnou i pro vrstvy obyvatel disponující menšími finančními prostředky. Od druhé poloviny 19. století do výstavby vil začaly pronikat anglické vzory a tendence – anglický venkovský dům (*cottage*) a středověký statek (*manor house*).³⁴ Také to byla Anglie, kde se na konci století zrodilo hnutí zahradních měst, které inicioval anglický architekt Ebenezer Howard a jeho kniha *Zahradní města budoucnosti*,³⁵ která byla roku 1924 přeložena do češtiny. Tyto myšlenky silně inspirovaly mimo jiné i architekty tvořící v Hradci Králové, kteří se tehdy v podobném duchu snažili utvářet novodobý Hradec oprostěný „od hradebních pout.“³⁶ Specifickými se od počátku 19. století staly také vily patřící majitelům továren. Tato společenská vrstva, patřící od konce 18. století k nejmajetnějším občanům města, si dávala stavět svá rodinná sídla většinou bezprostředně po realizaci výstavby průmyslového podniku a často v jeho sousedství. Takové domy se nezdálo vyznačovaly bohatstvím použitého materiálu, okázalostí a náročností. Nic na tom nezměnilo ani umístění a bezprostřední vazby jejich vil s průmyslovým areálem.³⁷

Vilové stavby na konci 19. a počátku 20. století se vyznačovaly mnoha společnými znaky. Struktura uspořádání se ve velké míře inspirovala vilami

antiky a renesance. Tyto stavby tvořily stálý vzor pro objednavatele, pro něž zmiňovaná období dějin ztělesňovala ideál humanistických a liberálních životních hodnot. Na důležitosti nabývalo situování vily, správná orientace pokojů, dostatek čerstvého vzduchu, slunečního osvětlení a volného prostoru. Ve většině případů šlo o stavby dvoupodlažní, kde přízemí tvořilo zónu pro veřejnost. Sloužilo jako jakési centrum ve vile, zejména jako uvítací hala, „*kde se jinak oddělené proudy intimní života rodinného a obcování společenského stýkají*.“³⁸ Do přízemí se vcházelo vstupní síní, do které se postupem doby po anglickém vzoru začaly umisťovat velké krby a terasy vedoucí na zahradu. Prostorná a rozlehlá zahrada, jakožto „*pokračování domu*“³⁹ a jeho nedílná součást, byla také často architektonicky upravována. Do přízemí domu se často umisťovala rozlehlá jídelna s přilehlou kuchyní, občas zde nechyběl ani hudební salónek a biliárový pokoj. První patro patřilo ložnicím, dětským pokojíkům, pokojům pro hosty a koupelnám. Již samozřejmostí v té době se stal důraz na hygieničnost a sanitární vybavenost domu, tekoucí vodu a kvalitní systém ohřevu vody. Toto patro sloužilo jako soukromá zóna a proto tu nechyběla ani pracovna a knihovna majitele domu.

Objednavateli vil byli většinou zámožnější lidé, kteří se po druhé polovině 19. století kvůli nevyhovujícím hygienickým podmínkám stěhovali z center na zdravější okraj měst, na předměstí nebo na venkov. Tak s postupem času vznikala předměstská vilová městečka nazývaná *bydlení v zahradách* nebo *bydlení v zeleni*.⁴⁰ Vilové stavby si klienti nechávali stavět jako reprezentativní rezidence, kdy majitel chtěl dát na odiv své společenské postavení, vkus a bohatství. Ale byly také zamýšleny jako rodinné domy určené k odpočinku, relaxaci, jako místo příjemného a pohodlného života. Zde je ve většině případů vidět náležité sepjetí domu se zahradou.

V Hradci Králové patřili mezi stavebníky v dané době zejména příslušníci vyšší a střední vrstvy obyvatel, zástupci zdejší inteligence a úřednictva, ale také továrníci, podnikatelé, lékaři, profesori a obchodníci, z nichž většina příslušela k významným představitelům společenského života města. Domy tak vyjadřovaly majitelův sociální statut, profesi, mentalitu, estetické cítění, ale hlavně finanční možnosti. Nebylo výjimkou, že si majitel domu dal ve vile vyprojektovat a zařídit

pracovnu, kancelář, ateliér nebo například lékařskou ordinaci, odkud vykonával a vyřizoval věci potřebné k jeho povolání. Vila, oproti nájemním bytům nebo rodinným domkům menší velikosti, měla zastoupeny ve velké míře společenské, pracovní a obslužné funkce. Stávala se místem společenských setkání, která zpravidla vyžadovala reprezentativní prostředí a hostinské pokoje. Objednavateli domu se v těchto případech neodevzdávaly pouze holé zdi, architekt se také leckdy stával projektantem vybavení interiéru. Čistý *Gesamkunstwerk* se vyskytoval sice méně často, ale v některých případech majitel zadal tvůrci vily navrhnout také interiér a doplňky. Konec 19. a začátek 20. století představoval dobu nových a inovačních technologií ve vybavenosti bydlení. Na poli nábytkářském se začínalo například objevovat dýhování, které usnadňovalo zpracování nábytku bez použití masívu, také se ale drahé exotické materiály nahrazovaly levnější imitující variantou dřev, jež zachovávala jejich vzhled. Začínala se nově využívat překližka nebo ohýbané tyče z buku nebo palisandru (například Thonet).⁴¹

Ve střední Evropě, zejména ve Vídni po roce 1910, se architekti v čele s Adolfem Loosem snažili usilovat v architektuře o to, dovést zjednodušování objemu vilové stavby až do tvaru čisté kostky. Těleso vily se přitom očišťovalo od všech nadbytečných stylových nánosů dekoru. Interiér stavby zůstával ale nadále pohodlný a komfortní. Jak výstižně popisuje Zdeněk Wirth ve svém článku v časopise *Styl*; „*Dobrý půdorys vily má činiti dojem samozřejmého, nenuceného obrazce, na výsost jednoduchého a přece bez prázdnot a děr, bez mrtvých koutů: každý výstupek a okosený roh, každý otvor ve fasádě musí býti odůvodněn touto harmonií, která majíc těžiště v samotné harmonii denního života je daleka pouhých „dekorativních“ hříček a hluchých efektů.*“⁴²

Dvacátá a třicátá léta 20. století patřila k nejdynamičtějším obdobím v dějinách moderní architektury. Architektura měla naplňovat potřeby nové doby. Architekti již tolik neřešili otázky stylu, ale novým požadavkem byl funkcionální a racionální proces navrhování. Vila, jako téma, se držela na výsluní a v této době vzniklo několik děl, která se stala ikonami světové architektury. Stavěly se domy méně zatížené na prvoplánový efekt, zato však úspornější a provozuschopnější. Zatímco muži zařizovali technické zázemí domu, ženy se mezitím učily, jak

zvládnout provoz v moderní kuchyni, zracionalizovaný podle zásad amerického průkopníka vědeckého řízení práce Fredericka Wislowa Taylora.⁴³ Jak zmiňuje Jan Evangelista Koula v úvodu své knihy *Obytný dům dneška*; „Byly to především ženy, jež začaly provoz obydlí zjednodušovati a tak racionalizovati, aby veškerá neproduktivní práce mohla odpadnouti.“⁴⁴ Tuto snahu architektů dále výstižně popisuje článek z *Královéhradeckého kraje* z roku 1936; „Hlavně hospodyním vychází moderní architektura všemi směry vstříc (...), osvobozuje je od věčného čištění nekonečného množství detailů, vyskytujících se v objektech minulých let. Správně chápáná moderní architektura nemá za účel, jak se mylně většina domnívá, násilně vtěsnat obsah do bednovitých forem (...), nýbrž vyhovět stoprocentně požadavkům dnešního soukromého života právě tak rozdílného od života minulých desetiletí. Účelnost bydlení, plné využití všech obstavených ploch, hygiena, maximální prosvětlení všech místností, menší rozměry místností vzhledem k snadnějšímu temperování jsou vesměs hlavními a vedoucími zákony v moderní architektuře, které se nutně musí projevit i v exteriérech a musí býti jejich odrazem.“⁴⁵

Bydlení v samostatných rodinných domech se stalo, podle Zdeňka Wirtha, zdravou reakcí a psychologickou protiváhou oproti velkoměstu a jeho ohromným činžákům – „továrnám na bydlení“⁴⁶, které nás dělají co nejméně osobitými a co nejvíce uniformními. Jak Wirth ve svém článku *Villa* popsal; „úl, jehož přihrádky poskytují každému stejný komfort, nedávající přednost nikomu (...), bedna, jejíž stěny možno konečně učiniti pohyblivými k vyhovění různým přáním střídajících se nájemníků, ale kterou nikdy nezbavíme charakteru kasáren“,⁴⁷ to nemůže být ideál moderního člověka. Podle autora to souviselo s nárůstem individuality a s novými požadavky na hygienu a zdravý typ bydlení, upřednostňující volně stojící domy před domy nájemnými.

Co se týká rozdílu v pojmenování stavby jako rodinný dům nebo vila, to je dosud ne zcela vyřešená a komplikovaná otázka. Pojmenování rodinný dům, domek se spíše používalo pro menší typy staveb, než je vila, se zachovaným záměrem individuálního bydlení. Šlo však především o to, jak domy ve své době prezentovali projektanti a majitelé. U meziválečných staveb se převážně užíval termín rodinný dům. Sociální cítění bránilo některým tvůrcům a objednavatelům,

aby užili pojmu vila, neboť sám název neznačí nezbytnou účelnost a formální střízlivost. Tomuto pojmu se většinou majitelé vyhýbali také proto, že připomínal měšťácké buržoazní rozmařilé poměry, proti nimž se mnohdy obracela jejich kritika. To se týká zejména doby po roce 1948, kdy se z lidí, kterým vily patřily, stali nepřátelé státu a pracujícího lidu. Jejich domy se vydávaly za symbol sebereprezentace a úspěchu, což bylo nežádoucí, nechtěné a podezřelé. Zatímco pro jedny se vila stávala výrazem nabytého bohatství a společenského statusu, pro druhé představovala typický falešný idol a symbol dekadence. Vila – to byl prostě buržoazní přežitek a třídně nepřátelská instituce. Ve své práci vycházím z pojmenování daných staveb (vila, rodinný dům) původními majiteli nebo staviteli, jak se uvádí v archivních pramenech.

Navrhování vil nebo rodinných domů nikdy nebylo podřadným úkolem, nezařadalo se začátečníkům. Šlo naopak o dovednost; dovednost, jak ekonomicky, prostorově, konstruktivně a esteticky skloubit všechny požadavky kladené stavebníkem a jak zároveň respektovat místní terén, začlenění do krajiny a materiálové možnosti. V neposlední řadě šlo také o respektování pravidel daných městskou technickou kanceláří. Vily se naopak často stávaly prostředníky nového architektonického myšlení, které se ne vždy mohlo uplatnit na monumentálnějších zakázkách. Jak pravdivě v roce 1931 v úvodu své knihy *Obytný dům dneška* napsal Jan Evangelista Koula, „*vlastním tvůrcem moderní architektury není moderní architekt, nýbrž spíše moderní stavebník.*“⁴⁸ Proto domy, ať již v tom spočíval záměr nebo ne, byly obrazem vkusu a životního stylu objednavatele a jeho rodiny. Takovýto dům na nás dýchá duchem doby, ve které vznikl.

4. Od bourání pevnostních hradeb k Salónu republiky

V Hradci Králové probíhal od druhé poloviny 19. století dynamický stavební rozvoj. Odborníci na architekturu a urbanismus jej označují za „*urbanistickou a architektonickou čítanku*“⁴⁹ nebo se také nazývá častějším termínem, který se vžil jak v povědomí odborníků, tak i široké laické veřejnosti, *Salon republiky*.

Příhodná strategická poloha města zaručila, že zde existovalo osídlení odpradáвна. Jistě k tomu dopomohlo, že město leželo na významných křižovatkách obchodních cest a na soutoku řek Labe a Orlice. Tyto faktory měly za následek, že Hradec Králové vybrala císařovna Marie Terezie k zbudování vojenské základny a pevnosti. Projekt, který se symbolicky označuje za „*nultý regulační plán města*“⁵⁰, začal od druhé poloviny 18. století postupně zastavovat město. Dne 25. února 1766 se Hradec oficiálně stal pevností. Projektant stavby „*zhruba uprostřed města zvolil základní bod, z něhož vedl 8 paprsků, jež určily hroty osmi bastionů*“⁵¹. Obdivná slova armádních odborníků, kteří královéhradecké opevnění navštívili, potvrzují fakt, že toto jistě velkolepé dílo tehdejší vojenské techniky, jehož stavba trvala pětadvacet let, si jistě zaslouží obdiv, ale pro obyvatele se stalo zásahem zásadním.⁵² Město se skládalo z části sevřené hradbami, a z dalších patnácti vzdálených vesnic. Tehdejší hradečtí obyvatelé se stali na více než jedno století zajatci hradeb a tím se na dalších sto let vývoj a rozvoj města prakticky zastavil.

Od počátku 19. století začalo být zřejmé, že strategický význam pevnosti začíná klesat. Během svého trvání královéhradecké opevnění paradoxně svůj účel nesplnilo a nikdy do žádného významného válečného konfliktu nezasáhlo. Tlaky městských radních o „*osvobození z pout hradebních*“⁵³ již tak sílily, že se v červenci roku 1884 přistoupilo na příkaz císaře Františka Josefa I. k „*zrušení pevnosti královéhradecké za částečného poboření hradeb*“⁵⁴. Od této doby se město již nepokládalo za opevněné, padl zákaz výstavby v pevnostním obvodu a mohlo se začít uvažovat o jeho nadcházejícím urbanistickém rozvoji.

Osvícené vedení města si zvolilo mnohem náročnější úkol než jen bourání hradeb. Za cíl si stanovilo vyniknutí v kvalitě nové výstavby a tím opětovné

získání ztracené pozice bývalého královského města a centra regionu. Tehdejší představitelé města si uvědomovali, že bez kvalitně řízené a předem stanovené regulace nové výstavby by nezabránili chaotickému a živelnému rozvoji. Počínaje rokem 1884 tak nastává éra vypisování soutěží na regulační plány řízené odbornou složkou města.⁵⁵ Roku 1884 byla vypsána první soutěž, která přizvala nejen místní stavitele, ale očekávala i mezinárodní účast, na kterou se upozorňovalo i v zahraničních odborných časopisech.⁵⁶ Řešit se měly především volné plochy po zbořené pevnosti a v jejím předpolí. Mělo se také pojednávat o vytvoření funkčních zón města: obytné, obchodní, průmyslové a zóny městské zeleně. Přihlášené projekty ale nesplnily očekávání. Zvítězil relativně nejhodnotnější plán Josefa Reitera a Aloise Štěpána z Prahy, kteří ve svém projektu již naplánovali vilovou oblast a „*Belle vue*“ pod náměstím v místech po zbouraných hradbách [obr. 1, 2]. Ani jedna z těchto vilových oblastí však nevznikla. Teprve o pět let později, v roce 1890 ing. Josef Zámečník vypracoval první regulační plán Hradce Králové, který se v letech 1896 – 1908 ještě několikrát upravoval a aktualizoval [obr. 3].⁵⁷ Zámečník již ve svých projektech počítal s oblastí rodinných domů při orlickém nábřeží a v severozápadní oblasti města (mezi dnešní ulicí Antonína Dvořáka a labským nábřežím), která však nebyla realizována [obr. 4]. V návrhu zůstala trvale přiznána stopa pevnosti a hvězdicový obrys bývalého hradebního příkopu, který by v budoucnosti alespoň symbolicky připomínal pevnostní historii města a „*půdorysná stopa pevnosti*“⁵⁸ je v urbanismu respektována do dnešní doby. Dalo by se s nadsázkou říci, že na ruinách nenáviděných rakouských hradeb vyrostl moderní Hradec Králové.

Důležitým datem v novodobé historii Hradce Králové se stal 6. únor 1895, kdy na post starosty nastoupil dr. František Ulrich. Do této funkce jej v budoucnu zvolili ještě osmkrát a mohl tak téměř pětatřicet let ovlivňovat osud svého rodného města. Jeho moderně a progresivně smýšlející osobnost zasáhla téměř do všech sfér života v tehdejší Hradci Králové. Měl hlavní podíl na dobově důležitém činu, díky kterému mohla pokračovat výstavba domů v dříve často zaplavovaných pevnostních kotlinách – na regulaci řek Labe a Orlice, která probíhala v rozmezí let 1907 – 1914. V jeho vizi se měl Hradec stát městem plným vzdušných ulic, okrasných parků, společenských podniků, užitkových

budov, sportovního vyžití, škol a kulturních svatostánků. Snažil se upozornit na to, že Hradec Králové se znovu přihlašuje o převzetí ztracené funkce metropole východních Čech. Toho chtěl docílit především prostřednictvím progresivní architektury budov, která by měla za úkol kultivovat nejen prostředí města a jeho okolí, ale také charakter jeho obyvatel.

Nemalou roli zde také hrálo dobové příznivé klima. Hradec si po dlouhé době žádal něco nového a promyšleně moderního. Spojením těchto faktorů a pod vedením Františka Ulricha zde vzniklo mnoho architektury, která psala a dodnes píše historii Hradce Králové. Radní věnovali velkou pozornost nejen samotnému územnímu plánování, ale také aktualizování dosavadních regulačních plánů, kterými reagovali na nové požadavky rozvíjejícího se města. Prováděli tak cílevědomou stavební politiku, jaká v českých zemích neměla dosud obdoby.

Neustále aktualizované regulační plány přestaly v této době stačit. Roku 1909 radní, z iniciativy Františka Ulricha, vypsalí veřejnou soutěž na nový regulační plán tzv. Velkého Hradce Králové. Architekti řešili nejen úpravu pozemků pevnostního katastru, ale i přilehlých obcí, které se měly stát jeho součástí. V té době se počítalo s Pražským Předměstím, Slezským Předměstím, Malšovicemi, Věkošemi, Třebší a Novým Hradcem Králové. V návrzích projektanti řešili zejména funkční zónování města. Jak shrnul Ludvík Domečka Ulrichův hlavní zájem o vypsání soutěže; „*nová doba přinesla nové požadavky pro výstavbu měst a jich úpravu.*“⁵⁹ Měly se vymezit plochy pro činžovní a obchodní domy, pro tovární čtvrti, vilové čtvrti, dělnické kolonie, lesy, parky a vodní plochy. První cenu získal projekt „Velký Hradec“ od architektů Josefa Šejny, Vladimíra Zákrejse a Václava Rejchla. Druhou cenu dostal plán královéhradeckých autorů Oldřicha Lisky a MUDr. Otakara Klumpara „Obrození“, třetí cenu návrh „Město v lukách“ od brněnských architektů Jana Bažanta, Antonína Papeže a Julia Špíška.⁶⁰ Vypracováním definitivního regulačního plánu Hradce Králové se roku 1911 nakonec zabývali autoři obou vítězných projektů – Václav Rejchl a Oldřich Liska. Konečný projekt rozpracoval myšlenky obou verzí plánů těchto architektů. Jejich zastavovací plán, zabývající se mimo jiné vilovou výstavbou, využil volné plochy po zbořených hradbách a navrhl kombinaci blokové zástavby s izolovanými rodinnými domy a vilami

umístěnými v zeleni, nacházející se v bezprostřední blízkosti historického centra. Jedna z jejich nejzásadnějších myšlenek spočívala ve snaze vytvořit hygienicky nezávadné obytné prostory, které představovaly otevřené obytné bloky zkrášlené zelení a právě zmiňované vilové čtvrti [obr. 5, 6].

Až téměř do konce prvního desetiletí 20. století podporovalo architektonickou výstavbu výhradně město a jeho správa, kterou řídil František Ulrich. Ulrichův osobní vkus na počátku jeho starostování v posledních letech 19. století charakterizuje Ludvík Domečka v knize *Třicet let veřejné činnosti JUDra F. Ulricha*. Jestliže roku 1895 byl Ulrich fascinován ještě „architektonikou ve stopách lidových“⁶¹, tak roku následujícího ho již výrazně ovlivňovala architektura Otto Wagnera a jeho vídeňské školy.⁶² Wagnerův architektonický racionalismus pramenil ze zásady; „že jediným východištěm naší umělecké tvorby může být jedině moderní život.“⁶³ Naopak mezi stavebními podnikateli a objednavateli se nadále těšil značné oblibě historismus, tvorba často anonymních architektů, kteří pracovali v mnoha hradeckých stavebních kancelářích. Avšak podle názoru Ludvíka Domečky Ulrichův zájem „o navázání styku se školou nové architektury“⁶⁴ měl velký vliv na další architektonické dění ve městě, včetně objednávání projektů od architektů smýšlejících stejně jako Otto Wagner. Díky tomuto pokrokovému názoru se město mohlo v dalších letech odpoutat od zajetí historismu, rozloučit s historizující architekturou a vykročit směrem k architektuře nové, moderní.

5. Bydlení v zeleni. Hradec Králové a výstavba vil

Hradec Králové zaujímal vždy v teritoriálním členění českých zemí důležité místo. I Karel Herain připomíná „*dávné příznivé okolnosti, které pozdvihovaly Hradec v popředí celého státu, zejména zřejmou snahu o vyniknutí a smysl pro vyšší formu životní.*“⁶⁵ K této vyšší životní formě jistě přispívaly snahy budovatelů města o uplatnění městské zeleně. Tyto snahy zahájil již v první polovině 19. století velitel královéhradecké vojenské pevnosti Josef Lauer, znovuzaložením stromových alejí V Lipkách a na hradbách.⁶⁶ Po zrušení pevnosti začalo již intenzivní zakládání parků, alejí a osazování pustých míst zelení. Zejména v podnoží historického jádra a na labském i orlickém nábřeží vznikly další aleje a sadové úpravy. Roku 1885 založil soudní úředník Jan Voneš královéhradecký okrašlovací spolek. Po roce 1909 vznikl okrašlovací odbor i při městské radě, což se stalo inspirací i pro okolní samostatné obce.⁶⁷ Hlavní úkol těchto spolků spočíval v péči o životní prostředí ve městě se zaměřením na rozšíření a osazování zeleně.

Myšlenka *bydlení v zeleni* nebo také *bydlení v zahradách*⁶⁸ měla velký vliv na hradecké architekty. Vkládat obytné bloky nebo vilové čtvrtě do zeleně, a naopak dostat zeleň dovnitř města – to byla otázka, kterou se v té době zabývala většina projektantů v Hradci Králové. S městem spolupracovali nejvýznamnější propagátoři zahradních měst v naší zemi, Zdeněk Wirth a jeden z našich prvních teoretiků urbanismu Vladimír Zákrejs, kteří se snažili seznámit veřejnost s tímto typem bydlení v cizině. V posledních letech před první světovou válkou začínají v Hradci Králové působit ohlasy anglických zahradních měst.⁶⁹ Nebylo náhodou, že první výstava Společnosti pro zahradní město s názvem *Zahradní město anglické a německé* se roku 1911 konala právě v Hradci Králové. Výstava přinesla řadu ukázek uskutečněných realizací v Anglii a Německu. Anglické názory na vytváření těchto typů měst k nám pronikaly nejspíše přes Německo, kde se k nim připojovaly myšlenky německého teoretika urbanismu Theodora Fritsche, jeho snaha o spojení předností venkovského a městského životního stylu zakládáním vilových čtvrtí dopravně spojených s městem.⁷⁰ I Josef Kafka a Emil Králíček si vypomáhají tehdejší situací v Hradci a ve své knize *Rodinný*

dům: praktický rádce pro každého, kdo zamýšlí vlastní bydlo si zříditi apelují na ostatní města; „vizte Hradec Králové, kde zanedbaný střed rychle se vyprazdňuje a stěhuje do polí do rodinných domků.“⁷¹ V případě zahradních čtvrtí v Hradci můžeme hledat inspirace u anglických teoretiků Ebenezera Howarda, Alfreda Richarda Sennetta a Jamese Silka Buckinghamha.⁷²

V souvislosti s bydlením v zeleni se také v té době zkoumal vliv městského prostředí a ovzduší na zdravotní stav obyvatel. Hlavním propagátorem myšlenky bydlení v zahradách se tu stal královéhradecký rodák, městský lékař a fyzik MUDr. Otakar Klumpar, který se roku 1909 spolu s architektem Oldřichem Liskou zúčastnil soutěže na regulační plán Hradce Králové.⁷³ V jejich společném plánu „Obrození“ a v jejich pojetí urbanismu se mísila výtvarná hlediska s hospodářskou, sociální a hlavně hygienickou organizací města. Klumparovým osobním příkladem se stala jeho vlastní vila (vila č. 7.4., 1905 – 1906), postavená podle zásad zdravého bydlení v pravostranné Orlické kotlině v jedné z prvních zahradních čtvrtí.

Po bourání pevnosti se pro novou výstavbu ve městě nejprve vyčlenily tři stavební bloky na západní straně města, mezi dnešní elektrárnou na Labi a muzeem, a dva bloky na severní straně na začátku Pospíšilovy třídy. Později se otevřely další tři bloky na pravém břehu Labe mezi Tylovým nábřežím a Mírovým náměstím. Pro vilovou výstavbu byl určen jako první blok na pravém břehu Orlice mezi Hradební ulicí (stojí tu například pozdější rodinné domy Františka Hrouzka, Františka Matějky, Josefa Šimáka), Orlickým nábřežím (například Wiplerova vila, Wieweghova vila, Schimannova vila a Morušovka) a Kozinovou ulicí (například rodinný dům Anny Urbánkové). S postupem času se k tomu připojily stavební bloky mezi katastrem Hradce Králové a Pražským Předměstím při Střelecké třídě (například vila Václava Piši, Václava Charváta, vila Oldřicha Lisky s projekční kanceláří, nájemní vily Aloise Švorčíka a mnoho dalších).

Pražské Předměstí, povýšené roku 1924 na město, se také začalo postupně zastavovat rodinnými a nájemními domy nebo vilami. Vznikaly zde celé soubory jednopatrové výstavby, zejména mezi Nerudovou ulicí a Farářstvím. Tato koncepce bydlení v zahradách se uplatnila také v prostoru mezi ulicí Antonína

Dvořáka a Hořickou třídou. Kromě těchto vil a rodinných domů v ostatní výstavbě převládalo živnostenské stavebnictví, prováděné úsporně ve snaze snížit projekční a stavební náklady.⁷⁴ Naopak vysokou hodnotu mají zahradní bloky s vilami mezi Gočárovou třídou, Vrchlického ulicí a ulicí V Lipkách (například rodinný dům Františka Mazury, vila Karla Fuchse, rodinný dům Marie Sálové, vila Antonína Holečka, rodinný dům stavitele Jana Hypiuse, vila Václava Piši, Václava Charváta, Karla Jandy, Jana Sixty, vlastní vila Oldřicha Lisky a protilehlá nájemní vila Aloise Švorčíka a mnoho dalších).

Na samostatné město byl povýšen také Nový Hradec Králové s osadami Na Brně a Náhonem. Významnou událostí se pro tuto oblast stalo zbudování světoznámé továrny na výrobu klavírů a pian Petrof, založené Antonínem Petrofem roku 1874. Díky ní se rychle změnilo sociální složení obyvatelstva. Od založení továrny Na Brně se v jejím okolí začala rozvíjet nová výstavba domů a s postupem času i projektování vil pro rodinu Petrofů (vila v sousedství továrního areálu od Oldřicha Lisky pro Antonína Petrofa staršího nebo vila „Cristina“ pro Antonína Petrofa mladšího). I zde na počátku nové výstavby, která se postupně přibližovala samotnému Hradci, působil okrašlovací spolek.

Nová výstavba vil probíhala také po roce 1900 na Slezském Předměstí, kdy zde byla zřízena železniční zastávka a dopravní dostupnost se tím podstatně zvýšila. Zástavbu tvořily hlavně rodinné domky a vily spíše průměrné úrovně. Většina těchto staveb představovala pouze variace typů, které v té době nabízela především německá stavební produkce, technická a architektonická literatura.⁷⁵ Vznikla zde však oblast vil kvalitnější úrovně (například vila MUDr. Libora Stefana, Jaroslava Peřiny, Josefa Hubáčka, Antonína Václavíka, Františka Jaroslava Černého, vila čp. 140).

Město, uzavřeno okruhem mnoha malých samostatných obcí, nemohlo ve větší míře budovat průmysl a továrny. To se projevilo i v sociální struktuře obyvatelstva. Hradec Králové se na počátku 20. století ještě nestal (jak by se čekalo od většího města) městem průmyslníků nebo dělníků, spíše zde převažovali úředníci, obchodníci, živnostníci, vojáci a církevní osoby. Nebyl zde zastoupen průmyslový proletariát.⁷⁶ Ten však nechyběl v okolních obcích aglomerace, kde tovární a průmyslové objekty vyrůstaly. Hradec na počátku

svého novodobého rozvoje postrádal velké průmyslové podniky, tím tedy i klientelu, jejíž příslušníci by podněcovali a spolufinancovali novou výstavbu a nechávali si stavět vlastní rodinná sídla a vily.

Právě podoba existujících zelených ploch ve městě ovlivnila základní koncepci projektu Josefa Gočára. Ten se stal od poloviny dvacátých let vedoucí osobností územního plánování. Roku 1924 se zúčastnil soutěže na regulaci pravostranné labské kotliny, kde navrhl vilou čtvrt' mezi dnešní ulicí Gočárovou, Střeleckou, Horovou a V Lipkách [obr. 7, 8]. Jeho známý regulační plán města z let 1926 – 1928 [obr. 9] dodnes působí jako aktuální a inspirující dílo a stal se vodítkem urbanistického rozvoje města v dalších letech. Gočár historické město obklopuje pásem zeleně nebo vody, nové čtvrti dělí do pěti sektorů oddělených od sebe pásy zelených ploch, spojených se starým městem vždy jednou radiálně vedenou komunikací. Návrh upouští od uzavřených bloků a v nových čtvrtích navrhuje pootevřené bloky s vnitřní sadovou úpravou. Tak Gočár pojal i Labskou kotlinu, Orlickou kotlinu i oblast při Pospíšilově třídě.⁷⁷ Zachovává rovněž půdorysnou stopu pevnosti a zajišťuje průhledy z okružní třídy na historickou siluetu města, které se dodnes na mnoha místech zachovaly. Plán počítal s tím, že zelení oddělené bloky umožní rozdělení obytných oblastí města, a že využije výhodnosti satelitních obytných osad v krajině. Jak píše Herain v článku o Ulrichově Hradci Králové; „*Hradec stává se podle této myšlenky městem v zahradách, lukách a lese, aniž tím nějak trpí jeho městský ráz.*“⁷⁸

Třebaže koncepce bydlení v zeleni, řešící otázku přelidněného městského centra plánovitou výstavbou rodinných domů a vil umístěných v zahradách, se někdy setkala i s kritikou, ovlivnila pozitivně urbanistické zaměření jiných měst, které s Hradcem udržovaly kontakt (například Prostějov).⁷⁹ Orientace hradeckých architektů na teorie o zahradních městech se stala sice v té době pro město charakteristickou, ale nikdy zde nevzniklo žádné zahradní město tak, jak je chápaly anglické a německé spisy. Stavěly se pouze jednotlivé vily se zahradní úpravou, často se sdružující se sousedními zahradami do rozsáhlejších, souvislých urbanistických celků. To utvářelo ráz městské vilové čtvrti, jako například čtvrti podél Střelecké ulice, mezi Nerudovou a Vrchlického ulicí. Dále sem patří například vilová čtvrt' podél Orlického nábřeží mezi ulicemi

Plácelovou, Hradební, Kozinovou a Nezvalovou. Také vily na Slezském Předměstí tvoří čtvrť mezi ulicemi Uhelnou, Bratří Štefanů a Pospíšilovou.

Výstavba vil se v Hradci odehrávala mimo městské historické jádro. Vily si klienti stavěli spíše na okraji tehdejšího města, kolem hlavních radiálních komunikací a na pozemcích po bývalé pevnosti. Tyto pozemky stavebníci zastavovali také z důvodu vydání asanačního zákona v roce 1897,⁸⁰ podle kterého se novostavby vzniklé právě na bývalých pevnostních pozemcích osvobodily od domovní daně a přírážek na osmnáct let. O tento zákon se zasloužil zejména tehdejší starosta Ulrich. Také kotliny na levém břehu Orlice se měly využít pro vilovou zástavbu. Vily si zde klienti začali stavět již po roce 1900 (například Wiplerova vila /1902/, vila Morušovka /1902/, Wieweghova vila /1902 – 1903/, Klumparova vila /1905 – 1906/). Tyto vily patří mezi první, které se v Hradci Králové vybudovaly a tvoří čtvrť, kde jako stavitelé nejvíce působila rodina Rejchlů. Do první světové války zde stavěl vily a rodinné domy Václav Rejchl starší, po první světové válce a v meziválečném období tu působili synové Václav a Jan Rejchlové.

Do první světové války se objevují v hradeckých vilách náznaky romantismu, opouští se od novorenesanční a novobarokní architektury a do popředí se dostává jiné tvarosloví. Často jde o malebně utvářené domy s věžičkami, arkýři, hrázděnými štíty, cimbuřími, trochu připomínajícími středověké hrady. Mívají rozvolněnější půdorys s centrální halou a různě tvarovanými okny. Formální řád ustupuje malebnosti.

Efektivnost stavebních prací byla v té době značně vysoká. Dostatek finančních prostředků znamenal včasnou realizaci staveb. Zachovaná jednoduchá stavební dokumentace obsahovala jen základní údaje o stavbě, stavebníkovi, statický výpočet a předkládala se zpravidla v měřítku 1 : 100. Termíny stavebních prací na rodinných domech a vilách byly velmi krátké, většinou nepřekračovaly jeden rok.

S architekturou Hradce Králové první poloviny dvacátého století se spojují hlavně jména velikánů Jana Kotěry a Josefa Gočára. Jan Kotěra projektoval zejména ve své ranější tvorbě mnoho vil ve východních Čechách (například v Chrudimi, Vysokém Mýtě, Dobrušce, Náchodě, Kostelci nad Orlicí),

uplatňujících heslo; „že dům má souhlasiti s účelem a potřebami jeho obyvatelů.“⁸¹ Avšak v Hradci Králové od Jana Kotěry nenajdeme žádnou vilu a od Josefa Gočára nakonec také ne (zachoval se pouze nerealizovaný projekt vily pro Antonína Petrofa z let 1909 – 1910). Ale novodobý Hradec neutvářely jen tyto dvě velké osobnosti. Kromě několika více či méně známých autorů, kteří v Hradci zanechali pouze jediné dílo, kterými byl například Kurt Spielmann (1903-1943), Josef Fanta (1856-1954), Gustav Louženský, Josef Hašek a mnozí další, stavěli v Hradci vily spíše mladší architekti, ke kterým patřili kromě Václava Rejchla staršího (1852–1928) zejména jeho synové Václav (1884–1964) a Jan (1899–1985) Rejchlové, Bohumil Waigant (1885–1930), Oldřich Liska (1881–1959), Vladimír Fultner (1887–1918), Vojtěch Krch (1892–1966), Josef Fňouk, Rudolf Němec, František Valouch, Robert Schmidt, Václav Nekvasil, František Komárek, František Jaroslav Černý a mnozí další. Někteří z těchto architektů se dosud nedočkali zhodnocení a ocenění. Jak je ostatně napsáno v úvodu knihy *Salón republiky*; „je s podivem, že jejich profesionální úroveň byla mimo diskusi ještě před příchodem těch, kteří byli pokládáni za nejlepší, které jsme měli.“⁸²

6. Zlatá éra hradecké architektury a její konec. Od meziválečné výstavby po vytvoření Velkého Hradce Králové

Nová výstavba v Hradci Králové se od roku 1911 do prvních poválečných let řídila regulačním plánem Oldřicha Lisky a Václava Rejchla. Na stavbách se uplatňovaly přísnější zastavovací podmínky, takže se vyžadoval stejný počet podlaží, držení výškové hladiny, navíc byly určeny nadmořské výšky chodníků, říms a hřebenů střech, které na sebe musely navazovat. Město si vyhradilo předkupní právo a právo zpětné koupě. Všechna tato opatření měla zvýšit kvalitu nové zástavby, docílit její jednotnosti a ukázněnosti, každý dům ale mohl být osobitě architektonicky řešen.⁸³ Podle plánu probíhala nová výstavba hlavně v prostorách ulic Šafaříkovy, Klumparovy, Střelecké, Čelakovského a Mánesovy. Projekt posunul úroveň hradeckého územního plánování na vyšší stupeň a stal se východiskem pro další rozvoj urbanismu po první světové válce.

Avšak naléhavá potřeba růstu města vedla k myšlence vypracování regulačního plánu tzv. Velkého Hradce Králové. Po první světové válce přestaly být patrné správní hranice Hradce a okolních obcí a zástavba se začala vzájemně prolínat. Tyto okolnosti vedly k poznání, že Hradec a sousední obce mohou tvořit jeden organický celek, který má společné zájmy a ambice.⁸⁴ Ačkoliv Velký Hradec Králové vznikl administrativně až v roce 1942, tato myšlenka se soustavně připravovala v celém meziválečném období.⁸⁵ Velký Hradec Králové mělo tvořit celkem 11 obcí. V letech 1925 – 1926 vznikly čtyři studie plánu, který měl kromě katastru samotného Hradce zahrnout Pražské Předměstí, Kukleny, Plotiště nad Labem, východní část Svobodných Dvůrů, Věkoše, Pouchov, Slezské Předměstí, Malšovice, Nový Hradec Králové a Třebeš. Koordinaci územních plánů města a všech okolních obcí si vynucovaly potřeby stavebního rozvoje, nárůstu silniční dopravy a nové tendence v projektování měst. K vytvoření tohoto velkorysého plánu město přizvalo odborníky pro železniční dopravu, odkanalizování, hydrotechnické a vodohospodářské otázky. V otázkách estetiky a ochrany uměleckých, historických a přírodních památek jako expert vystupoval Zdeněk Wirth.⁸⁶

Koncem třicátých let stavební ruch značně stoupal i v hradeckých aglomeracích. Ve Věkoších rostly vilové bloky na sever od železniční trati, mezi ulicemi K zastávce a Východní. Značný počet vil přibyl na Pouchově a na Slezském Předměstí

Slavná éra výstavby Hradce Králové ve dvacátých a třicátých letech měla velký ohlas na poli domácí i zahraniční architektury. Do Hradce přijížděli zástupci jiných měst. Představení města odjížděli na různé kongresy o architektuře a urbanismu a mnozí domácí a zahraniční návštěvníci oceňovali kvalitu nové výstavby, velkorysou urbanistickou koncepci i harmonický soulad moderních čtvrtí s historickým jádrem města.⁸⁷ To dokazuje i výrok anglického kritika architektury a zastánce modernismu, Mortona Shanda, že Hradec Králové je „*snad nejkomplexnějším moderním příkladem racionálně přeplánovaného středověkého města osvobozeného z hradebních pout.*“⁸⁸ Úspěchy meziválečné výstavby se oprávněně spojují se jmény Františka Ulricha a Josefa Gočára, a s jejich příkladnou spoluprací.

Dnes však, s odstupem doby vidíme, že tyto pozoruhodné výsledky tehdejší výstavby nemohly být dílem jediného člověka, byť sebeschopnějšího, ale dílem celého kolektivu kvalifikovaných pracovníků. Nelze tedy pominout úlohu stavebního orgánu, který výstavbu ve městě bezprostředně řídil – tím byla Městská technická kancelář v čele s přednostou ing. Karlem Friedrichem. Hradecká technická kancelář vznikla již koncem osmdesátých let 19. století zásluhou tehdejšího starosty Ladislava Pospíšila. Kancelář plnila funkci stavebního úřadu, sama zpracovávala regulační plány, zahrnovala jak složku projekční, tak i realizační. Její hlavní úkol spočíval v rozpracovávání plánů do podrobnějšího měřítka, v návrzích parcelace a zastavovacích podmínek pro jednotlivé stavby. Zajišťovala veškerá stavebně – správní řízení až po kolaudaci. Stanovovala také všechny zastavovací podmínky, jejichž přesné plnění a dokumentaci v průběhu stavby sledovala.⁸⁹ I běžné objekty se stavěly pod dohledem Městské technické kanceláře a podle přísných regulačních zásad. Prosazování těchto zásad se nedělo vždy automaticky, ale jak je možné zjistit nejen z archivních pramenů, odehrávalo se často v tvrdých střetnutích s vlivnými soukromými stavebníky, kteří se s přísnými podmínkami těžko smířovali. Přesto

měla mezi stavebníky tato instituce záviděníhodnou autoritu, které se nakonec dotyční podřídili.

Roku 1929, po odstoupení Františka Ulricha, se stal starostou Josef Pilnáček. Ten navázal na tradice výstavby města i Ulrichovy záměry. Co se však nepovedlo ani Ulrichovi, ani Pilnáčkovi, vytvořit Velký Hradec Králové, to změnil roku 1942 rozkaz okupační správy během chvilky. Hned po odstoupení Josefa Pilnáčka z funkce starosty v březnu 1942 nastoupil na jeho místo vládní zmocněnec (*bürgermeister*)⁹⁰ Franz Heger a jeho prvním rozhodnutím se stalo vyhlášení Velkého Hradce. Samosprávné orgány v okolních obcích byly rozpuštěny a obce připojeny k městu. Profesor Vysoké technické školy ve Vratislavi Ernst Bode vypracoval z rozhodnutí okupačních úřadů regulační plán (tzv. *Wirtschaftsplan*), který řešil zejména ucelený systém komunikací a situaci v příměstských oblastech.⁹¹ Po válce se sice nedočkal téměř žádného uznání, ale poskytl řadu pozitivních myšlenek a mnoho nových podnětů, které jsou v projektech hradeckých architektů dodnes aktuální.

7. Jednotlivé vily v Hradci Králové z let 1900 – 1945, katalog

7. 1. Vila Karla a Leopoldini Wiplerových (radní a c. k. gymnazijní profesor v Hradci Králové).....	36
7. 2. Vila Morušovka, rodinný dům Josefa Bečičky (příručí městské spořitelny).....	38
7. 3. Vila Karla Wiewegha (c. k. okresní tajemník).....	45
7. 4. Vila MUDr. Otakara Klumpara a Marie Klumparové (městský lékař, fyzik a hygienik v Hradci Králové).....	47
7. 5. Vila Jaroslava a Boženy Peřinových (redaktor v Hradci Králové).....	50
7. 6. Vila čp. 140 (HK – Slezské Předměstí).....	52
7. 7. Vila Roberta Schmidta (stavitel a architekt v Hradci Králové).....	54
7. 8. Vila Jana Sixta (c. k. inženýr v Hradci Králové).....	56
7. 9. Rodinný dům Marie Šanderové (choť přednosty stanice v Horkách).....	60
7. 10. Vila „Anička“, vlastní rodinný dům Jaroslava Pažouta (stavitel v Hradci Králové).....	62
7. 11. Vila Marie Wünschové	64
7. 12. Vila Marie a Václava Píšových (vrchní ředitel filiálky Záložního úvěrového ústavu v Hradci Králové).....	66
7. 13. Vila Václava Charváta (úředník Severozápadní dráhy císaře Ferdinanda).....	72
7. 14. Vila Karla Jandy (úředník spořitelny a účetní v Hradci Králové).....	77
7. 15. Vila továrníka Antonína Petrofa staršího (ředitel továrny na výrobu	

klavírů a pianin značky Petrof).....	79
7. 16. Vila Bohumila Hobzeka (c. k. gymnaziálního profesora).....	82
7. 17. Vila čp. 438 (HK).....	84
7. 18. Vila čp. 672 (HK).....	86
7. 19. Vila Antonína Holečka (c. k. odborný přednosta v Brně a v Hradci Králové).....	88
7. 20. Vila Josefa Všeckého (strojvedoucí v Hradci Králové a Plotišti).....	92
7. 21. Vila Jana Schimanna (stavitel z Královských Vinohradů).....	94
7. 22. Vila MUDr. Libora Stefana (c. k. vrchní štábní lékař v Hradci Králové).....	96
7. 23. Vlastní rodinný dům Františka Jaroslava Černého (zednický mistr a stavitel v Hradci Králové).....	98
7. 24. Rodinný dům Marie Sálové	100
7. 25. Rodinný dům Jana a Hedviky Hypiusových (stavitel a architekt v Hradci Králové).....	104
7. 26. Rodinný dům s projekční kanceláří firmy Fňouk–stavitel & Liska– architekt	106
7. 27. Vila Karla a Marie Jarkových (c. a k. intendant v Budapešti).....	108
7.28. Vila Čenka Vorlíčka (továrníka na Královských Vinohradech).....	110
7. 29. Vila „Cristina“, rodinný dům Antonína Petrofa mladšího (ředitel továrny na výrobu klavírů a pianin značky Petrof).....	112
7. 30. Rodinný dům Josefa a Františky Hubáčkových	114

7. 31. Rodinný dům Františka Mazury	116
7. 32. Vila Františka Komárka I. (majitel cihelny ve Svobodných Dvorech).....	118
7. 33. Vila MUDr. Václava Tesaře a Luisy Tesařové (odborný lékař v Hradci Králové).....	120
7. 34. Vila Františka Komárka II. (majitel cihelny ve Svobodných Dvorech).....	123
7. 35. Rodinný dům Františka Hrouzka (vládní rada politické správy v. v. Hradci Králové).....	125
7. 36. Vlastní vila architekta Oldřicha Lisky s projekční kanceláří (stavitel a architekt v Hradci Králové).....	127
7. 37. Nájemní vila Aloise Švorcíka (ředitel pojišťovny v Hradci Králové)...	130
7. 38. Vila Waltera Steina	134
7. 39. Vila Anny Urbanové (choť státního zástupce).....	136
7. 40. Rodinný dům Milady Šimákové (choť vrchního soudního rady).....	138
7. 41. Rodinný dům Františka a Anny Matějkových	140
7. 42. Vila Karla a Jaroslavy Cee	142
7. 43. Vila Karla a Malči Fuchsových (obchodník s textilem).....	144
7. 44. Rodinný dům Bohuslava Horského (inženýr a vrchní technický komisař ředitelství státních drah v Hradci Králové).....	148
7. 45. Vila Františka Sternwalda (technický komisař okresního úřadu).....	150

7. 1. Vila Karla a Leopoldini Wiplerových

Orlické nábřeží 17, čp. 376, katastr Hradec Králové

Autor: Václav Rejchl starší, 1902

1.1. Vila Karla Wiplera, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Vstupní brána z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.3. Návrh průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 376.

Literatura:

- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 43.
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/wiplerova-vila>, autor Blanka Adámková, vyhledáno dne 8. 3. 2011.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_wiplerova_20091109.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno dne 8. 3. 2011.
- Stanislav Kadečka, *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948, s. 177.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 302.
- Blanka Adámková, Wiplerova vila, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 30 – 32.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 354.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 543.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 376.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.

7. 2. Vila Morušovka, rodinný dům Josefa Bečičky

Plácelova 5, čp. 374¹, katastr Hradec Králové

Autor: Václav Rejchl starší, 1902²

1.1. Vila Morušovka, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Pohled na vstupní bránu s pojmenováním vily a na věž, archiv autorky.

1.3. Dobová fotografie (nejspíše třicátá nebo čtyřicátá léta), archiv Vladimíra Žida a Věry Bohuslavové.

Vila zvaná Morušovka (podle původních morušových alejí, pojmenování je známe od počátku stavby a odkazuje na něj i nápis na vstupní bráně domu), postavená pro příručního městské spořitelny Josefa Bečičku.³ Jako stavitele svého domu si vybral Václava Rejchla staršího, který současně s Bečičkovou vilou (duben–listopad 1902) stavěl i sousední vilu c. k. gymnazijního profesora Karla Wiplera (vila č. 7.1., duben–prosinec 1902). Vily, jak je patrné ze zachovaných fotografií z roku 1904 a 1908, architekt pojal výzdobou obdobně a tvoří se sousední vilou Karla Wiewegha (vila č. 7.3., červenec 1902–červenec 1903), kterou Rejchl stavěl také téměř souběžně, malebnou siluetu Orlického nábřeží. V této lokalitě postupem času realizoval ještě další čtyři vily.

Bečička zažádal o stavební povolení pro vilu v „Morušovce“ na počátku března roku 1902, architekt se stavbou začal v dubnu. Podle předložených plánů si stavebník nechal postavit jednopatrový rodinný dům, obklopený rozsáhlou okrasnou zahradou. Stavba obsahuje suterén, přízemí, první patro, půdu a věž přístupnou ze všech podlaží. V suterénu jsou umístěny dva sklepy a prádelna. V přízemí je navržen jeden byt o třech pokojích, kuchyni, koupelně, záchodu a spíži. První patro obsahuje stejně velký byt jako přízemí s obdobným vybavením. Na severozápadní straně je dřevěná veranda na zděné podezdívce. Zajímavý prvek vily představuje věž, do které lze vystoupat po vnitřním kovovém secesně zdobeném schodišti. Dům stojí na pozemku velkém zhruba 1600 metrů čtverečních, který před stavbou vlastnila a užívala vojenská správa (v tzv. opevňovacím rajónu).

Stavbu domu architekt dokončil podle původních plánů, s výjimkou neprovedeného balkónu ve střední ose vstupního průčelí zdobeného ostěním, kuželkovou balustrádou, festony a antickými sloupy, které zdobí (již realizovaný) balkón nad vstupem do domu. Trochu obměněná je i římsa, která měla být zdobnější, skoro až secesní, dnes působí spíše neorenesančním dojmem. Na začátku července téhož roku architekt stavbu dovedl do hrubého zdiva a počátkem listopadu ji úplně dokončil.

Václav Rejchl starší se narodil roku 1852 v nedalekých Libranticích a zemřel v roce 1928 v Hradci Králové. Vyučil se u zednického mistra Antonína Černého, po vyučení pracoval jako tovaryš a stavbyvedoucí. V roce 1884 získal

stavitelskou koncesi a založil vlastní stavební podnik, ve kterém našli uplatnění i jeho dva synové, Václav a Jan, taktéž architekti. Mezi první Rejchlovy stavby patřily činžovní domy (například neorenesanční činžovní dům čp. 287 na třídě Československé armády /1894/, dům s lékárnou na Pospíšilově třídě /1903/), rodinné domy a vily (mezi první patří právě Bečičkova a Wiplerova vila, dále také již zmiňovaná Wieweghova vila a Klumparova vila /1905 – 1906/, vila č. 7.4.) Své stavby projektoval nejen v Hradci, ale i v nedalekých Třebechovicích pod Orebem, rodných Libranticích a na dalších místech Královéhradeckého kraje. Jako architekt se uplatnil také v projektu Klicperova divadla /1885/, Lutherova ústavu (dnes Husův dům /1914/) na Malém náměstí, stavěl nádraží v Kuklenách a jako předseda stavební komise měl zásluhu na výstavbě labské vodní elektrárny (František Sander, 1908 – 1910).

U vily Morušovky architekt navázal na českou renesanci 16. století. Mezi renesancí inspirované prvky patří půvabné štíty, nárožní bosáže, ostění oken, balkón podpíraný kamennými sloupy a zdobený kuželkovou balustrádou, dále věž, rizalit s pilastry a lunetová římsa. Naopak velmi zdobně až secesně působí oplocení kolem domu na zděné podezdívce, kryté kamennými plotnami se vstupní bránou. Na celé stavbě je využita florální secesní výzdoba. Sgrafita s rostlinnými motivy, uplatněná na věži, pocházejí ze současné doby. Vzhledem k tomu, že původní malířskou výzdobu nebylo možné obnovit, současní majitelé přistoupili k této alternativě. Strop věže byl taktéž vymalován, dnes jsou malby však sotva znatelné.

Po Josefu Bečičkovi se vlastníkem vily stala rodina Hájkova, která poté dům spoluvlastnila s rodinou Svobodovou. Z dopisu Jaroslava Hájka a spolumajitele právníka Jana Svobody z roku 1927 se dozvídáme, že již v těchto letech „vila vykazuje některé závady, zejména chatrnou fasádní omítku, která místy ohrožuje bezpečnost osob zřícením“.⁴ Tyto závady museli neprodleně do dvou týdnů odstranit, jinak hrozilo majitelům zahájení trestního řízení. V roce 1934 vlastníci Jan Svoboda a Jaroslav Šplíchal vyměnili „zvětralé vázy a koule na atikách, přičemž byly provedeny menší úpravy na fasádě“.⁵ Podle šetření šlo o další úpravu fasádní omítky do původního stavu. Posledních padesát let má vila stejné vlastníky, kteří si však nepřejí být uvedeni. V roce 1974 jimi byly v domě

provedeny adaptační práce a změny v přízemním bytě, spočívající v rozdělení místností tak, aby vznikly vyhovující stavebně oddělené jednotky. Dobové schodiště a věž byly však ponechány v původním stavu.

K zajímavostem této stavby jistě patří, že vila je rodným domem světoznámé jugoslávské spisovatelky Jary Ribnikarové, pocházející z Hradce Králové. O svém dětství prožitém ve vile Morušovce napsala knihu *Dítě z Hradce: memoárová próza*.⁶ Spisovatelka (rozená Jaroslava Hájková) sice patří do srbské literatury, ale její dílo je motivicky i tematicky spjata s Hradcem. V roce 1912 se tu narodila a prožila dětství, v knize se přímo zmiňuje; „*děda Jaroslav a jeho žena Pavlínka bydleli ve vile Morušovka. V ní jsem se narodila. Postavili si ten dům za peníze, které jim posílali jejich mladí synové.*“⁷ Poté se s rodiči a sestrou přestěhovala do Prahy. „*Když jsem opouštěla Hradec Králové, poněvadž jsme se stěhovali do Prahy, bylo mi jedenáct let. Prolévala jsem slzy jako málokdy později v životě (...). Opuštění hradeckého dětství bylo pro mě první životní katastrofou,*“⁸ vzpomíná dále autorka. V Praze studovala na gymnáziu a v sedmnácti letech se po matčině smrti odstěhovala do Bělehradu, kde byl její otec Emil Hájek (rovněž narozený v Hradci Králové, pianista a žák Antonína Dvořáka) pověřen králem Alexandrem k založení a vedení hudební akademie. Provдалa se za srbského novináře a vydavatele Vladislava Ribnikara, který za války poskytoval azyl stíhaným pracovníkům odboje, především Josipu Titovi. Manželé však neunikli pozornosti gestapa a roku 1943 uprchli před zatčením k partyzánským jednotkám. Oba se stali předními činiteli odboje i nové lidové vlády. Po osvobození se vrátili do Bělehradu, kde se Ribnikarová stala tajemnicí Červeného kříže, pracovala v redakcích a pokračovala ve své literární činnosti.

Psát a publikovat začala již v Čechách. Na hradecké dětství a vilu nikdy nezapomněla, do Hradce se vrátila v roce 1984 a v pamětech vzpomíná; „*Morušovka. Říkali tak tomu domu kvůli dvěma velikým moruším, které stály poblíž vchodu do domu. Už tam nestojí. Byla jsem se podívat.*“⁹ Kromě mnoha jiných próz a literárních děl napsala knížku, ve které vzpomíná na svého otce a jeho životní cestu po Evropě, *Útěk za životem*.¹⁰ Psala romány a povídky, překládala do srbochorvatštiny českou poezii a prózu, kterou ve funkci ředitelky

nakladatelství 'Jugoslávia' i vydávala. Přeložila Jaroslava Seiferta, Josefa Škvoreckého, Bohumila Hrabala, Milana Kunderu, Václava Havla a jiné autory, kteří v sedmdesátých a osmdesátých letech nesměli být v Československu vydáváni. Významným se později stal i její synovec Jiří Dienstbier, který „beze sporu patří k největším osobnostem české politiky, a to i díky tomu, že jako jeden z mála českých politiků je uznávaný mnohými světovými představiteli politické scény. A to hlavně díky jeho záslužné činnosti především v době vlády komunistického režimu a posléze v polistopadové politice“¹¹

Již půl století vilu obývají stejní vlastníci a momentálně v ní žijí dohromady tři rodiny. Každoročně o dům marně usilují pražské realitní kanceláře. Vila neodmyslitelně patří mezi významné stavby Hradce Králové, dosud však uniká pozornosti odborné veřejnosti.

Poznámky a citace:

- 1) Chtěla bych upozornit na chybné označení vily v knize Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 43, kde je tato vila z neznámého důvodu označena jako dům rodiny Viplerovy, 1902 – 1903.
- 2) Tomáš Tuček ve svém článku v *Hradeckém deníku* chybně vilu datoval do roku 1903.
- 3) Jara Ribnikarová v knize *Dítě z Hradce* uvádí, že vilu nechal postavit její dědeček z (otcovy strany) Jaroslav Hájek (viz pozn. 5). Na dochovaných plánech a dopisech je však uváděn jako stavebník Josef Bečička.
- 4) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 374, dopis Městské technické kanceláře Jaroslavu Hájkovi a Janu Svobodovi ze dne 31. srpna 1927.
- 5) Ibidem, dopis Jana Svobody a Františka Šplíchala Městskému úřadu ze dne 7. září 1934.
- 6) Jara Ribnikar, *Dítě z Hradce: memoárová próza*, Hradec Králové 1988.
- 7) Ibidem, s. 31.
- 8) Ibidem, s. 7.
- 9) Ibidem, s. 32.

- 10) Jara Ribnikar, *Útěk za životem*, Praha 1983.
- 11) Irena Pazderková, *Balkán a Jiří Dienstbier* [bakalářská diplomová práce], Masarykova Univerzita v Brně, 2010, s. 5.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 206.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 43.
- Dítě z Hradce, *Puls*, 1988, č. 7/8, s. 12 – 13.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_morusovka_20091228.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno 9. 3. 2011.
- <http://jiri.dienstbier.cz/cz/zivotopis/>, vyhledáno dne 24. 4. 2011.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 302.
- Irena Pazderková, *Balkán a Jiří Dienstbier* [bakalářská diplomová práce], Masarykova Univerzita v Brně, 2010.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- Jara Ribnikar, *Útěk za životem*, Praha 1983.
- Jara Ribnikar, *Dítě z Hradce: memoárová próza*, Hradec Králové 1988.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 354.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 543.
- Tamara Wagnerová, Spisovatelka Jara Ribnikarová, nejsem autorka jednoho podnebí, jednoho města, jedné řeky..., *Květy* XXXIV, 1984, č. 40, [strana neoznačena].

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 374.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.
- Archiv Vladimíra Žida a Věry Bohuslavové.

7. 3. Vila Karla Wiewegha

Nezvalova 14, čp. 377, katastr Hradec Králové

Autor: Václav Rejchl starší, 1902 – 1903

1.1. Vila Karla Wiewegha, pohled z nábřeží, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekty průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 377, datováno březen 1902.

1.3. Vstupní brána a původní dřevěný arkýř, archiv autorky.

Literatura:

- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 302.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 354.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 543.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 377.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.

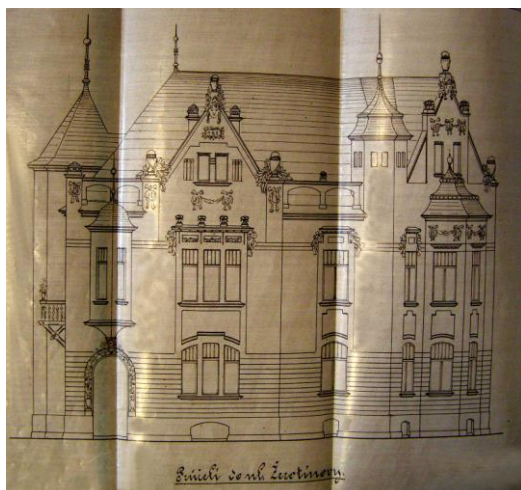
7. 4. Vila MUDr. Otakara a Marie Klumparových

Nezvalova 8, čp. 423¹, katastr Hradec Králové

Autor: Václav Rejchl starší, 1905 – 1906

1.1. Vila Otakara Klumpara, pohled od jihovýchodu, současný stav, archiv autorky.

1.2. Návrh vstupního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 423, datováno květen 1905.

1.3. Vstupní brána z ulice, současný stav, archiv autorky.

Literatura:

- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 42.
- <http://www.slavnevilky.cz/vily/kralovehradecky/vila-otakara-a-marie-klumparovych>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 8. 3. 2011.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_klumparova_20091223.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno dne 8. 3. 2011.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 302.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 38.
- Jakub Potůček, Vila Otakara a Marie Klumparových, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 39 – 41.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 24.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- František Ulrich, Vzpomínka na Dr. Otakara Klumpara, *Ratibor*, 1916, č. 2., [nestránkováno].
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 354.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 543.
- Život Otakara Klumpara, *Ratibor*, 1915, č. 29, 7. 12., s. 1 – 4.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 423.

- Státní okresní archiv Hradec Králové, neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: MUDr. Otakar Klumpar.

Poznámky:

- 1) Chtěla bych upozornit na chybné označení vily v knize Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 42, kde je tato vila z neznámého důvodu označena jako dům rodiny Rejchlovy, 1906.

7. 5. Vila Jaroslava a Boženy Peřinových

Uhelná 5, čp. 482, katastr Hradec Králové

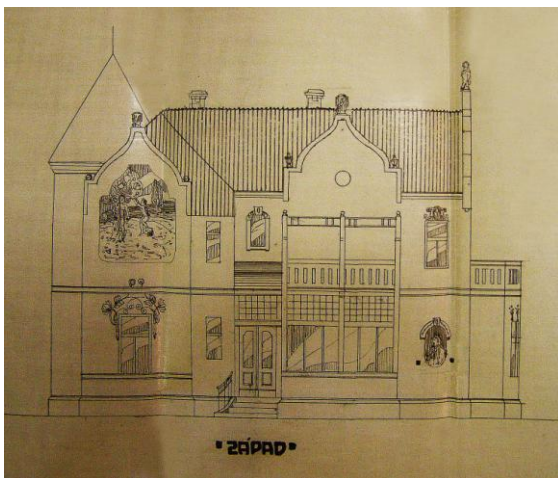
Autor: Jan Kohout, 1908

1.1. Vila redaktora Jaroslava Peřiny, pohled ze zahrady, současný stav, archiv autorky.

1.2. Stav vily (60./70. léta) před rekonstrukcí, archiv Richarda Miliče.

1.3. Projekt západního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 482, datováno červenec 1910.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 482.
- Archiv ing. Richarda Miliče.

7. 6. Vila čp. 140¹ (HK – Slezské Předměstí)

Uhelná 26, čp. 140, katastr Hradec Králové – Slezské Předměstí

Autor: Jan Kraus, 1908

1.1. Vila čp. 140, průčelí do zahrady po rekonstrukci (v roce 2002), současný stav, archiv Michala Dundy.

1.2. Původní reliéfní zdobení oken, po rekonstrukci nezachováno, archiv Michala Dundy.

1.3. Dobová fotografie (asi po 1911), pořizena z nalezeného úlomku fotografického sklíčka, archiv Michala Dundy.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Slezské Předměstí, čp. 140.
- Archiv Michala a Ivany Dundových.

Poznámky:

- Složka s původními plány, projekty a dokumentací se na stavebním úřadě nejspíše ztratila. Není známo, kde by mohla být.

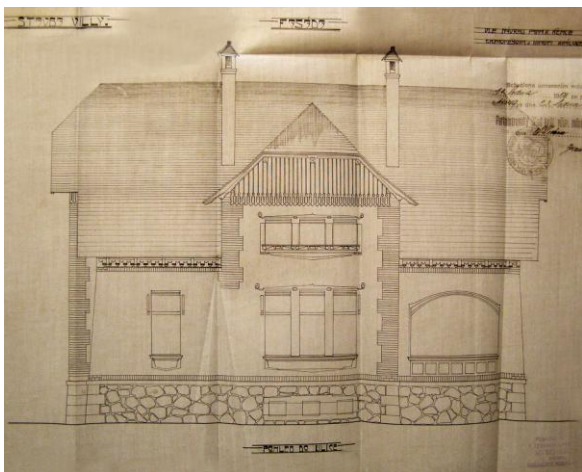
7. 7. Vila Roberta Schmidta

Třída Karla IV. 27, čp. 346, katastr Hradec Králové

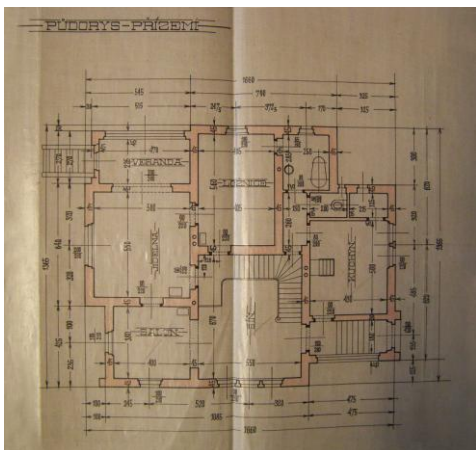
Autor: Rudolf Němec, 1908 – 1909

1.1. Vila Roberta Schmidta, současný stav, archiv autorky.

1.2. Návrh průčelní fasády, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 346, datováno červen 1908.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 346, datováno červen 1908.

Literatura:

- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-roberta-schmidta>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 176.
- Jakub Potůček, Vila stavitele Roberta Schmidta, In: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 42 – 44.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 445.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 346.

7. 8. Vila Jana Sixta

Střelecká 4, čp. 437, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí

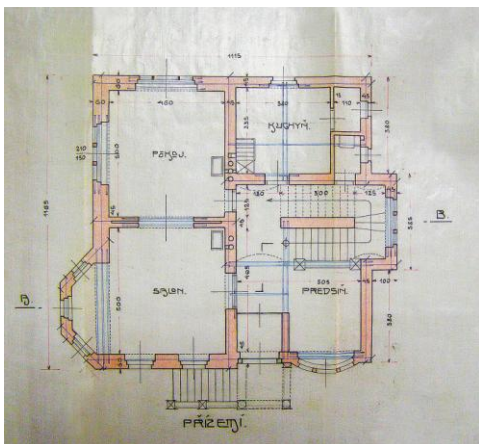
Autor: Václav Rejchl starší, 1908 – 1909

1.1. Vila ing. Jana Sixta, pohled na vstupní průčelí, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt průčelí do ulice, archiv JUDr. Vladimíra Krčmy, datováno září 1908.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 437, datováno září 1908.

Vila určená pro Jana Sixta stojí podél dnešního velmi rušného druhého městského okruhu. Poprvé se myšlenka radiálně okružního dopravního systému objevila ve druhém regulačním plánu Vladimíra Zákrejse a ing. Josefa Šejny v roce 1909, jehož definitivním zpracováním byli o dva roky později pověřeni Václav Rejchl mladší a Oldřich Liska. Plán vtiskl Hradci Králové trvale podobu radiálně okružního města.

Dům těsně sousedí se secesní vilou „Aničkou“, kterou stavěl v letech 1909 – 1911 jako vlastní rodinný dům architekt Jaroslav Pažout. Stavebník Jan Sixtus, působící jako c. k. inženýr v Hradci Králové, podal v září roku 1908 žádost o povolení ke stavbě rodinné vily „*pod zahradou Střelnice*“ (oblast pod Střelnicí). Začátkem října téhož roku bylo žádosti Městskou stavební kanceláří vyhověno a začalo se se stavbou vily, kterou vyprojektoval Václav Rejchl starší.

Podle zachovaných plánů si stavebník dal postavit rodinnou vilu z přední části jednopatrovou a ze zadní přízemní. Přízemí mělo být o 1,2 metrů vyvýšeno a obsahovalo velkou síň (halu) s dřevěným dvouramenným schodištěm do prvního patra, které se ve vile zachovalo do dnešní doby a dočkalo se renovace. Dále jsou zde navrženy dva pokoje a kuchyň, pod horním ramenem schodiště ke kuchyni přiléhá spíž. První patro architekt naplánoval pouze nad předním traktem domu, přízemím a chodbou. Má obdobnou dispozici, takže obsahuje dva pokoje, které měly sloužit jako ložnice, v čele chodby dvě malé místnosti, z nichž jedna měla být upravena na koupelnu a druhá jako pokoj pro služku.¹ V suterénu jsou projektovány sklepy a prádelna.

V prosinci roku 1908 byla vila hotova pod střechu a úplně dokončena v srpnu následujícího roku.² Dům se však mohl zkolaudovat až po dodatečném předložení plánu na úpravu plotu v duchu umělecky stejném, jako je vila, a plot musel být opatřen „*slušným a trvalým nátěrem světlé barvy*.“³ V březnu téhož roku žádal Jan Sixtus o povolení vystavět při vile malý přízemní zahradní domek určený pro domovníka, ke kterému předložil plány. Městská technická kancelář mu však dopisem doporučila, aby „*v zájmu slušného vzhledu, jakož i z tohoto důvodu, aby kouř z domku při západních větrech nenarážel přímo na budovu vily, doporučovalo by se, aby tento domek posunut byl až na samu zadní hranici parcely*.“⁴ V domovnickém domku se počítalo s jednou obytnou místností,

předsíní, komorou, záchodem a spíží. Stavba se dodnes zachovala, stejně jako původní vzhled oplocení, které vile dodává honosný ráz.

Vila byla navržena secesně s hojným užitím rostlinného ornamentu, zejména v partiích kolem oken, a s geometrickými vlasy, uplatňujícími se v horních částech fasády a na okenicích. Při otevření, jak je nakresleno v plánech, okenice působily jako další výrazný dekorativní prvek a dodávaly vile na lidové až vesnické malebnosti. Secesní ornamentika je výrazně užita i na průčelí do zahrady, kde lze vidět použití tří druhů hrubosti omítky, kterou byl dům zajímavě dekorativně dotvořen. Stejnou dekoraci architekt užil i na zahradním domku pro domovníka. Nezvykle velkoryse autor pojednal i vstup do domu, který se otevírá třemi oblouky, podpíranými dvěma antickými sloupy a dvěma polosloupky s patkou, dříkem a hlavicí zdobenou geometrickými tvary.

V současné době je vila nově opravena, s cílem zachování původní podoby v co největší možné míře. Fasáda je však značně zjednodušená, bez původní secesní ornamentiky, v některých případech chybí dřevěné zdobené okenice.

Autorem této zdobné stavby je královéhradecký architekt Václav Rejchl starší, zakladatel významné stavitelské firmy, ve které později působili i jeho dva synové. Jejich na sebe navazující tvorba představuje úctyhodných devadesát let, stovky projektů a desítky realizací především v Hradci Králové, ale i v celém východočeském regionu. Svými stavbami, které začal projektovat od počátku bourání pevnosti (1884) do první světové války, přispěl Václav Rejchl k vysoké úrovni nové architektury. Jeho synové v meziválečném období již spoluvytvářeli pověstný *Salon republiky*. Mezi první realizace Václava Rejchla staršího patří domy ve vilové čtvrti podél Orlického nábřeží, mezi Nezvalovou a Hradební ulicí. Každá z těchto vil, i když jsou leckdy v těsném sousedství, je originálem a ukázkou tvůrčího bohatství tohoto autora.

V současné době popisovaná stavba slouží jako sídlo advokátní kanceláře.

Poznámky a citace:

- 1) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 437, protokol k udělení povolení ke stavbě ze dne 5. října 1908.

- 2) Ibidem, dopis Václava Rejchla staršího Purkmistrovskému úřadu ze dne 26. července 1909.
- 3) Ibidem, dopis Městské technické kanceláře Janu Sixtovi ze dne 19. března 1909.
- 4) Ibidem, dopis Městské technické kanceláře Janu Sixtovi ze dne 13. března 1909.

Literatura:

- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 302.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 354.
- Pavel Vlček, (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 543.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 437.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.
- Archiv Vladimíra Krčmy.

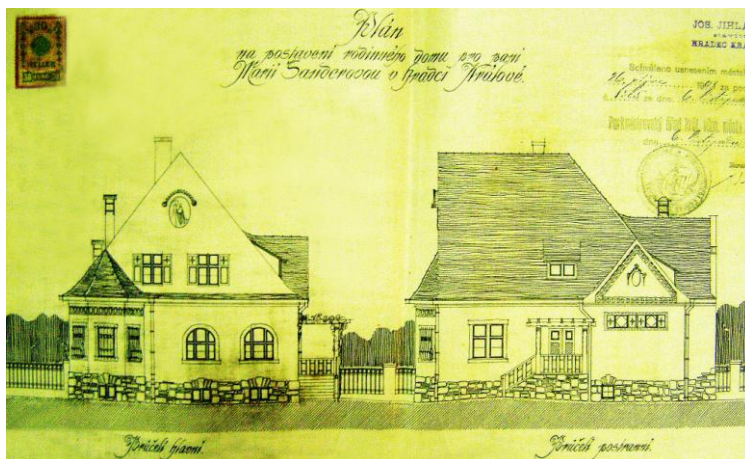
7. 9. Rodinný dům Marie Šanderové

Střelecká 28, čp. 217, katastr Hradec Králové

Autor: Oldřich Liska, 1908 – 1909

1.1. Rodinný dům Marie Šanderové, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt hlavního a postranního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 217, datováno říjen 1908.

1.2. Reliéf na průčelí (Matka s dítětem).

Literatura:

- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- <http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=10&id=975>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7, s. 169 – 170.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 5, s. 331.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 39.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 373.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 217.

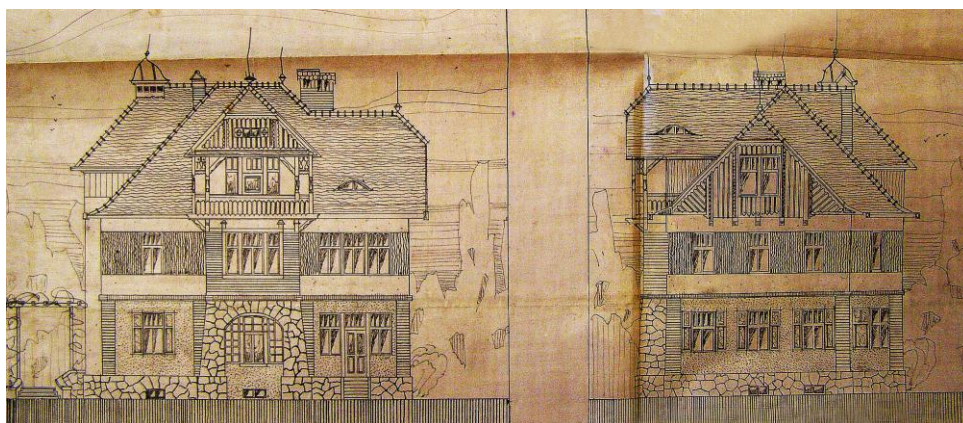
7. 10. Vila „Anička“, vlastní rodinný dům Jaroslava Pažouta

Gočárova 24, čp. 492, katastr Hradec Králové

Autor: Jaroslav Pažout, 1909 – 1911

1.1. Pohled na vilu „Aničku“ od křižovatky, současný stav (rozsáhlé přestavby)¹, archiv autorky.

1.2. Vstupní a boční průčelí, Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: berní správa, 1860- 1949 (1954), katastr Hradec Králové, čp. 492, datováno leden 1911.

1.2. Detail, archiv autorky.

Literatura:

- Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 138.

Prameny:

- Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: berní správa, 1860- 1949 (1954), katastr Hradec Králové, čp. 492.

Poznámky:

- 1) Existuje množství článků o letitém sporu společnosti Generali s královéhradeckými památkáři o zbourání vily (místo ní výstavba nové budovy Generali) nebo jejím zachování jako cenné kulturní památky. V roce 2009 Ministr kultury Václav Jehlička potvrdil v odvolacím řízení, že secesní vila Anička je chráněnou kulturní památkou. Majitel – pojišťovna Generali – ji nemůže dát zbourat a nechat vystavět místo ní skleněné administrativní centrum.

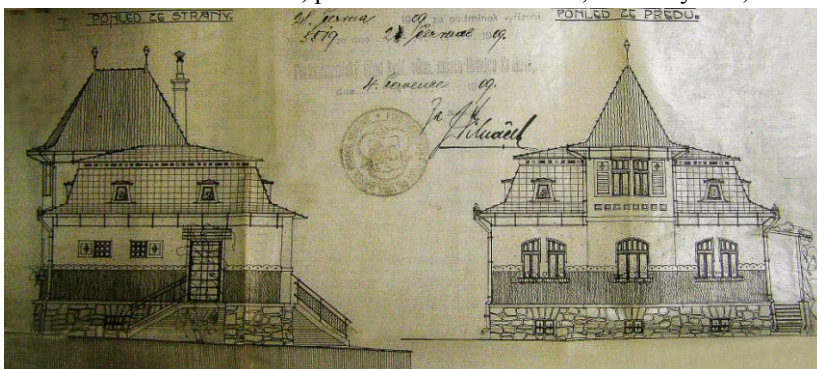
7. 11. Vila Marie Wünschové

Střelecká 8, čp. 446, katastr Hradec Králové

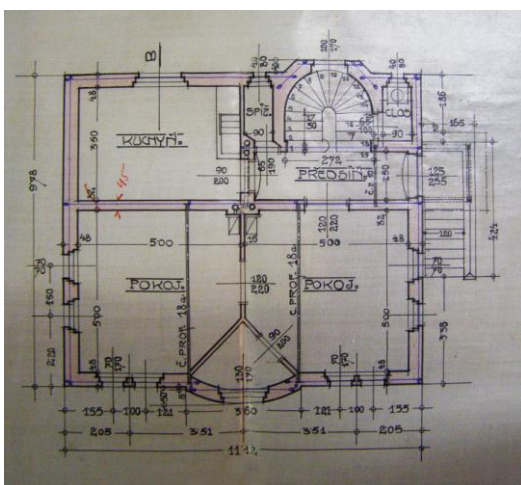
Autor: Jaroslav Pažout, 1909

1.1. Vila Marie Wünschové, pohled ze Střelecké ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt zadního a vstupního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 446, datováno červen 1909.

1.1. Půdorys prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 446, datováno červen 1909.

Literatura:

- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes* (Hradecký kraj), 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 446.

7. 12. Vila Marie a Václava Píšových

Střelecká 6, čp. 460,¹ katastr Hradec Králové

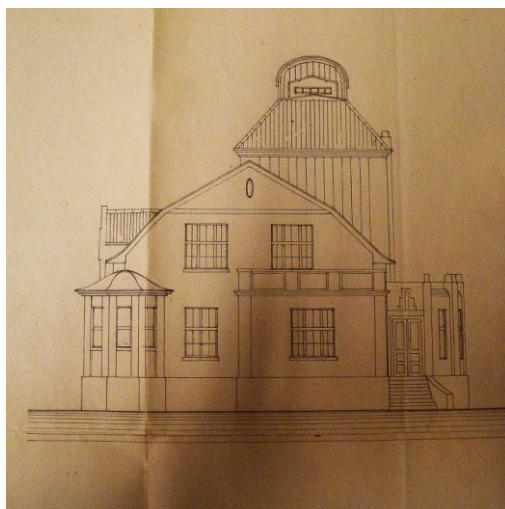
Autor: Vladimír Fultner, 1909 – 1910

2.1. Vila Václava Píši, čelní pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

2.2. Východní pohled, archiv autorky.

2.3. Projekt západní strany, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 460.

Vila Václava a Marie Píšových ve Střelecké ulici patří k nejzajímavějším a nejhodnotnějším pracím Vladimíra Fultnera v Hradci Králové. Z dvojice Fultnerových vil (dále sousední vila Václava Charváta) byla jako první dokončena právě Píšova vila.

Václav Píša, vrchní ředitel filiálky Záložního úvěrového ústavu v Hradci Králové, člen městského zastupitelstva a prominentní hradecká osobnost, si k práci na svém domě přizval mladého, teprve dvaadvacetiletého architekta. Královéhradecký rodák a architekt Vladimír Fultner (1887–1918)² po absolvování hradecké reálky začal studovat na pražské technice. Studium zde probíhalo pod vedením profesorů Jana Kouly a Josefa Schulze, představitelů odeznívajícího historismu.³ Studia nedokončil a roku 1908 školu bez absolutoria opustil. Přestože se nestal inženýrem, měl nesporný talent, díky kterému se mu podařilo prosadit (zejména v Hradci Králové a blízké Jaroměři). K jeho prvním zakázkám mu také výrazně pomohl jeho strýc Antonín Hanuš, velkoobchodník s kůžemi. Ten mu také zprostředkoval zakázku pro významnou hradeckou osobnost, Václava Píšu.

Podle projektů Píša zamýšlel postavit zčásti jednopatrový rodinný dům. Se stavbou se začalo v září roku 1909,⁴ dokončena byla v červenci roku následujícího a provedena podle původních plánů.⁵ V suterénu Fultner vyprojektoval sklepní místnosti, spíž a pokoj pro domovníka. Přízemí obsahuje jediný byt, který sestává ze středové haly, která prostupuje i do prvního patra. Halu architekt opatřil dřevěným kasetovým stropem a umístil do ní ozdobné dřevěné schodiště, dekorované geometrickým ornamentem, které je dominantou interiéru do dnešní doby. Kolem této síně se řadí tři obytné místnosti a kuchyně. Na západní straně jsou umístěny koupelny, kloset a spíže. V prvním patře je projektována jediná obytná místnost pro hosty s přístupem z galerie. V podkroví architekt počítal s pokojem pro služku a půdou.

Vila se nachází podél druhého městského okruhu na zeleném pásu po zbouraných pevnostních hradbách. V případě svého domu Píša upřednostnil spíše strohou a nenápadnou architekturu. Podle Jakuba Potůčka stavbu charakterizuje „*atypická schodišťová věž s mašinisticky tvarovanou kupolí, asociující kapotu automobilu*“⁶. Tento futuristický prvek architekt zřejmě znal z Gočárova návrhu

protestantského kostela pro Hradec Králové (z roku 1909, nerealizován). Fultnerova tvorba z přelomu prvního a druhého desetiletí vychází z architektury Otto Wagnera a Josepha Maria Olbricha.⁷ Podle Marie Benešové měly obě Fultnerovy vily pro českou architekturu velký význam, neboť zprostředkovaly „architektonické pojetí, příznačné pro darmstadtskou skupinu.“⁸ Zejména je zde zřejmá inspirace Olbrichovou Svatební věží z Darmstadtu. Obě vily mají obdobnou dispozici. Výškově dominantní schodišťová věž, výrazně vertikálně členěná, je vsazená do tělesa stavby (prvek inspirovaný právě Svatební věží z roku 1906). Dále se u obou staveb uplatňuje drásaná omítka kombinovaná s rezným cihelným zdivem a v interiéru dominující rozměrná hala. Fultnerovy stavby se také vyznačují celistvě členěnou plochou a hmotou, výrazně vertikální kompozicí, užitím pozdně secesního geometrického dekoru a zakončením elegantní wagneriánskou římsou.⁹ Vily se liší pouze ukončením věžových náběhů. Píšova vila je na rozdíl od vily Charvátovy zachována v původním stavu bez pozdějších razantnějších přestaveb.

Novým vlastníkem vily se roku 1919 stal Bruno Ehrnfest, majitel hradecké továrny na kůže. Ten podal žádost na adaptaci domu; chtěl pouze nově přestavět podkroví. Avšak v roce 1936 Františka Kaprasová, nová majitelka vily, podle zachované korespondence a předložených plánů zamýšlela zbourat část vily (kterou označovala za neužitečnou přístavbu) a garáž.¹⁰ Pozemek hodlala rozdělit na dvě stavební parcely, aby se tím získalo staveniště mezi touto a sousední vilou Karla Jandy (vila č. 7.14., čp. 461), určené pro její jednopatrový dům. Město tehdy zareagovalo velmi razantně a následováníhodně. Stavbu nepovolilo, neboť podle vyjádření městského stavebního úřadu „projekt se nerovná se zájmy estetickými (...) a porušil by se nepříznivě ladný nynější vzhled celé ulice“.¹¹ Také podle vyjádření sousedů by projekt rázně a nepříznivě porušil estetický vzhled ulice, vilový ráz bloku a umělecké působení jejich domů, které hrdě s tímto vědomím stavěli.¹² Jako jediné řešení pro ráznou a neodbytnou majitelku městský úřad viděl v demolici celé vily, kterou však nepovolil.

Roku 1937 se stal vlastníkem domu ing. Karel Snížek, víceředitel Škodových závodů v Hradci Králové, který zařídil adaptaci vily. Dům byl podle vyjádření technického znalce ve velmi špatném stavu v důsledku nedostatečné

údržby předchozím majitelem. Sešlou krytinou byly zničeny dřevěné části krovu, všude musely být vyměněny podlahy, dlažby, dveře, okna a terasy. „*Ale i půdorysná dispozice příliš individuálně původně provedena znemožňovala dobré hospodářské využití domu. Zůstal pouze jen honosnější vzhled domu z venčí.*“¹³

Vila je však dnes v krásném, zachovalém stavu, jak je zřejmé ze zájmu lidí procházejících okolo. „*Odvážím si tvrdit, že hned po nedaleké Tesařově vile tento dům poutá zraky kolemjdoucích nejčastěji,*“¹⁴ konstatuje soused Josef Petřík.

Poznámky a citace:

- 1) Chtěla bych upozornit na chybná čísla popisná v knize *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, v knize *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009* a v knize *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*. Týká se to vily Václava Píši (správně čp. 460) a vily Václava Charvát (správně čp. 459).
- 2) Upozorňuji na chybný fakt v knize *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, kde autor uvádí, že architekt zemřel ve svých šestadvaceti letech. O osobnosti architekta Vladimíra Fultnera více: Marcel Pencák, Vladimír Fultner: neprávem opomíjený královéhradecký tvůrce, *Architekt*, 2003, č. 9, s. 70 – 71., Marcel Pencák, K výročí významného hradeckého architekta Vladimíra Fultnera, *Hradecký deník*, 2008, č. 232, 2. 10., s. 7., Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 190., <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2010.
- 3) Marcel Pencák, Nástup architektonické moderny a c. k. Česká vysoká škola technická, *Umění LVI*, 2008, s. 514 – 528.
- 4) Karel Herain v článku o Ulrichově Hradci Králové v časopise *Umění*, z roku 1930, oba projekty vil chybně datuje do roku 1911.
- 5) Archiv stavebního úřadu Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 460, certifikát za příčinou osvobození od daně ze dne 17. srpna 1910.

- 6) Jakub Potůček, Vila Václava Píši, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 50.
- 7) Ibidem.
- 8) Marie Benešová, *Česká architektura v proměnách dvou století: 1780-1980*, Praha 1984. S. 264.
- 9) <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2010.
- 10) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 460, dopis Františky Kaprasové městskému úřadu v Hradci Králové ze dne 9. května 1936.
- 11) Ibidem, protokol o komisionálním šetření za povolení rozdělení pozemků ze dne 10. prosince 1936.
- 12) Ibidem.
- 13) Ibidem, zpráva městského úřadu v Hradci Králové ze dne 2. dubna 1940.
- 14) http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_lisky_pisova_20100118.html, vyhledáno dne 18. 2. 2011.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 50 – 51, 198.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 62.
- Marie Benešová, *Česká architektura v proměnách dvou století: 1780-1980*, Praha 1984, s. 264.
- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění III*, 1930, s. 322.

- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_lisky_pisova_20100118.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno dne 18. 2. 2011.
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-vaclava-pisi>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 18. 2. 2011.
- Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 145.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: neprávem opomíjený královéhradecký tvůrce, *Architekt*, 2003, č. 9, s. 70 – 71.
- Marcel Pencák, K výročí významného hradeckého architekta Vladimíra Fultnera, *Hradecký deník*, 2008, č. 232, 2. 10., s. 7.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: kterak mladí architekti stavěli Ulrichův Hradec, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 283 – 301.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 43 – 44.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 31.
- Jakub Potůček, Vila Václava Píši, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 48 – 50.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 247.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 190.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 460.

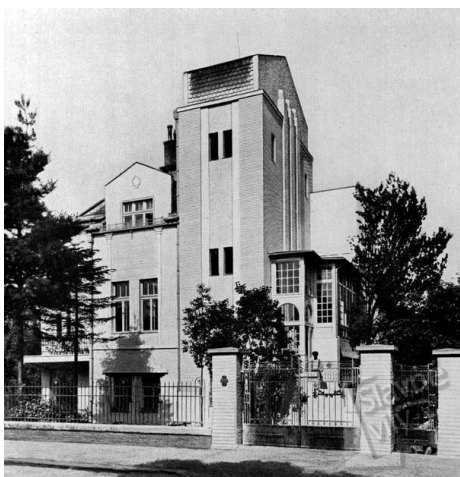
7. 13. Vila Václava Charvátů

Střelecká 16, čp. 459,¹ katastr Hradec Králové

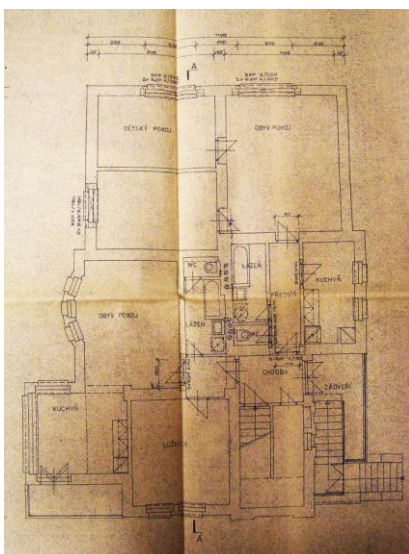
Autor: Vladimír Fultner, 1909 – 1910

4.1. Vila Václava Charvátů, jihovýchodní pohled, současný stav, archiv autorky.

4.2. Fotografie z konce 20. let, převzato z Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění III*, 1930, s. 322.

4.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 459.

Druhou významnou reprezentační vilu, nacházející se na Střelecké ulici, představuje vila vyprojektovaná pro rodinu úředníka Severozápadní dráhy císaře Ferdinanda, Václava Charváta. Jejím autorem se opět stal Vladimír Fultner, který touto stavbou, navzdory všem úspěchům, své dílo v Hradci Králové završil. Podle znalce jeho díla Marcela Pencáka to mohlo mít dvě příčiny. V roce 1912, po předchozím expanzivním růstu, zřejmě značně ochabl stavební ruch a ubývalo ve městě investorů, kteří by nové stavby financovali. Jiným důvodem také nejspíše byla změna architektonických odborných názorů.² Moderna mu již přestala vyhovovat a začal následovat „*novou orientaci kubistickou*.“³ V královéhradecké architektuře není však žádná kubistická architektura zastoupena. Nenašla zde uplatnění se svými kubistickými projekty dokonce ani tak významná osobnost, jakou byl Josef Gočár, v Hradci navíc po letech ověřený. Kubismus zde nenašel podporu, a proto architekti museli hledat jinde. Tak se stalo i u Fultnera, který nejprve z Hradce přesídlil do blízké Jaroměře, kde společně s Oldřichem Liskou mohl uplatnit řadu prvků krystalického kubismu na vile manželů Čerychových. Po této významné realizaci přesídlil do Prahy.

Podle nejnovějšího bádání Marcela Pencáka Václav Charvát, jakožto dobře situovaný státní zaměstnanec, získal stavební pozemek v této lukrativní oblasti pro svůj rodinný dům za mimořádně výhodných podmínek. Mohl si proto dovolit investovat do architektonické podoby vily, jež nakonec dalece přesáhla královéhradeckou stavební produkci. Charvát zažádal o povolení ke stavbě v září roku 1909. To mu nebylo uděleno, jelikož „*úprava průčelí, zejména pohled ze strany severní, jest tak nevkusná, že nemůže uspokojiti ani nejskromnější krasochuti*.“⁴ Povolení dostal až poté, co předložil návrhy vkusnějšího a estetičtější pojednaného průčelí. Zamýšlel postavit jednopatrový vilový dům s přízemím na úrovni terénu. V prvním patře se v projektech počítalo s jedním bytem o dvou pokojích, kuchyni, spíží, koupelně, klosetu a předsíni. V přízemí je projektována jedna místnost s lázní, dvě kuchyně, záchod a prádelna. Na půdě architekt počítal se dvěma pokoji, jeden s lodžii obrácenou na jih, zbytek tvoří půda. Vchod je zajištěn zevnějším schodištěm ze severní strany.

Opět se zde objevuje vnější oddělené vertikální schodiště vsazené do typické fultnerovské věže a propojující jednotlivá patra. Tento motiv již Fultner

užil na sousední vile Václava Píši, dříve jej použil již Jan Kotěra u vlastního domu v Praze–Vinohradech, který byl stavěn v letech 1908–1909. Celková půdorysná dispozice domu není nijak zvlášť praktická. Schodištěm se dostaneme do předsíně propojené s ložnicí, jídelnou a kuchyní. Vila působí výrazným vertikálním účinkem ještě více než vila Píšova. Dekorativní prvky již architekt zcela potlačil. U obou staveb se opakuje, ovšem v různých variantách, věžovitý motiv, celkové řešení vyniká jednoduchostí a vlastní invencí. Vila byla dostavěna začátkem března roku 1910.

V roce 1928 se stal novým majitelem vily štábní kapitán František Košťál, který ji nechal znovu přestavět a zmodernizovat podle projektu Václava Nekvasila a Roberta Schmidta.⁵ Obrysová linie, dispozice a zejména hlavní průčelí zůstalo v podstatě zachováno. Výrazně se však zjednodušila fasáda, kterou před modernizací zdobil geometrický ornament. Z původní výzdoby zůstaly pouze prvky provedené v neomítaném režném zdivu, ostatní nahradila hladká stříkaná omítka. Fulnerovy výkresy ukazují, že mu nebyl vlastní klasický klid, ale spíše ruch, jehož docíloval rozdílným materiálem a barevností. Nejvýraznějšími změnami prošla zadní část domu, kterou Schmidt rozšířil o nové křídlo s rozsáhlou střešní terasou. Křídlo obsahovalo dvojici jídelen a obytných místností, jež oddělovala od domu úzká chodba.⁶ Vstupní schodiště Schmidt uzavřel prosklenou dřevěnou nástavbou, dodnes dochovanou.

V roce 1929 si této vily všiml historik umění Karel Herain. Dal zhotovit fotografii, kterou doprovodil studii o Ulrichově Hradci ve Štencově *Umění* z roku 1930.⁷ Fotografie zachycuje vilu již po její modernizaci a přestavbě, ne po dokončení roku 1910, jak se mnozí badatelé dosud domnívali. Fotografie po dokončení stavby chybí, nebo nebyla zhotovena. Podle Jakuba Potůčka se lze domnívat, že Vladimír Fultner byl autorem vily pouze zčásti, zejména v architektonickém ztvárnění. Na ostatním se podílela stavitelská firma Františka Jaroslava Černého.⁸

Poznámky a citace:

- 1) Upozornila jsem již na chybná čísla popisná v knize *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, v knize *Hradec Králové: architektura a*

urbanismus: 1895-2009 a v knize *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*. Týká se to vily Václava Píši (správně čp. 460) a vily Václava Charvát (správně čp. 459).

- 2) Marcel Pencák, Vladimír Fultner: neprávem opomíjený královéhradecký tvůrce, *Architekt*, 2003, č. 9, s. 70.
- 3) Jakub Potůček, Vila Václava Charvát, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, s. 51.
- 4) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 459, protokol za udělení povolení ke stavbě ze dne 22. září 1909.
- 5) Jako autor projektu se uvádí Robert Schmidt.
- 6) Viz Jakub Potůček (pozn. 3), s. 52 – 53.
- 7) Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění III*, 1930, s. 322.
- 8) Viz Jakub Potůček (pozn. 3), s. 53.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 50 – 51, 198.
- Marie Benešová, *Česká architektura v proměnách dvou století: 1780-1980*, Praha 1984, s. 264.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 62.
- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění III*, 1930, s. 322.
- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.

- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-vaclava-charvata>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 22. 2. 2011.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_charvatova_hradec_20100111.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno dne 22. 2. 2011.
- Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 145.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: neprávem opomíjený královéhradecký tvůrce, *Architekt*, 2003, č. 9, s. 70 – 71.
- Marcel Pencák, K výročí význačného hradeckého architekta Vladimíra Fultnera, *Hradecký deník*, 2008, č. 232, 2. 10., s. 7.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: kterak mladí architekti stavěli Ulrichův Hradec, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 283 – 301.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 43 – 44.
- Jakub Potůček, Vila Václava Charvát, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 51 – 53.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 31.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 247.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 190.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 459.

7. 14. Vila Karla Jandy

Střelecká 18, čp. 461, katastr Hradec Králové

Autor: Václav Rejchl starší, 1909 – 1910

1.1. Vila Karla Jandy, pohled na průčelí, současný stav (rekonstrukce v roce 2010), archiv autorky.

1.2. Stav vily před rekonstrukcí (k 2/2010), převzato z <http://www.facebook.com/pages/IMP-architekti-s-r-o-Hradec-Kr%C3%A1lov%C3%A9/148029633182>, 6. 4. 2011.

1.3. Zadní průčelí (stav k 2/2010), převzato z <http://www.facebook.com/pages/IMP-architekti-s-r-o-Hradec-Kr%C3%A1lov%C3%A9/148029633182>, 6. 4. 2011.

Literatura:

- <http://www.facebook.com/pages/IMP-architekti-s-r-o-Hradec-Kr%C3%A1lov%C3%A9/148029633182>, vyhledáno dne 13. 4. 2011.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 302.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 24.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 354.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 543.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 461.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.

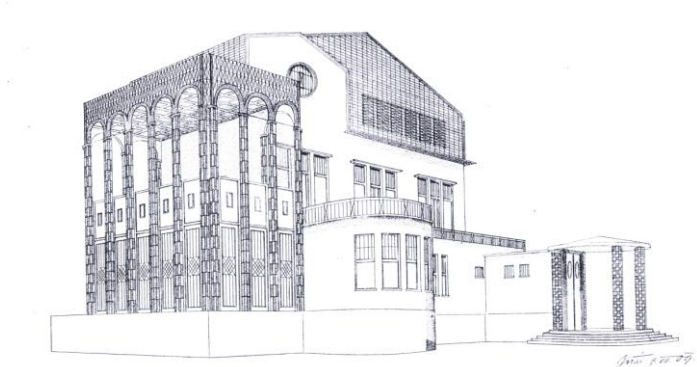
7. 15. Vila Antonína Petrofa staršího

Brněnská 31, čp. 300, katastr Hradec Králové – Nový Hradec Králové

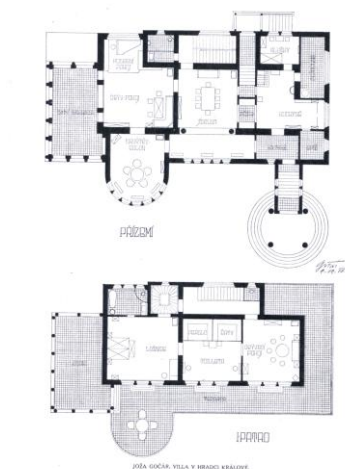
Autor: Oldřich Liska, 1909 - 1910

1.1. Vila továrníka Antonína Petrofa, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Neuskutečněný návrh vily pro továrníka Antonína Petrofa, Josef Gočár, 1909–1910, převzato z výstavy *Sny a vize: Neuskutečněné projekty Josefa Gočára pro Hradec Králové*.

1.3. Půdorys přízemí a prvního patra od Josefa Gočára, převzato z Karel Herain, *Ulrichův Hradec Králové*, s. 346.

Literatura:

- Antonín Petrof, *Ratibor*, 1915, č. 21, 11. 9., s. 1.
- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 198 – 199, 203.
- Marie Benešová, *Josef Gočár*, Praha 1958.
- Marie Benešová, Toman, František, Jakl, Jan, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 58.
- Josef Gočár, *Hradec Králové*, Praha 1930.
- Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění III*, 1930, s. 346.
- Alois Kubíček, Práce Josefa Gočára v Hradci Králové, *Styl VII*, 1926 – 1927, s. 113 – 127.
- Alois Kubíček, K pracím Josefa Gočára v Hradci Králové, *Styl VII*, 1926 – 1927, s. 153 - 154.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7, s. 169 – 170.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 41.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 26.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Oldřich Starý, Architekt Prof. Josef Gočár, *Architektura II*, 1940, s. 57 – 59.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 5, s. 331.

- Vojtěch Vanický, Josef Gočár. Regulace města Hradce Králové, *Stavitel* IX, 1928, s. 117 – 122.
- Pavel Vlček, (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 199 – 200, 373.
- Zdeněk Wirth, Josef Gočár, Hradec Králové 1932.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Nový Hradec Králové, čp. 300.
- Výstava *Sny a vize: Neuskutečněné projekty Josefa Gočára pro Hradec Králové*, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 18. 5. 2010 až 31. 10. 2010.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: rodinný archiv Petrofů; 1846 – 1948.

7. 16. Vila Bohumila Hobzeka

Balbínova 3, čp. 447, katastr Hradec Králové

Autor: Josef Fanta, 1909 – 1910

1.1. Vila Bohumila Hobzeka, jižní pohled, současný stav, archiv autorky.

1.2. Pohled na balkon a reliéf Madony s dítětem na průčelí, archiv autorky.

1.3. Návrh fasády, jižní pohled, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 447, datováno květen 1909.

Literatura:

- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_hobzkova_orlicke_nabrezi_20091123.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- <http://www.slavnevilky.cz/vily/kralovehradecky/vila-bohumila-hobzeka>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- <http://www.slavnevilky.cz/zpravy/architoulky/architoulky-premysla-verky-seste>, autor Přemysl Veverka, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 2, s. 210 – 211.
- Jakub Potůček, Vila Bohumila Hobzeka, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 45 – 47.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 14.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 163.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 447.

7. 17. Vila čp. 438

Orlické nábřeží 5, čp. 438, katastr Hradec Králové

Autor: nezjištěn, datace nezjištěna

1.1. Vila čp. 438, pohled z Orlického nábřeží, současný stav, archiv autorky.

1.2. Detail průčelí, archiv autorky.

1.3. Sochařská výzdoba štítu vily (socha hojnosti?), archiv autorky.

Poznámky:

- Neměla jsem přístup k pramenům a archiváliím.

7. 18. Vila čp. 672¹

Střelecká 14, čp. 672, katastr Hradec Králové

Autor: nezjištěn, datace nezjištěna

1.1. Vila čp. 672, pohled ze Střelecké ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Detail dekorace, archiv autorky.

1.3. Vstupní průčelí, archiv autorky.

Poznámky:

- Neměla jsem přístup k pramenům a archiváliím.

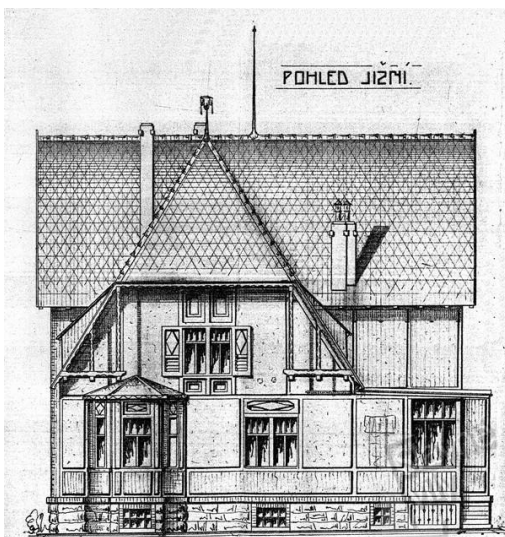
7. 19. Vila Antonína Holečka

Vrchlického 17, čp. 517, katastr Hradec Králové

Autor: František Valouch, 1911

1.1. Vila Antonína Holečka, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Návrh jižního pohledu, převzato z <http://www.slavnevil.cz/vily/kralovehradecky/vila-antonina-holecka>, vyhledáno 16. 2. 2010.

1.3. Původní altán z dvacátých nebo třicátých let, pohled z ulice, archiv autorky.

*Lolla*¹, toto poetické označení od počátku nese vila navržená pro Antonína Holečka, c. k. odborného přednostu v Brně. Antonín Holeček (1851–1929), absolvent oboru strojírenství na pražské technice, působil jako strojírenský expert a profesor průmyslových škol v Brně a Hradci Králové. Za architekta své vily si vybral Františka Valoucha, stavbyvedoucího ve Dvoře Králové nad Labem, pocházejícího z Drnovic. Roku 1899 vykonal Valouch zkoušku na c. k. místodržitelství, obdržel stavitelskou koncesi a v témže roce začal samostatně projektovat.² Jeho stavby se vyznačují zejména asymetricky komponovaným průčelím se štítem, který člení skutečné nebo iluzivní hrázdění, klasickou sedlovou střechou, bosovanými kamennými podezdívkami a dřevěnými okenicemi.³

Tyto výrazové prvky autor využil i v Holečkově vile, kterou začal projektovat nejpozději v dubnu roku 1911, kdy Antonín Holeček předložil městské Technické kanceláři stavební plány a požádal o povolení ke stavbě. Se stavbou se začalo v květnu a dokončena byla ke konci října roku 1911.⁴ Přitom ještě na konci ledna nechtěl Holeček na tomto místě stavět. Jak uvádí v dopise adresovaném městské radě: „*viděl jsem, že ve vile právě stavěné (...), jsou sklepy vodou zatopené (...), že v nich vše plesnivé, že majitelky pláčí a litují, že tam stavěly a že mnozí majitelé vil rádi by je prodali*“.⁵ Vilu chtěl začít stavět pouze tehdy, pokud se tato situace zlepší. Z dopisu městské rady vyplývá, že „*ve vilové čtvrti má býti zřízen kanál a mimoto zavedena pitná a užitková voda (...). Příkop v němž stojí voda, prosakující nepochybně do sklepů vil, bude prohlouben*“.⁶

Vila, postavená pouze s drobnými změnami podle původních plánů, stojí na bývalém pevnostním pozemku. Stavebník zamýšlel postavit jednopatrový dům uprostřed zahrady. Přízemí mělo obsahovat dva byty, a sice jeden o jednom pokoji a kuchyni a druhý o dvou pokojích a kuchyni, koupelny, místnosti pro služku, se spíží, záchodem, verandou a předpokojem. Dispoziční schéma je podobné i v prvním patře. Patro obsahuje jeden byt o dvou pokojích a kuchyni, dále místnost pro služku, komoru, spíž, záchod a předpokoj. Zbývající část prvního patra tvoří půda. Z přízemí mělo být vyprojektováno do patra dvouramenné visuté kamenné schodiště.⁷ Samostatné schodiště oddělené od vlastního bytu představuje také prvek, který Valouch často ve svých projektech

rodinných domů využíval.⁸ V suterénu projekt počítal s bytem pro domovníka, sklepy a prádelnou. K vile byla později v patře přistavěna prostorná terasa, která citlivě doplnila původní architekturu. Na západní straně zahrady se nachází původní dřevěný altánek z přelomu dvacátých a třicátých let, postavený ve stejném secesním duchu jako vila.

V roce 1924 se stal vlastníkem vily Josef Mecl starší, majitel reprezentativního královéhradeckého kožešnictví. Do poloviny sedmdesátých let vila neustále měnila nájemníky, až v roce 1973 přešla do vlastnictví Josefa Mecla mladšího, který je i jejím současným majitelem. V dnešní době obývají vilu tři generace rodiny. Nejnověji byla přes podzim roku 2009 na vile opravována západní fasáda a vybudován na hranici s ulicí nový sloupkový plot.⁹

Vila sice není žádnou progresivní architekturou, je spíše dílem stavitelské produkce architektury pozdního 19. století, obohaceným o secesní dekor, ale dosahuje vysoké úrovně. Stavba jistě na první pohled upoutá svým zajímavým vzhledem a neobvyklým hrázděním, uplatněným ve vilové čtvrti spíše funkcionalismem prodchnutých staveb.

Poznámky a citace:

- 1) Označení *Lolla* (dříve *Lola*) je poprvé v pramenech zmíněno v dopise zemského soudu v Brně adresovaném Městskému úřadu v Hradci Králové ze dne 23. ledna 1913, Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 517.
- 2) Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 685.
- 3) http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_holeckova_20091207.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno 16. 2. 2010.
- 4) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 517, certifikát za příčinou osvobození od daně ze dne 8. listopadu 1911.
- 5) Ibidem, dopis Antonína Holečka městské radě ze dne 2. ledna 1911.
- 6) Ibidem, dopis městské rady Antonínu Holečkovi ze dne 20. ledna 1911.

- 7) Ibidem, protokol žádosti o povolení ke stavbě ze dne 2. května 1911.
- 8) Jakub Potůček, Vila Antonína Holečka, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 67.
- 9) Viz Tomáš Tuček (pozn. 3).

Literatura:

- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-antonjina-holecka>, autor Jakub Potůček, vyhledáno 16. 2. 2010.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_holeckova_20091207.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno 16. 2. 2010.
- Jakub Potůček, Vila Antonína Holečka, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 66 – 68.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 685.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 517.

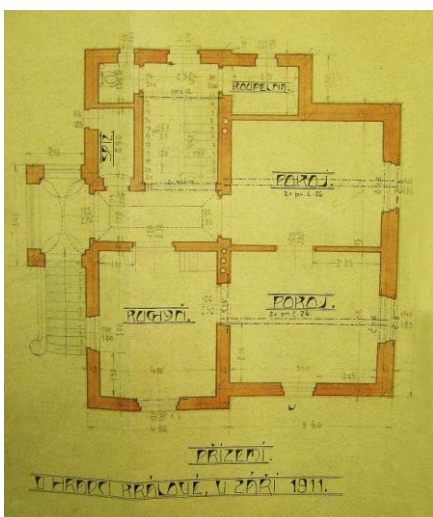
7. 20. Vila Josefa Všeťčky

Nerudova 18, čp. 521, katastr Hradec Králové

Autor: Jan Kraus, 1911 – 1912

1.1. Vila Josefa Všeťčky, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 521, datováno září 1911.

1.3. Vstupní průčelí, fotografoval Miroslav Podhrázký.

Literatura:

- Miroslav Podhrázský, *Město na soutoku*, Hradec Králové 2002, s. 110.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 521.

7. 21. Vila Jana Schimanna

Orlické nábřeží 11, čp. 532, katastr Hradec Králové

Autor: František Jaroslav Černý, 1912 – 1913

1.1. Vila Jana Schimanna, pohled z Orlického nábřeží, současný stav, archiv autorky.

1.2. Fotografie z roku 1925, archiv Jana Skřivánka.

1.3. Původní nábytek (20./30. léta) od Dušana Jurkoviče, archiv Jana Skřivánka.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 532.
- Archiv Jana Skřivánka.

7. 22. Vila MUDr. Libora Stefana

Pospíšilova 30, čp. 533, katastr Hradec Králové

Autor: Vladimír Procházka, 1912 – 1913

1.1. Vila MUDr. Libora Stefana, pohled z ulice Bratří Štefanů, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt severního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 533.

1.3. Pamětní deska Ivana a Benignuse Štefanových nad vchodem do vily, archiv autorky.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 533.

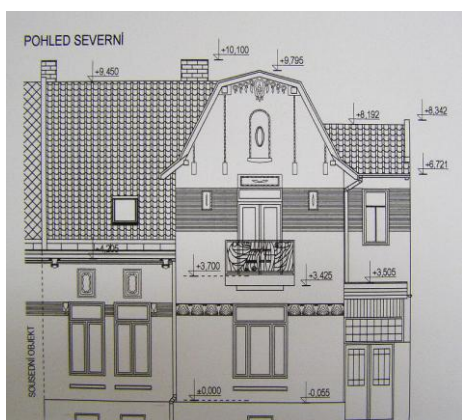
7. 23. Vlastní rodinný dům Františka Jaroslava Černého

Pospíšilova 26, čp. 544, katastr Hradec Králové

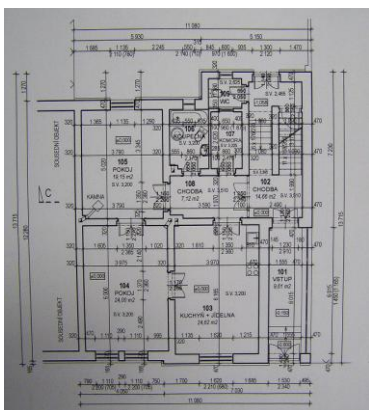
Autor: František Jaroslav Černý, 1912 – 1913

1.1. Rodinný dům stavitele Černého, pohled z ulice Bratří Štefanů, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt severního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 544.

1.3. Půdorys prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 544.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 544.

7. 24. Rodinný dům Marie Sálové

Vrchlického 28, čp. 537, katastr Hradec Králové

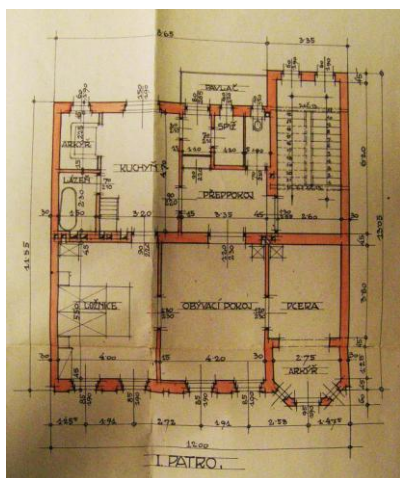
Autor: Josef Fňouk a Oldřich Liska, 1912 – 1913

1.1. Rodinný dům Marie Sálové, čelní pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Návrh fasády, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 537, datováno říjen 1912.

1.3. Půdorys prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 537, datováno říjen 1912.

Vila postavená pro Marii Sálovou přiléhá k domu, který byl vystavěn pro projekční kancelář Fňouk–inženýr & Liska–architekt¹ (vila č. 7.26) a nachází se nedaleko vlastní vily s projekční kanceláří Oldřicha Lisky (vila č. 7.36), místního architekta a urbanisty, pocházejícího z Kolína. Liska studoval na Státní průmyslové škole v Praze, poté odešel na Uměleckoprůmyslovou školu do Drážďan, praxi absolvoval ve Vídni a Praze. Po studiích se usadil ve východních Čechách a mnoho let působil hlavně v Hradci Králové, kam se roce 1909 dostal jako projektant firmy Jihlavec a kde krátce spolupracoval s Vladimírem Fultnerem. Zprvu Lisku ve své architektuře ovlivnil Jan Kotěra (například evangelické kostely v Hradci Králové a Pečkách), avšak v krátkém období před první světovou válkou se na jeho stavbách objevuje kubistický detail (Čerychova vila v Jaroměři). Je zřejmé, že se tak stalo právě pod vlivem jeho tehdejšího spolupracovníka Fultnera (spolupráce 1910–1913). V letech 1910–1914 byl spolumajitelem projekční kanceláře Fňouk–stavitel & Liska–architekt. V poválečných letech se stal krátce vedoucím projektantem královéhradecké Stavební společnosti a zaměstnancem městské technické kanceláře.²

Vila Marie Sálové vznikla v rozmezí let, kdy Liska s Fultnerem stavěli Čerychovu vilu v Jaroměři. Je zřejmé, že zde Liska používá obdobné prvky jako u Čerychovy vily, zejména kubistické tvarosloví. Dům Marie Sálové stojí ve vilové čtvrti v pravostranné labské kotlině. Začátkem listopadu roku 1912 se začalo se stavbou jednopatrového rodinného domu, který vyprojektovali stavitelé Josef Fňouk a Oldřich Liska. Stavba byla dokončena v červnu roku 1913.³ V přízemí je zajištěn vchod na jižní straně vedoucí do vestibulu, předpokoje, dále se zde nachází kuchyň se spíží, ložnice s koupelnou, prádelnou a obývacím pokojem. V prvním patře se dispozice opakuje, s tím rozdílem, že nad vestibulem byl vyprojektován pokoj pro dceru s arkýřem nad vchodem. Přístup z přízemí do prvního patra umožňuje dvouramenné schodiště na severní straně. Vyprojektované místnosti jsou prakticky rozmístěny, což také vyjadřuje názor Jakuba Potůčka v článku v časopise *Architekt*, že „výsledný jazyk Liskových budov je vždy logickou reakcí, výsledkem, jehož počátečním impulsem se stává účel, kterému má výsledná stavba sloužit.“⁴

Realizace domu se od návrhu liší pouze pojetím fasády. Podle projektu měla být méně výzdobná a více puristicko – kubisticky pojatá. V dnešní době dům zdobí sice jednoduchá fasáda, ale zdobená drobným rostlinným ornamentem uplatňujícím se zejména v partiích pod okny.

Poznámky a citace:

- 1) Albertova 1/541, katastr Hradec Králové, Dům projekční kanceláře Fňouk– inženýr & Liska–architekt, autor Oldřich Liska, 1913.
- 2) <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=775>, vyhledáno dne 23. 2. 2011.
- 3) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 537, certifikát za příčinou osvobození od daně dne 21. července 1913.
- 4) Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 79.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 203.
- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=775>, vyhledáno dne 23. 2. 2011.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7, s. 169 – 170.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 5, s. 331.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 39.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 178, 373.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 537.

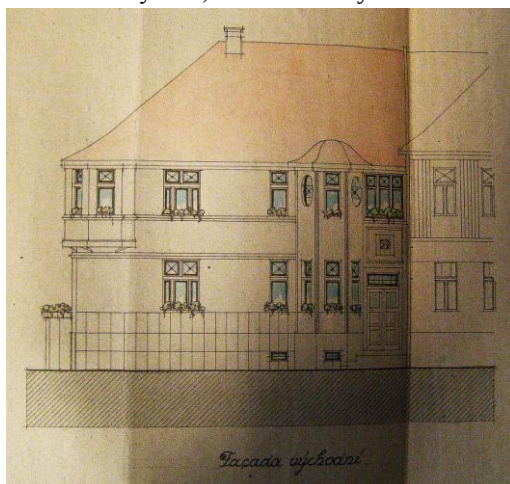
7. 25. Rodinný dům Jana a Hedviky Hypiusových

Vrchlického 30, čp. 540, katastr Hradec Králové

Autor: Josef Fňouk a Oldřich Liska, 1913

1.1. Rodinný dům Jana a Hedviky Hypiusových, pohled z nároží ulic Čechovy a Vrchlického, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt východní fasády, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 540, datováno červen 1926.

1.3. Vstupní průčelí, archiv autorky.

Literatura:

- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- <http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=10&id=975>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7, s. 169 – 170.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 5, s. 331.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 39.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 178, 373.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 540.

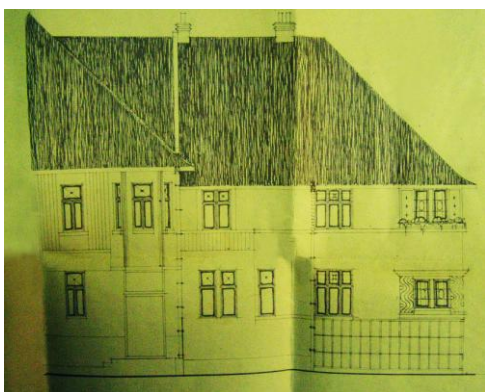
7. 26. Rodinný dům s projekční kanceláří firmy Fňouk-inženýr & Liska-architekt

Albertova 1, čp. 541, katastr Hradec Králové

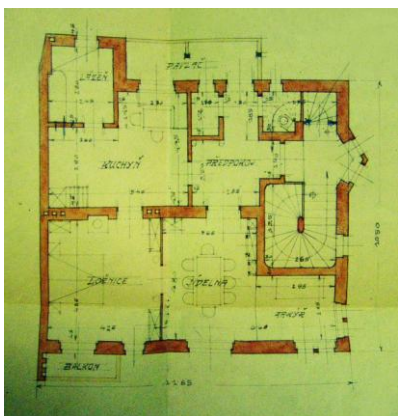
Autor: Oldřich Liska, 1913

1.1. Rodinný dům s projekční stavitelskou kanceláří, pohled na vstupní průčelí, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt východního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 541, datováno duben 1913.

1.3. Projekt prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 541, datováno duben 1913.

Literatura:

- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- <http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=10&id=975>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7, s. 169 – 170.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 5, s. 331.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 39.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 178, 373.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 541.

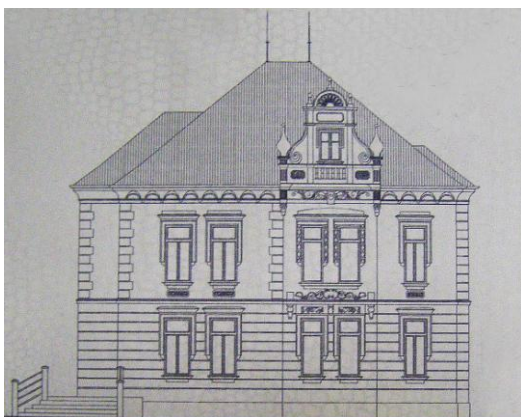
7. 27. Vila Karla a Marie Jarkových

Brněnská 2, čp. 375, katastr Hradec Králové – Nový Hradec Králové

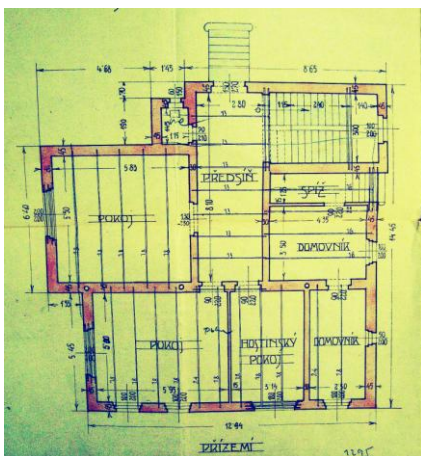
Autor: František Jaroslav Černý, 1913 – 1914

1.1. Vila Karla Jarka, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt vstupního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Nový Hradec Králové, čp. 375.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Nový Hradec Králové, čp. 375, datováno květen 1913.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové –
Nový Hradec Králové, čp. 375.

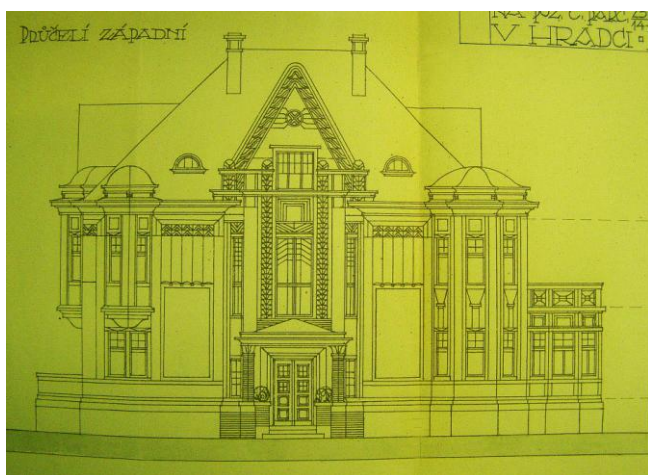
7. 28. Vila Čeňka Vorlíčka

Hradební 4, čp. 586, katastr Hradec Králové

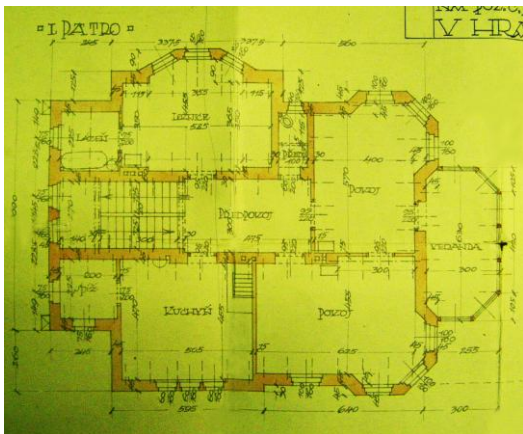
Autor: Josef Povýšil, 1920 – 1921

1.1. Vila Čeňka Vorlíčka, pohled z Hradební ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt západního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 586, datováno březen 1921.

1.3. Projekt prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 586, datováno březen 1921.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 586.

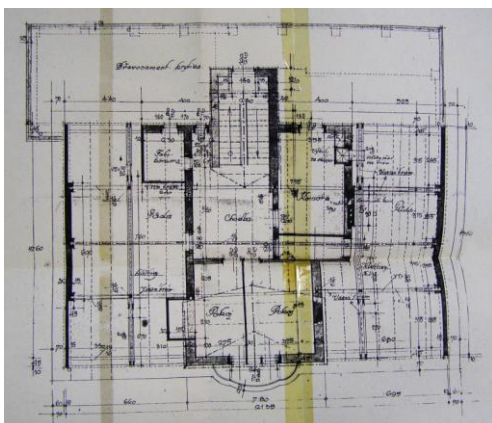
7. 29. Vila „Cristina“, rodinný dům Antonína Petrofa mladšího
Brněnská 2, čp. 315, katastr Hradec Králové – Nový Hradec Králové
Autor: Josef Michek (?), asi 1920 – 1922

1.1. Vila „Cristina“, pohled z Brněnské ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Pohled z Brněnské ulice, archiv autorky.

1.3. Půdorys podkroví, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Nový Hradec Králové, čp. 315.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Nový Hradec Králové, čp. 315.
- Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: Rodinný archiv Petrofů; 1846 – 1948.

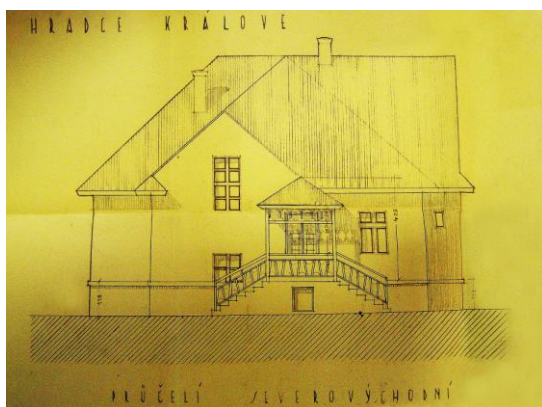
7. 30. Rodinný dům Josefa a Františky Hubáčkových

Uhelná 18, čp. 173, katastr Hradec Králové – Slezské Předměstí

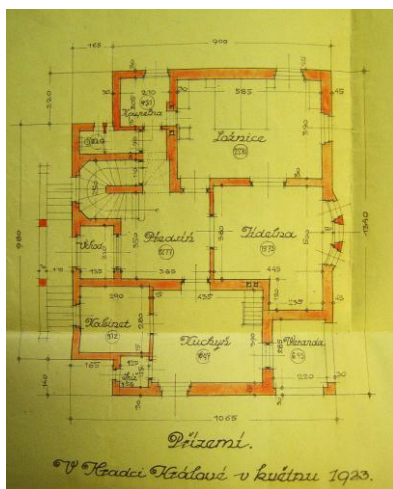
Autor: Jan Hypijs a Jan Sedlák, 1923

1.1. Vila Josefa Hubáčka, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt severovýchodního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Slezské Předměstí, čp. 173, datováno červenec 1923.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Slezské Předměstí, čp. 173, datováno květen 1923.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Slezské Předměstí, čp. 173.

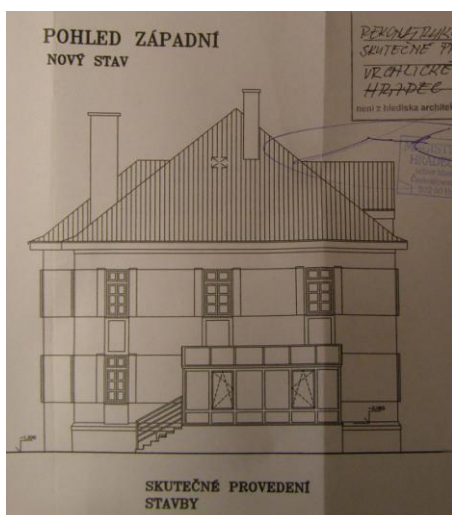
7. 31. Rodinný dům Františka Mazury

Nerudova 20, čp. 653, katastr Hradec Králové

Autor: Josef Fňouk, 1923 – 1924

1.1. Rodinný dům Františka Mazury, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekt západního průčelí, rekonstrukce Jan Hochman, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 653 datováno 10. 11. 2004.

1.3. Pohled z nároží ulic Nerudovy a Vrchlického, současný stav, archiv autorky.

Literatura:

- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 178.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 653.

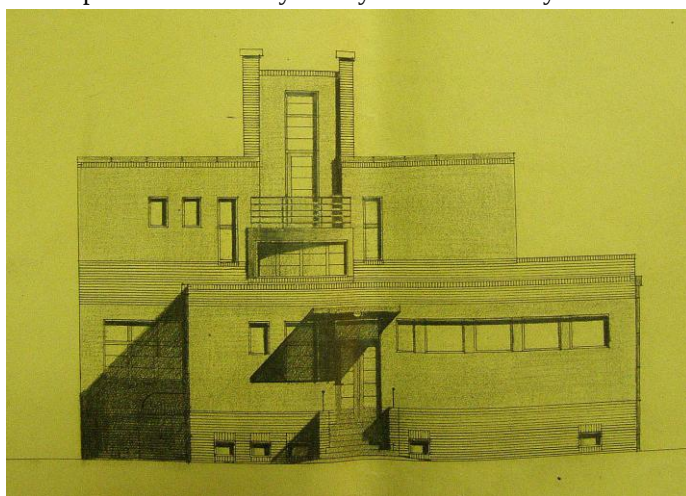
7. 32. Vila Františka Komárka I.

K Dolíkám 7, čp. 121, katastr Hradec Králové – Svobodné Dvory

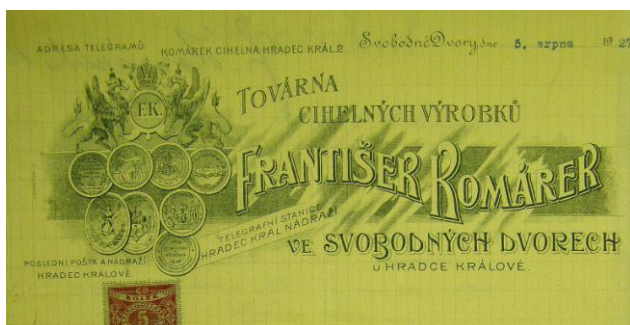
Autor: Vojtěch Krch, 1925 – 1927

1.1. Vila ing. Františka Komárka, jihozápadní pohled, současný stav, převzato z <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-frantiska-komarka>, vyhledáno 12. 4. 2011.

1.2. Projekt západního vstupního průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Svobodné Dvory, čp. 121.

1.3. Záhloví Komárkových dopisů, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Svobodné Dvory, čp. 121.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 119.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_komarkova_20100125.html, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- <http://www.slavnevilky.cz/vily/kralovehradecky/vila-frantiska-komarka>, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Vojtěch Krch, Zdravý vývoj, *Architekt SIA XXII*, 1924, s. 153.
- Vojtěch Krch, Obytná budova. Několik kritických poznámek ke stavbě našich obytných budov, *Architekt SIA XXXI*, 1932, s. 122 – 136.
- Vojtěch Krch, Božena Krchová, Bytová kuchyně, *Architekt SIA XXXII*, 1933, s. 33 – 46.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 6, s. 278.
- Jan Moravec, Vojtěch Krch *23. 7. 1892 † 20. 11. 1966, *Architektura ČSSR XXVI*, 1967, č. 5., s. 290 – 292.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 87.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 86, 94.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 566.
- Jakub Potůček, Vila Františka Komárka, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 85 – 87.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 340.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Svobodné Dvory, čp. 121.

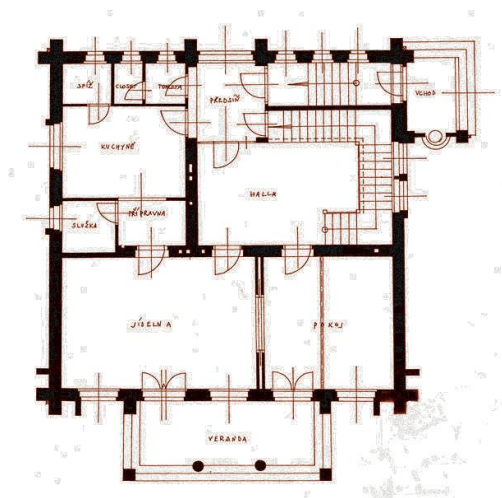
7. 33. Vila MUDr. Václava Tesaře a Luisy Tesařové
Čechova 1, čp. 759, katastr Hradec Králové
Autor: Bohumil Waigant, 1928 – 1929

1.1. Vila MUDr. Václava Tesaře, čelní pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Boční pohled, archiv autorky.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 759.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 131, 209.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 87.
- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění III*, 1930, s. 348.
- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=2559>, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/tesarova-vila-je-chranenou-kulturni-pamatkou.html, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-vaclava-a-luisy-tesarovych>, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Alois Kubiček, Bohumil Waigant, *Styl XV*, 1930, [stránka neoznačena].
- Zdeněk Lukeš, Architekt Bohumil Waigant, *Umění XXXIII*, 1985, č. 5., s. 467 – 468.
- Miroslav Podhrázský, *Město na soutoku*, Hradec Králové 2002, s. 148.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 91.
- Jakub Potůček, Vila Václava a Luisy Tesařových, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 94 – 96.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 91.
- Salma Soppe, Hradecký osud architekta Bohumila Waiganta, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 369 – 395.
- Jan E. Svoboda, Neznámí známí: Bratři Waigantové, *Umění*, 1994, č. 6., 474 – 479.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 683.

- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 705.
- Zdeněk Wirth, Bohumil Waigant– nekrolog, *Umění* III, 1930, s. 476.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 759.

7. 34. Vila Františka Komárka II.

Dvorská 102, čp. 410, katastr Hradec Králové – Svobodné Dvory

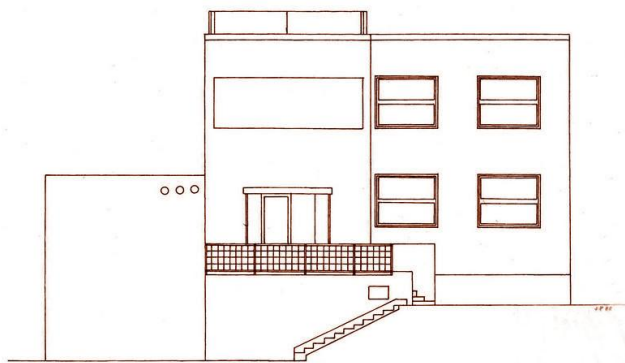
Autor: Vojtěch Krch, 1929 – 1931

1.4. Vila ing. Františka Komárka, pohled z ulice, současný stav (rozsáhlé přestavby), archiv autorky.

1.5. Dobový snímek, převzato z <http://www.slavnevil.cz/vily/kralovehradecky/vila-frantiska-komarka>, vyhledáno 12. 4. 2011.

1.6. Zahradní průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Svobodné Dvory, čp. 410.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 119.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_komarkova_20100125.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- <http://www.slavnevilky.cz/vily/kralovehradecky/vila-frantiska-komarka>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Vojtěch Krch, Zdravý vývoj, *Architekt SIA XXII*, 1924, s. 153.
- Vojtěch Krch, Obytná budova. Několik kritických poznámek ke stavbě našich obytných budov, *Architekt SIA XXXI*, 1932, s. 122 – 136.
- Vojtěch Krch, Božena Krchová, Bytová kuchyně, *Architekt SIA XXXII*, 1933, s. 33 – 46.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 6, s. 278.
- Jan Moravec, Vojtěch Krch *23. 7. 1892 † 20. 11. 1966, *Architektura ČSSR XXVI*, 1967, č. 5., s. 290 – 292.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 94.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 86, 94.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 566.
- Jakub Potůček, Vila Františka Komárka, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 85 – 87.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 340.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Svobodné Dvory, čp. 410.

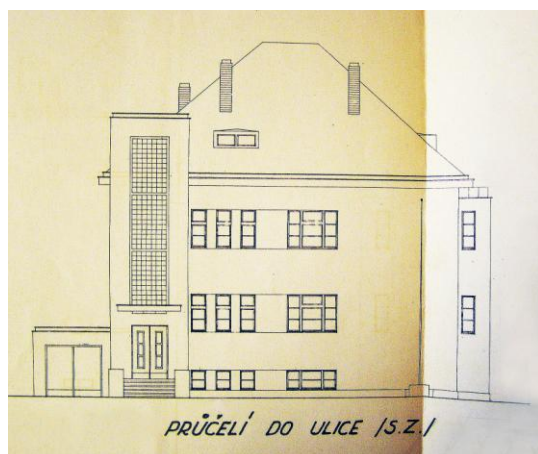
7. 35. Rodinný dům Františka Hrouzka

Hradební 6, čp. 819, katastr Hradec Králové

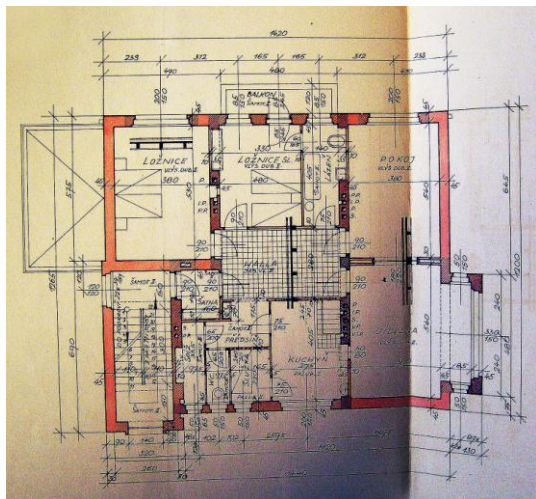
Autor: Jan Rejchl, 1932

1.1. Rodinný dům Františka Hrouzka, pohled z ulice na vstupní průčelí, současný stav, archiv autorky.

1.2. Průčelí do ulice, severozápadní pohled, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 819.

1.3. Půdorys prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 819.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 206.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 12, s. 301 – 302.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 353 – 354.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 542 – 543.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 819.

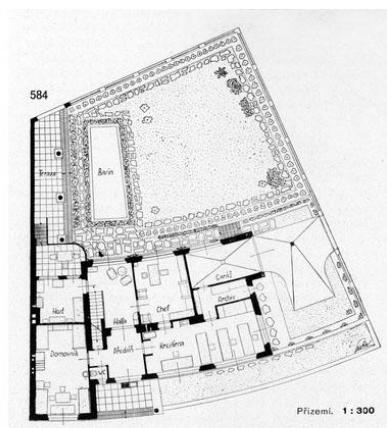
7. 36. Vlastní vila architekta Oldřicha Lisky s projekční kanceláří

Střelecká 47, čp. 824, katastr Hradec Králové

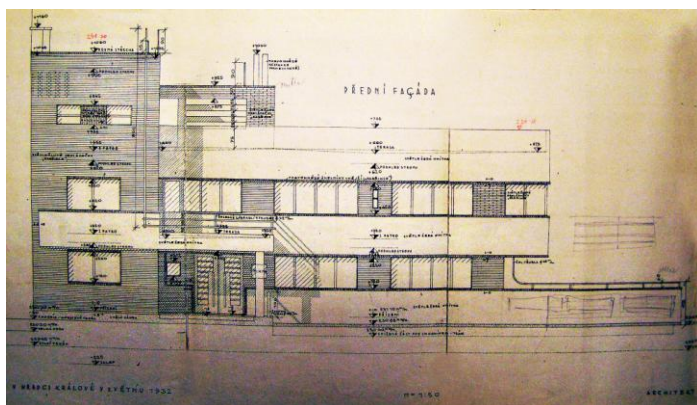
Autor: Oldřich Liska, 1932

1.1. Vlastní vila Oldřicha a Anny Liskových s projekční kanceláří, vstupní průčelí, současný stav, archiv autorky.

1.2. Půdorys přízemí, převzato z Karel Storch, Postavení architektů u nás a belgický příklad, *Architektura I*, 1939, s. 282 – 283.

1.3. Projekt přední fasády, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 824, datováno květen 1932.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 203.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 99.
- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- <http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=10&id=975>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_lisky_pisova_20100118.html, autor Tomáš Tuček, vyhledáno 17. 2. 2011.
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vlastni-vila-oldricha-lisky>, autor Jakub Potůček, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7., s. 169 – 170.
- Miroslav Podhrázký, *Město na soutoku*, Hradec Králové 2002, s. 148.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Olomouc 2002, s. 99.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Jakub Potůček, Vila Oldřicha Lisky, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 113 – 115.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 101.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.

- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR* XIX, 1960, č. 5, s. 331.
- Karel Storch, Postavení architektů u nás a belgický příklad, *Architektura I*, 1939, s. 282 – 283.
- Zuzana Šáfková, *Architektura v Hradci Králové, 1900 - 1938. Spolupráce architektů s umělci* [magisterská diplomová práce], Olomouc 2008, s. 144.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 39.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 373.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 824.

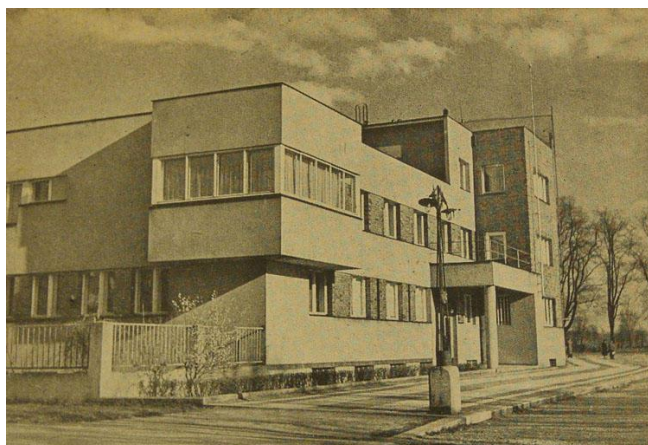
7. 37. Nájemní vila Aloise Švorcíka

Střelecká 49, čp. 832, katastr Hradec Králové

Autor: Oldřich Liska, 1932

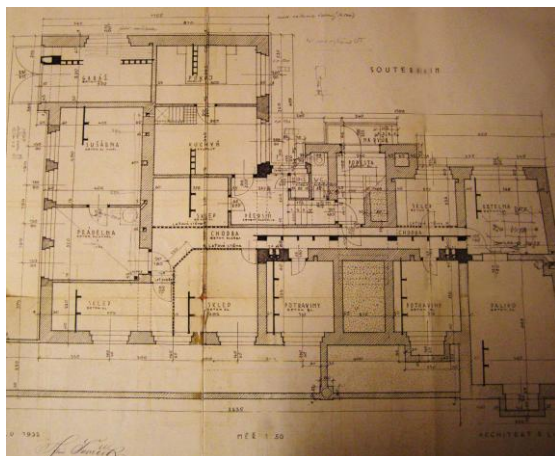

1.1. Nájemní vila Aloise Švorcíka, severozápadní pohled, současný stav, archiv autorky.

1.2. Severozápadní pohled, převzato z

<http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&type=10&id=975#>, vyhledáno dne 9. 3. 2011.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 832 datováno únor 1932.

Na počátku třicátých let stanul Oldřich Liska (1881–1959) na vrcholu svých tvůrčích sil. V roce 1932 navrhl v Hradci Králové dvě významné vilové stavby. Jednu z nich představuje vlastní vila s projekční kanceláří, druhou v jejím bezprostředním sousedství stranově obrácená nájemní vila Aloise Švorcíka.

Liska patřil k již mladší generaci architektů tvořící pro Hradec, která se zúčastnila procesu proměny dekorativní architektury v architekturu funkcionalismu. Meziválečná léta byla v jeho tvorbě nejplodnějším obdobím. Vyzkoušel si doslova všechny proudy ovládající tehdejší scénu. Proto lze podle Jakuba Potůčka v jeho díle pozorovat „*nejen doznívajícího ducha moderny, kubizující dekorativismus, mašinistické a puristické tendence, ale i funkcionalismus, byť v umírněnější a klasicizující podobě*“.¹ Podobně jako stavby Josefa Gočára raných dvacátých let prozrazuje i řada Liskových obytných domů vnitřní autorův přerod od klasického modernismu až k téměř hladkému, od zbytečných tvarů oproštěnému vnějšímu vzhledu. Přestože v jeho navenek funkcionalistických stavebách zůstávají prvky klasické architektury, funkcionalismu se z královéhradeckých architektů přiblížil nejvíce. Nikdy však nepřestal vnímat architekturu jako umění. Zabýval se také otázkami bydlení ve vztahu k ekonomii a sociologii.

Na pohled obdobné vily architekt vyprojektoval v kultivovaném jazyku organického funkcionalismu. Párové vily od sebe dělí úzká pěší ulice, podle autorovy myšlenky měly tvořit pomyslnou vstupní bránu do zamýšleného pootevřeného obytného bloku, jehož dálkový pohled by uzavírala vertikální dominantu zvonice Sboru kněze Ambrože Církve československé husitské od Josefa Gočára z konce dvacátých let. Obě vily, podobné si svým zevnějškem, se však liší svou velikostí, přesněji geometricky rozvrženým obrysem a detaily vnější úpravy. Obdobný kontrast materiálu dělá však dojem záměrně vytvořeného celku. Bílou fasádu oživují široké pásy horizontálních oken a obklady z tmavých cihlových pásů, které vytvářejí symetricky uspořádané a pravidelně rytmizované uliční průčelí. Průběžná pásová okna doplňovaly žaluzie fungující jako slunolamy. Vila má rovnou střechu a kamenné hlavní vstupní schodiště. Liska oběma vilami navazuje na lehce segmentovitě zakřivenou komunikaci druhého městského okruhu (Liska ji společně s Václavem Rejchlem mladším navrhl již v

zastavovacím plánu roku 1911), která má lukovité prohnutí, které vidíme i v půdorysu obou staveb.

Vila (čp. 832) byla postavena pro pana ředitele Aloise Švorčíka, který na počátku března roku 1932 zažádal o její povolení a dal ke schválení stavební plány. V polovině března město stavbu povolilo a začalo samotné budování. Podle prohlášení sousedů (v tomto případě samotného architekta): „*Pan architekt Liska jako projektant a jako majitel protější parcely prohlašuje, že se stavebníkem souhlasí, aby oba domy měly stejné provedení a stejnou barvu facady, stejně provedené ploty a stejné chodníky.*“²

Podle předložených plánů měla být postavena jednopatrová rodinná vila, částečně dvoupatrová, s průčelím do Střelecké ulice. Ve sklepě se již počítalo s garáží, dále sušárnou, prádelnou, sklepními místnostmi, kotelnou, bytem pro domovníka, který měl obsahovat pokoje s kuchyní a příslušenstvím (předsíní, koupelnou, spíží a záchodem). V přízemí byl vyprojektován jeden byt s kuchyní, pokoji a příslušenstvím (předsíní, halou, pokojíkem pro služku, koupelnou, spíží a záchodem). Druhý byt obsahoval kuchyň a pokoje s obdobným příslušenstvím jako byt předchozí. Z haly bytu vedlo schodiště do druhého patra, kde se nacházely dva pokoje a část příslušenství patřící k bytu v přízemí. Vila byla dokončena již v polovině listopadu roku 1932.³

Poznámky a citace:

- 1) Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 79.
- 2) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 832, protokol žádosti k povolení ke stavbě, s. 2.
- 3) Ibidem, s. 1.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 144, 203.

- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 99.
- Stanislav Ďoubal, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- <http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=745>, vyhledáno dne 17. 2. 2011.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2010*, Ostrava 2001, sv. 7., s. 169 – 170.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 99.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 101.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR XVI*, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 5, s. 331.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 39.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 373.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 832.

7. 38. Vila Waltera Steina

Balbínova 6, čp. 821, katastr Hradec Králové

Autor: Jan Rejchl, 1932

1.1. Vila Waltera Steina, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Pohled na vstupní průčelí, archiv autorky.

1.3. Detail vstupního průčelí, archiv autorky.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 206.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 98.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 98.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 353.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, 542 – 543.

Prameny:

- Složka čp. 821 na stavebním úřadě není k dispozici, je neznámo kde.

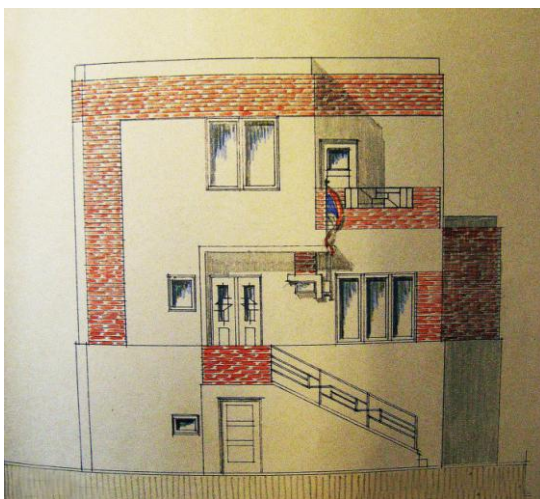
7. 39. Vila Anny Urbanové

Jana Koziny 6, čp. 845, katastr Hradec Králové

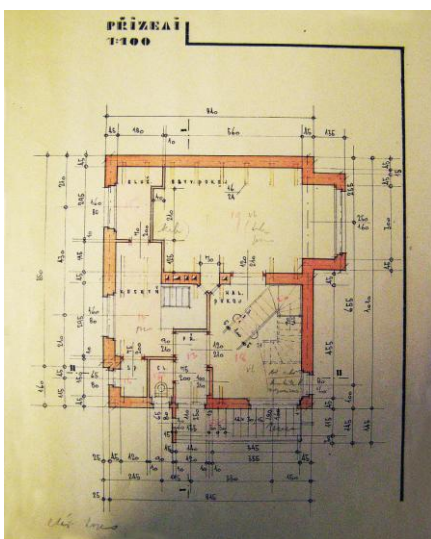
Autor: Ondřej Rádl, 1933

1.1. Vila Anny Urbanové, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Návrh fasády, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 845.

1.3. Půdorys přízemí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 845, datováno květen 1933.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 845.

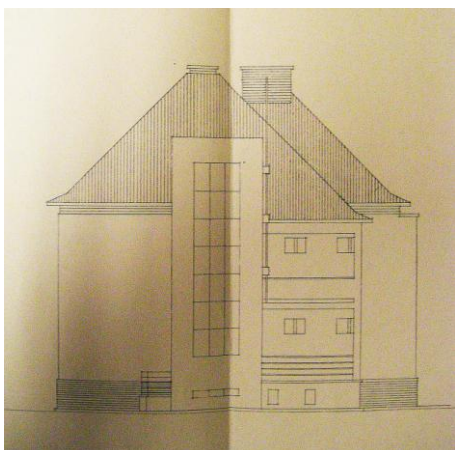
7. 40. Rodinný dům Milady Šimákové

Hradební 12, čp. 853, katastr Hradec Králové

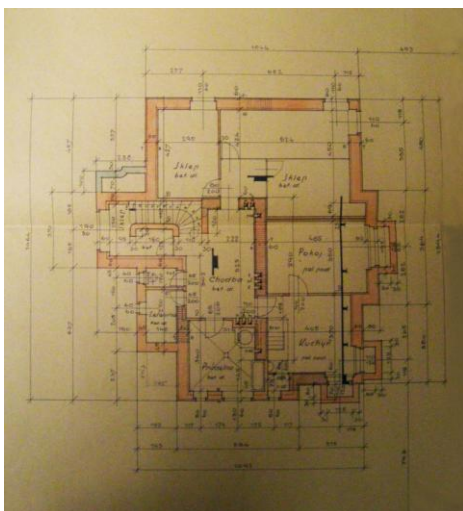
Autor: Jan Mádlík a Jan Včelák, 1934

1.1. Rodinný dům Milady Šimákové, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Fasáda č. 4, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 853.

1.3. Půdorys suterénu, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 853.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 853.

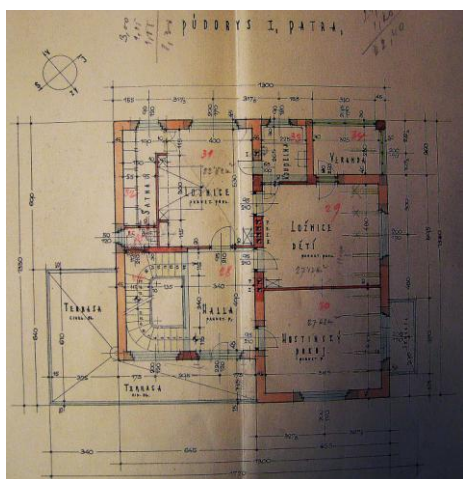
7. 41. Rodinný dům Františka a Anny Matějkových

Hradební 8, čp. 851, katastr Hradec Králové

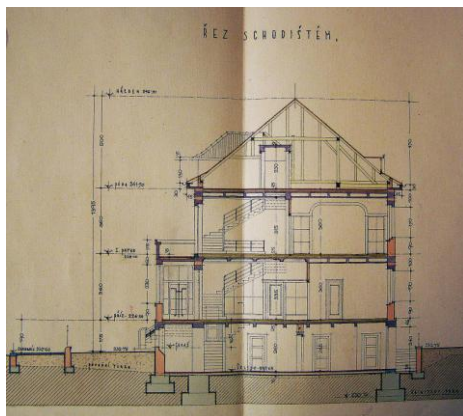
Autor: František Machač, 1934 – 1935

1.1. Rodinný dům Františka Matějky, vstupní průčelí, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Půdorys prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 851, datováno prosinec 1932.

1.3. Řez schodištěm, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK, čp. 851, datováno prosinec 1932.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové, čp. 851.

7. 42. Vila Karla a Jaroslavy Cee

Seydlerova 6, čp. 125, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí

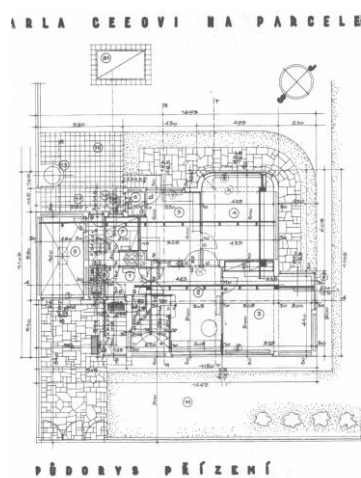
Autor: Karel Horák, 1935

1.1. Vila Karla a Jaroslavy Cee, pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Původní schodiště, fotografoval Miloslav Podhrázský, archiv Pavla a Věry Ceeových.

1.3. Půdorys přízemí, převzato z *Dodatku k výroční zprávě Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003*, s. 22.

Literatura:

- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008, s. 153.
- Jan Falta, Rodinný dům pana Karla a Jaroslavy Cee na Pražském Předměstí u Hradce Králové, *Dodatek k výroční zprávě Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003*, Pardubice 2004, s. 13 – 34.
- Jan Fanta, Rodinný dům Karla a Jaroslavy Cee, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 126 – 128.
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/rodinny-dum-karla-a-jaroslavy-cee>, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- K stavbě rodinných domů v Hradci Král. a okolí, *Kraj Královéhradecký*, 1936, č. 73, 31. 10., s. 6.
- Miroslav Podhrázký, *Město na soutoku*, Hradec Králové 2002, s. 149.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 102.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 104.
- Vladimíra Šilhánková, Petr Šilhánek, *49+1 architektura Hradec Králové: 1990-2005*, Praha 2006.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 2000, s. 368.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí, čp. 125.
- Archiv Pavla a Věry Ceeových.

7. 43. Vila Karla a Malči Fuchsových

Vrchlického 13, čp. 985, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí

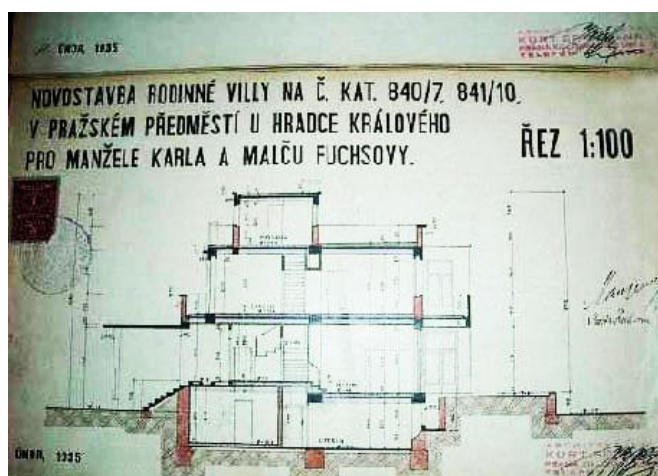
Autor: Kurt Spielmann, 1935

1.1. Vila Karla Fuchse, jihovýchodní pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Zadní průčelí, současný stav, archiv autorky.

1.3. Příčný řez domem, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Pražské Předměstí, čp. 985, datováno únor 1935.

Funkcionalistická vila na Pražském Předměstí čp. 985 byla postavena pro Karla Fuchse, obchodníka s textilem, a jeho manželku Malču. Se stavbou vily se začalo v únoru roku 1935 a skončilo v prosinci téhož roku, kdy stavebník zažádal o povolení k obývání. Původní návrhy vytvořil německý (pražský?) architekt Kurt Spielmann (1903–1943), ale jako stavitel vily se od února uvádí královéhradecký architekt František Komárek, který stavbu i dokončil.¹ Německé jméno Spielmann se v českém umění a architektuře vyskytuje několikrát. Objevuje se třikrát ve *Slovníku českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2001* (sv. 14, s. 338 - 339). Dále v *Encyklopedii architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách* (s. 612), kde shledáváme jméno Maxe Spielmanna, stavitele z počátku 20. století. Rostislav Švácha v knize *Od moderny k funkcionalismu* (Praha 1985) uvádí Maxe Spielmanna (1881–1970), rodáka z Kroměříže, a Kurta Spielmanna (1903–1943). Kurt navrhl rodinný dům v Praze v Hlubočepské ulici, čp. 30 (1938), a nájemní dům v Klimentské ulici, čp. 34 (1936), dále vilu Arnošta Mautnera ve Dvoře Králové nad Labem (*Slavné vily Královéhradeckého kraje*, s. 109), dokončenou v roce 1932, a vilu královédvorského továrníka Paula Deutsche ve Dvoře Králové, opět z roku 1932. Stejně jako královédvorská Mautnerova vila, tak i Fuchsova vila hradecká je postavená z cihel a kamene. Na své okolí působí čistými tvary, vzniklými uvažováním o praktičnosti a požadované funkci stavby, zároveň prozrazuje aktuální informovanost projektanta.

Jde o jednopatrový, zcela podsklepený dům, s částečně vybudovanou podkrovní částí. Stavba je celá zděná, kromě zasklených stěn jídelny, haly a zimní zahrady. Podle předložených plánů Kurta Spielmanna se v suterénu počítalo s jedním bytem, obsahujícím kuchyň, pokoj, předsíň, spíž a kloset. Dále tam měly být sklepy, prádelna, sušárna, kotelna pro ústřední topení, skládka uhlí a koksu a nakonec sklepy pro nářadí. V přízemí architekt vyprojektoval jeden velký byt s předsíní, kuchyní, jídelnou, centrální halou, zimní zahradou, obývacím pokojem, klosetem a umývárnou, pokojíkem pro služku a garáží. V prvním poschodí počítal s halou, ložnicemi, dětským pokojíkem, hostinským pokojem, pokojem pro pomocníci v domácnosti, lázní, klosetem, šatnou s vestavěnými skříněmi, balkóny a rozlehlou zahradní terasou.²

Vila směřuje hlavními obytnými prostory na východ. Nezvykle monumentálně architekt pojal vstupní schodiště, značně předsazené až k uliční čáře a zdobené mohutným kamenným ostěním. Vstup vede z ulice, kolem něj jsou symetricky umístěna okna. K objektu byla přistavěna přízemní garáž, dodatečně zvětšená v roce 1943. Za terasou se skrývá betonový bazén pocházející nejspíše ze čtyřicátých let.

Přízemí domu s horním patrem propojuje dubové dvouramenné schodiště, které se otevírá do volné dispozice obývacího pokoje. Tento pokoj navazuje na zimní zahradu, má přímý vstup na rozlehlou terasu. Podle žádosti o ustanovení nájemného za rok 1950 byl „vilový volně stojící dům v zahradě čp. 985 pořízen s mimořádně nákladnou výpravou vnitřku i fasády. Podlahy většiny místností jsou korkové, dvoje schodiště do prvního patra dubové (...), při domě jest jedna garáž pro osobní automobil a ovocná i okrasná zahrada“³

Vila byla dokončená roku 1935, v meziválečné etapě české architektury, kdy se jako vedoucí směr uplatňoval funkcionalismus. Najdeme zde proto mnoho typických funkcionalistických prvků, jako například rovnou střechu, jednoduché a jasné členění budovy a jejich vnitřních prostor, určitou asymetrii a maximální prosklení domu.

Stavebníci, tříčlenná rodina Fuchsova, po obsazení Československa německými vojsky v roce 1939 emigrovala do Anglie. Během druhé světové války v domě sídlili němečtí okupanti, jimiž byla vila nejspíše využívána jako kasino.⁴ Po válce se stala sídlem zemědělského státního podniku. V roce 1948 se dům stal dlouhodobým sídlem Československého rozhlasu v Hradci Králové, který zde měl vysílací zpravodajské stanoviště, odbavovací pracoviště krajského vysílání a hlavní přepojovač České republiky v Hradci Králové. Po roce 1950 byly v budově provedeny různé adaptační práce pro potřeby rozhlasu.

Funkcionalistická vila je od roku 1999 v soukromém vlastnictví královéhradeckého právníka, který dům dal zrekonstruovat do původního stavu se zachováním dobového interiérového řešení domu. Na rekonstrukci se podílel hradecký architekt Jan Hochman, jenž udělal návrhy na vestavěné a volné vybavení domu. Obnova vily do původního stavu trvala šest let (probíhala od

roku 2001 do 2007). Současné dispoziční řešení úzce navazuje na původní koncept.

V dnešní době tvoří vila výrazný funkcionalistický monument Pražského Předměstí. Tvoří důležitou součást hradecké meziválečné architektury také díky ambicím současného majitele, jenž tuto stavbu uchoval jako památku i pro budoucí generace.

Poznámky a citace:

- 1) Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí, čp. 985, dopis ing. Františka Komárka Městské technické kanceláři ze dne 6. dubna 1935.
- 2) Ibidem, protokol k obývání domu čp. 985 ze dne 4. prosince 1935, s. 2.
- 3) Ibidem, žádost o ustanovení nájemného ze dne 24. července 1950.
- 4) http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_fuchsova_20091130.html, vyhledáno dne 23. 4. 2011.

Literatura:

- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/vila_fuchsova_20091130.html, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- http://www.alexandrskalicky.cz/2_Texty_vlastni.html#2j, vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 103.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí, čp. 985.

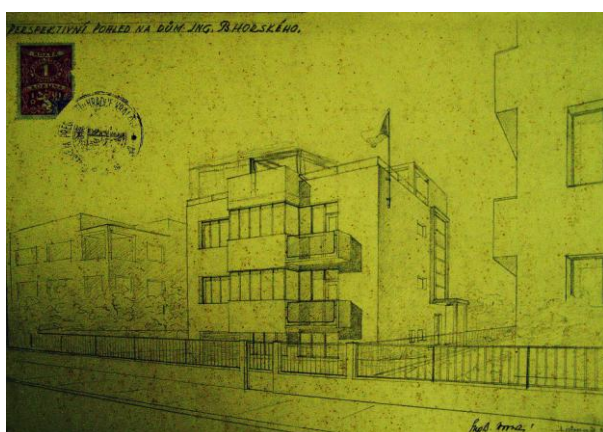
7. 44. Rodinný dům Bohuslava Horského

Gebauerova 4, čp. 1025, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí

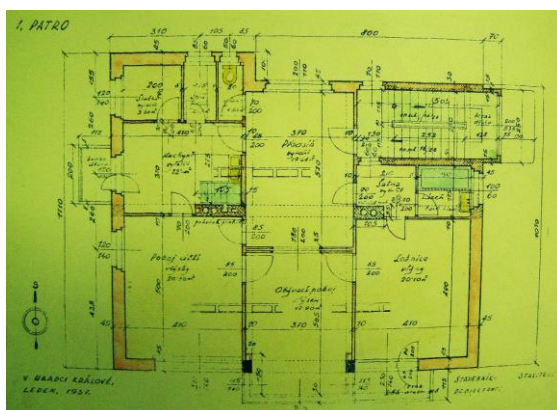
Autor: Josef Hašek, 1937

1.1. Vila ing. Bohuslava Horského, jihovýchodní pohled, současný stav, archiv autorky.

1.2. Perspektivní pohled na dům, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Pražské Předměstí, čp. 1025, datováno listopad 1936.

1.3. Půdorys prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Pražské Předměstí, čp. 1025, datováno leden 1937.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí, čp. 1025.

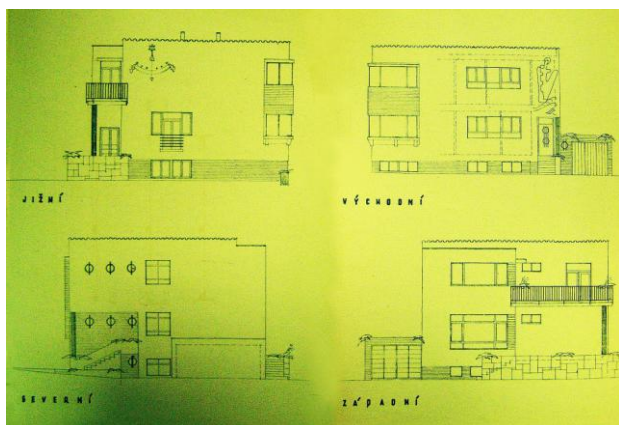
7. 45. Vila Františka Sternwalda

Baarova 2, čp. 1151, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí

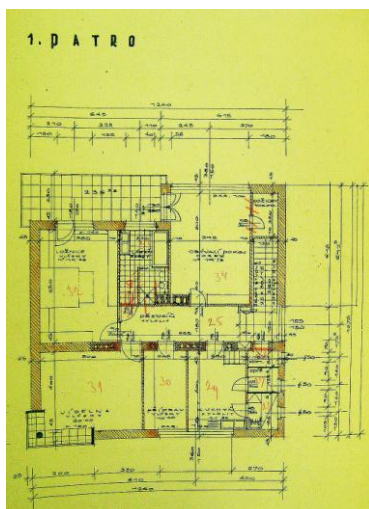
Autor: Gustav Louženský, 1940 – 1941

1.1. Vila ing. Františka Sternwalda, jihovýchodní pohled z ulice, současný stav, archiv autorky.

1.2. Projekty všech průčelí, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Pražské Předměstí, čp. 1151, datováno květen 1940.

1.3. Projekt prvního patra, Archiv stavebního úřadu města HK, katastr HK – Pražské Předměstí, čp. 1151, datováno květen 1940.

Literatura:

- http://hradecky.denik.cz/zpravy_region/sternwaldova_vila_20100104.html
vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky/vila-frantiska-sternwalda>,
vyhledáno dne 9. 3. 2011.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 104 – 105.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009, s. 109.
- Jakub Potůček, Vila františka Sternwalda, in: Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007, s. 135 – 136.

Prameny:

- Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové, katastr Hradec Králové – Pražské Předměstí, čp. 1151.

8. Závěr

Slavná éra ve výstavbě moderního Hradce skončila počátkem druhé světové války. Válka zastavila jakoukoliv výstavbu vil a jiných budov. Stavělo se pak málo, počet kvalitních projektů klesl na minimum. Dokončovaly se rozestavěné objekty a rozšiřovaly pouze průmyslové podniky. Stanovila se tvrdá úsporná opatření a po únoru roku 1948 se z vil staly nepřátelské buržoazní symboly, stavby, které ve stávajícím systému nemohly vzniknout a jejíž výstavba se nemohla podporovat. Rodinám původních majitelů zabavoval domy stát, nasazoval do nich nucené vlastníky, vily byly rozděleny na menší byty a obývali je lidé, kteří k nim neměli téměř žádný vztah. Tyto stavby zachránilo, když v nich město zřídilo nějakou instituci, například zdravotní střediska, ordinace (jako například z vily Václava a Luisy Tesařových a MUDr. Libora Stefana), středisko rozhlasu (jako z vily Karla Fuchse), školku (jako z vily Oldřicha Lisky a Františka Komárka) nebo sídlo nějakého úřadu.

Mnohé vily majitelé také postupně devastovali vnitřními úpravami na více bytů pro větší počet nájemníků. Od druhé světové války do roku 1989 proto mnoho nových vil nenajdeme. Avšak povědomí o vysoké úrovni předválečné architektury se v Hradci Králové udrželo, proto bylo možné po osvobození republiky v roce 1945 na slavnou éru částečně navázat, přestože válka znamenala konec jedné velké kapitoly výstavby města. Avšak rodinné vily se ještě dlouho nestavěly.

Teprve v současné době se toto téma opět dostává do popředí jak badatelského tak i veřejného zájmu. Mnohé domy se po letech dočkávají rekultivace, rekonstrukce a nového zhodnocení. Postupně, jedna stará vila po druhé, jakoby vstávaly ze zapomnění. Řadu z nich sice obývají kanceláře firem, které však mají prostředky na jejich nákladné opravy. I samotní majitelé se pouštějí do rozsáhlých oprav. Dalo by se říci, že záchrana těchto historických vil a domů, které byly po dlouhá desetiletí znehodnocovány, by v současné době mělo být v přednějším zájmu než výstavba nových domů a jiných staveb.

Čtyřicet pět vil a rodinných domů, zařazených do katalogové části, představuje průřez vývojem stavby vil na území Hradce Králové během čtyřiceti

pěti let (spíše čtyřiceti dvou let) jejich největší produkce. Z hlediska rozsahu práce jsem některé stavby pominula, cílem mého úsilí nebyl však kompletní katalog. Náplní bylo naznačení možností dalšího bádání o těchto stavbách s poukázáním na mnohé dosud opomíjené budovy.

Teprve teď, s odstupem doby zjišťujeme jména projektantů a informace o osobnostech stavebníků u nejvýznamnějších staveb. Zjištění podrobnějších osobních a profesních údajů bude stále obtížnější a nedohlednou skutečností. Stavebník, často zůstávající v anonymitě, má nemalý podíl na výsledné podobě svého domova, a nejednou byl stejně významnou osobností jako architekt. V současné době je koncepce kvalitního individuálního bydlení navrhovaného na míru stavebníkovi stále ještě výjimečnou záležitostí. Proto je důležité si připomenout a vzít si příklad z příběhů těchto jedinečných historických staveb minulosti – solitérů historie architektury.

9. Poznámky

- 1) Zdeněk Wirth, *Villa*, *Styl* II, 1910, s. III – VI.
- 2) Ibidem, s. III.
- 3) Ibidem, s. V.
- 4) Hermann Muthesius, *Malý dům na venkově*, *Styl* II, 1910, s. VI – XII.
- 5) Josef Kafka, Emil Králíček, *Rodinný dům: praktický rádce pro každého, kdo zamýšlí vlastní bydlo si zřídit*, Praha 1911.
- 6) Ibidem, [strana neoznačena].
- 7) Otto Wagner, *Moderní architektura*, Praha 1910.
- 8) Mackay Hugh Baillie Scott, *Dům a zahrada*, Praha 1910.
- 9) Otakar Novotný, *Americké vily*, *Styl* III, 1911, s. 79 – 80.
- 10) Ibidem, s. 80.
- 11) Ludvík Domečka, *Třicet let veřejné činnosti JUDr. F. Ulricha*, Hradec Králové 1925.
- 12) Zdeněk Wirth, *Josef Gočár- Hradec Králové*, Praha 1928.
- 13) Karel Herain, *Ulrichův Hradec Králové*, *Umění* III, 1930, s. 289 – 356.
- 14) Jan Evangelista Koula, *Obytný dům dneška*, Praha 1931.
- 15) Oldřich Starý, *Nejmenší dům*, Praha 1931.
- 16) Otakar Fierlinger, *Zahrada a obydlí*, Praha 1938.
- 17) Viz Jan Evangelista Koula (pozn. 14).
- 18) Ibidem, s. 7.
- 19) Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1932.
- 20) *Výstava Hradecký kraj ve stavbě a vývoji*, Hradec Králové 1941.
- 21) František Toman, *Sto let výstavby a územního plánování města Hradce Králové*, Hradec Králové 1985.
- 22) Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990.
- 23) Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000.

- ²⁴⁾ Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895–1950* [magisterská diplomová práce], Olomouc 2002.
- ²⁵⁾ Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895–2009*, Hradec Králové 2009.
- ²⁶⁾ Milan Stehlík, *Sociální aspekty bydlení v tvorbě architekta – bydlení mezi “vilou” a “panelákem”*, Brno 2005.
- ²⁷⁾ Ibidem, s. 7.
- ²⁸⁾ Colin Rowe, *Matematika ideální vily a jiné eseje*, Brno 2007.
- ²⁹⁾ Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007.
- ³⁰⁾ Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008.
- ³¹⁾ Tomáš Tuček, *Vily Hradecka*, seriál *Královéhradeckého deníku*, 2009.
- ³²⁾ Vladislav Dudák, Rudolf Pošva, Bořek Neškuda, *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*, díl 2. L – Ž, Praha 2000, s. 976 – 977.
- ³³⁾ Ibidem.
- ³⁴⁾ Podrobněji Hermann Muthesius, *Das englische Haus*, Berlin 1904.
- ³⁵⁾ Podrobněji viz Jiří Krátký, (pozn. 22), pozn. č. 56, s. 173.
- ³⁶⁾ Viz František Toman (pozn. 21), s. 14.
- ³⁷⁾ Viz Petr Ulrich (pozn. 29), s. 16.
- ³⁸⁾ Viz Zdeněk Wirth (pozn. 1), s. V.
- ³⁹⁾ Ibidem, s. IV.
- ⁴⁰⁾ Viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 59 – 60, 62.
- ⁴¹⁾ Viz Petr Ulrich (pozn. 29), s. 17.
- ⁴²⁾ Viz Zdeněk Wirth (pozn. 1), s. V.

- ⁴³⁾ Eva Erbanová, Milan Šilhan, Rostislav Švácha (ed.), *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007, s. 11. Dále Stanislav Špaček, *Americká úsporná kuchyně a zásady ekonomického řízení domácnosti*, Praha 1927.
- ⁴⁴⁾ Viz Jan Evangelista Koula (pozn. 14), s. 13.
- ⁴⁵⁾ K stavbě rodinných domů v Hradci Král. a okolí, *Kraj Královéhradecký*, 1936, č. 73, 31. 10., s. 6.
- ⁴⁶⁾ Viz Zdeněk Wirth (pozn. 1), s. III.
- ⁴⁷⁾ Ibidem.
- ⁴⁸⁾ Viz Jan Evangelista Koula (pozn. 14), s. 10.
- ⁴⁹⁾ Jan Jakl, *Hradec Králové: průvodce věnným městem českých královen - salónem republiky*, Hradec Králové 2005, s. 61.
- ⁵⁰⁾ Ibidem.
- ⁵¹⁾ Viz Jakub Potůček (pozn. 25), s. 9.
- ⁵²⁾ Viz Marie Benešová (pozn. 23), s. 13.
- ⁵³⁾ Ibidem. Dále viz Jan Jakl (pozn. 49), s. 61. Dále viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 68. Dále František Ulrich, *Osvobození Hradce Králové z pout hradebních*, Hradec Králové 1935, s. 12.
- ⁵⁴⁾ Viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 68.
- ⁵⁵⁾ Například regulační plány z let 1884, 1885, 1890, 1909, 1911, 1919, 1926, 1928, 1942, 1945.
- ⁵⁶⁾ Publikován byl v berlínském odborném časopise *Deutsche Bauzeitung* XVIII, č. 65, v berlínském *Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure*, č. 35, 1884 a v anglickém *The architect, a journal of art, civil engineering and building* XXXII, č. 820, převzato z *Výstava Hradecký kraj ve stavbě a vývoji*, Hradec Králové 1941, kapitola Vzdělání města Hradce Králové a jeho regulační plány, s. 56 – 61.
- ⁵⁷⁾ Viz František Toman (pozn. 21), s. 25. Dále viz Jakub Potůček (pozn. 25), s. 13 – 14.

- ⁵⁸⁾ Viz Jan Jakl (pozn. 49), s. 64.
- ⁵⁹⁾ Viz Ludvík Domečka (pozn. 11), s. 12.
- ⁶⁰⁾ Viz *Výstava Hradecký kraj ve stavbě a vývoji* (pozn. 20), s. 59.
- ⁶¹⁾ Viz Ludvík Domečka (pozn. 11), s. 83.
- ⁶²⁾ Viz Jakub Potůček (pozn. 25), s. 20.
- ⁶³⁾ Viz Otto Wagner (pozn. 7), s. VII.
- ⁶⁴⁾ Viz Karel Herain (pozn. 13), s. 313.
- ⁶⁵⁾ Ibidem, s. 289.
- ⁶⁶⁾ Viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 59 – 60, 62.
- ⁶⁷⁾ Ibidem, s. 73. Dále Karel Prokeš, *Parky a zahrady a Okrašlovací spolek v Hradci Králové, Královéhradecko*, 1929, č. 5, 76.
- ⁶⁸⁾ Viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 59 – 60, 62.
- ⁶⁹⁾ Podrobněji viz Jiří Krátký (pozn. 22), pozn. č. 55, s. 173.
- ⁷⁰⁾ Podrobněji viz Jiří Krátký (pozn. 22), pozn. č. 85, s. 178 – 179.
- ⁷¹⁾ Viz Josef Kafka (pozn. 5), s. 18.
- ⁷²⁾ Podrobněji Jiří Krátký (pozn. 22), pozn. č. 56, s. 173. Dále Josef Setnička, Sir Ebenezer Howard, *Stavitel IX*, 1928, s. 89.
- ⁷³⁾ Život Otakara Klumpara, *Ratibor*, 1915, č. 29, 7. 12., s. 1.
- ⁷⁴⁾ Viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 58 – 59.
- ⁷⁵⁾ Ibidem, s. 63.
- ⁷⁶⁾ Ibidem, s. 71.
- ⁷⁷⁾ Viz František Toman (pozn. 21), s. 25. Dále Karel Mlynář, František Tichý, *Hradec Králové a okolí: Třebechovice pod Orebem: Dvůr Králové nad Labem*, Praha 1932, s. 18. Dále Vojtěch Vanický, Josef Gočár. *Regulace města Hradce Králové, Stavitel IX*, 1928, s. 118.
- ⁷⁸⁾ Viz Karel Herain (pozn. 13), s. 299.

- ⁷⁹⁾ Ibidem, s. 302. Dále viz Jiří Krátký (pozn. 22), pozn. č. 90, s. 179.
- ⁸⁰⁾ Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- ⁸¹⁾ Miroslav Kaňka, *Rodinné domy Jana Kotěry ve východních Čechách*, Hradec Králové 2008, s. 7.
- ⁸²⁾ Marie Benešová (pozn. 23), [strana neoznačena].
- ⁸³⁾ Ibidem, s. 69. Dále viz František Toman (pozn. 21), s. 25.
- ⁸⁴⁾ Viz Karel Mlynář (pozn. 77), s. 18.
- ⁸⁵⁾ Podrobněji viz *Výstava Hradecký kraj ve stavbě a vývoji* (pozn. 20), s. 52 – 56.
- ⁸⁶⁾ Viz Karel Mlynář (pozn. 77), s. 18.
- ⁸⁷⁾ Viz Marie Benešová (pozn. 23), s. 99.
- ⁸⁸⁾ Viz Jakub Potůček (pozn. 25), [strana neoznačena].
- ⁸⁹⁾ Viz Marie Benešová (pozn. 23), s. 101.
- ⁹⁰⁾ Stanislav Kadečka, *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948, s. 61.
- ⁹¹⁾ Viz Jiří Krátký (pozn. 22), s. 91.

10. Adresář staveb v Hradci Králové

- 1) **Albertova 16/815-** *Rodinný dům Aloise Ždímal, František Komárek, 1930- 1931*
- 2) **Alberova 1/541-** *Rodinný dům s projekční kanceláří firmy Fňouk-inženýr & Liska-architekt, Oldřich Liska, 1913*
- 3) **Baarova 2/1151-** *Vila ing. Františka Sternwalda, Gustav Louženský, 1940- 1941*
- 4) **Balbínova 1/657-** *Rodinný dům MUDr. Bedřicha Honzáka, Teodor Písařík a Milada Pavlíková- Petříková, 1923 - 1924*
- 5) **Balbínova 3/447-** *Vila Bohumila Hobzeka, Josef Fanta, 1909*
- 6) **Balbínova 6/821-** *Vila Waltera Steina, Jan Rejchl, 1932*
- 7) **Bratří Štefanů 2/95-** *Vila Antonína Václavíka, autor nezjištěn, datace nezjištěna*
- 8) **Brněnská 2/375-** *Vila továrníka Antonína Petrofa staršího, Oldřich Liska, 1927- 1929*
- 9) **Brněnská 4/315-** *Vila „Cristina“, rodinný dům Antonína Petrofa mladšího, Josef Michek (?), asi 1920- 1922*
- 10) **Brněnská 31/300-** *Vila továrníka Antonína Petrofa staršího, Oldřich Liska, 1909- 1910*
- 11) **Čechova 1/759-** *Vila MUDr. Václava Tesaře a Luisy Tesařové, Bohumil Waigant, 1928*
- 12) **Dvorská 102/410-** *Vila ing. Františka Komárka, Vojtěch Krch, 1929- 1931*

- 13) Fráni Šrámka 9/1063-** *Rodinný dům Štěpánky Čelechovské*, Podnikatelství staveb Jan Kříž, 1939
- 14) Gebauerova 4/1025-** *Rodinný dům ing. Bohuslava Horského*, Josef Hašek, 1937
- 15) Gočárova 24/492-** *Vila „Anička“*, vlastní rodinný dům Jaroslava Pažouta, Jaroslav Pažout, 1909- 1911
- 16) Horova 31/922**
- 17) Hradební 4/586-** *Vila Čenka Vorlíčka*, Josef Povýšil, 1920- 1921
- 18) Hradební 6/819-** *Rodinný dům Františka Hrouzka*, Jan Rejchl, 1931- 1932
- 19) Hradební 8/851-** *Rodinný dům Františka Matějky*, František Machač, 1932
- 20) Hradební 12/853-** *Rodinný dům Milady Šimákové*, Jan Mádlík a Jan Včelák, 1934
- 21) Jana Koziny 6/845-** *Rodinný dům Anny Urbánkové*, Ondřej Rádl, 1933
- 22) K Dolíkám 7/121-** *Vila Františka Komárka*, Vojtěch Krch, 1925- 1926
- 23) Nerudova 18/521-** *Vila Josefa Vsetečky*, Jan Kraus, 1911- 1912
- 24) Nerudova 20/653-** *Rodinný dům Františka Mazury*, Josef Fňouk, 1923- 1924
- 25) Nezvalova 8/423-** *Vila MUDr. Otakara Klumpara*, Václav Rejchl starší, 1905- 1906
- 26) Nezvalova 12/766-** *Rodinný dům ing. Hupky*, Václav Rejchl, 1928- 1929
- 27) Nezvalova 14/377-** *Vila Karla Wiewega*, Václav Rejchl starší, 1902 – 1903
- 28) Orlické nábřeží 5/438**

- 29) Orlické nábřeží 11/532-** *Vila Jana Schimanna*, František Jaroslav Černý, 1912-1913
- 30) Orlické nábřeží 13/645-** *Rodinný dům* (stavebník nezjištěn), Václav Rejchl, 1923
- 31) Orlické nábřeží 17/376-** *Wiplerova vila*, Václav Rejchl starší, 1902
- 32) Plácelova 5/374-** *Vila Morušovka, rodinný dům pana Bečičky*, Václav Rejchl starší, 1902
- 33) Poláková 1/737-** *Rodinný dům ing. Karla Fořta*, Václav Rejchl, 1928
- 34) Pospíšilova 26/544-** *Vlastní rodinný dům stavitele Františka Jaroslava Černého*, František Jaroslav Černý, 1912- 1913
- 35) Pospíšilova 30/533-** *Vila MUDr. Libora Stefana*, Vladimír Procházka, 1912-1913
- 36) Pouchovská 16/326-** *Rodinný dům manželů Hronešových*, František Forejtek, 1935- 1936
- 37) Pražská třída 42/221-** *Rodinný dům s ordinací MUDr. Smetany*, Kurt Spielmann, 1936
- 38) Seydlerova 6/125-** *Vila Karla a Jaroslavy Cee*, Karel Horák, 1935
- 39) Střelecká 4/437-** *Vila ing. Jana Sixta*, Václav Rejchl starší, 1908- 1909
- 40) Střelecká 6/459-** *Vila Václava Piši*, Vladimír Fultner, 1909- 1910, modernizace Robert Schmidt, 1929

- 41) Střelecká 8/446-** *Vila Marie Wünschové*, Jaroslav Pažout, 1909
- 42) Střelecká 12/473-** *Vila Františka Marka*, Bohumil Waigant, 1910
- 43) Střelecká 14/672**
- 44) Střelecká 16/460-** *Vila Václava Charváta*, Vladimír Fultner, 1909- 1910
- 45) Střelecká 18/461-** *Vila Karla Jandy*, Václav Rejch starší, 1909- 1910
- 46) Střelecká 28/217-** *Rodinný dům* (stavebník nezjištěn), Oldřich Liska, stavitel Josef Jihlavec, 1908
- 47) Střelecká 47/824-** *Vlastní vila Oldřicha Lisky s projekční kanceláří*, Oldřich Liska, 1932
- 48) Střelecká 49/832-** *Nájemní vila Aloise Švorčíka*, Oldřich Liska, 1932
- 49) Třída Karla IV. 27/346-** *Vila Roberta Schmidta*, Rudolf Němec, 1908- 09
- 50) Uhelná 5/482-** *Vila Jaroslava a Boženy Peřinových*, Jan Kohout, 1910
- 51) Uhelná 18/173-** *Vila Josefa Hubáčka*, Jan Hypius a Jan Sedlák, 1923
- 52) Uhelná 26/140-** *Vila* (stavebník nezjištěn), Jan Kraus, 1908
- 53) U Kavalíru 3/822-** *Rodinný dům Marie Waigantové*, Robert Schmidt a Václav Nekvasil, 1932
- 54) U Kavalíru 815/6- 816/4-** *Rodinný dvojdom Rudolfa Šterna a Leopolda Linka*, Václav Rejchl, 1932
- 55) Vrchlického 13/985-** *Vila Karla Fuchse*, Kurt Spielmann, 1935
- 56) Vrchlického 15/652-** *Rodinný dům* (stavebník nezjištěn), Josef Fňouk, 1923

- 57) Vrchlického 17/517-** *Vila Antonína Holečka*, František Valouch, 1911
- 58) Vrchlického 28/537-** *Rodinný dům Marie Sálové*, Oldřich Liska, 1912- 1913
- 59) Vrchlického 30/540-** *Rodinný dům stavitele Jana Hypiuse*, Oldřich Liska, 1913
- 60) Vrchlického 15/652-** *Rodinný dům* (stavebník nezjištěn), Josef Fňouk, 1923

11. Prameny a literatura – abecední seznam

- Antonín Petrof, *Ratibor XXXII*, 1915, č. 21, 11. 9., s. 1.
- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008.
- Marie Benešová, *Josef Gočár*, Praha 1958.
- Marie Benešová, *Česká architektura v proměnách dvou století: 1780-1980*, Praha 1984.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000.
- Dítě z Hradce, *Puls*, 1988, č. 7/8, s. 12 – 13.
- Ludvík Domečka, *Třicet let veřejné činnosti JUDr. F. Ulricha*, Hradec Králové 1925.
- Vladislav Dudák, Rudolf Pošva, Bořek Neškuda, *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*, díl 2. L – Ž, Praha 2000.
- Dr. O. Klumpar zemřel, *Ratibor XXXII*, 1915, č. 29, 7. 12., s. 1, 2, 3.
- Ďoubal, Stanislav, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- Eva Erbanová, Milan Šilhan, Rostislav Švácha (ed.), *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007.
- Jan Falta, Rodinný dům pana Karla a Jaroslavy Cee na Pražském Předměstí u Hradce Králové, *Dodatek k výroční zprávě Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003*, Pardubice 2004, s. 13 – 34.
- Jan Falta, Bydlení ve veřejných budovách „Salonu republiky“. Ztracená funkcionalistická „vila“ přednosty Okresního úřadu v Hradci Králové, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 59 – 81.
- Josef Gočár, *Hradec Králové*, Praha 1930.
- Petr Grulich, František Ulrich a podnikatelé východních Čech, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 99 – 107.

- E. Haenel, H. Tscharmann, Podstata a cíle moderního bydlení, *Styl* II, 1910, s. 49 – 50.
- Pavel Halík, Petr Kratochvíl, Otakar Nový, *Architektura a město*, Praha 1996.
- Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění* III, 1930, s. 289 – 356.
- Vlastimil Hofman, Duch moderní tvorby v architektuře, *Umělecký měsíčník* I, 1911 – 1912, s. 127 – 135.
- Karel Honzík, Kritika architektury mezi dvěma světovými válkami, *Československý architekt* VII, 1961, č. 8, s. 6.
- Ebenezer Howard, *Zahradní města budoucnosti*, Praha 1924.
- *Výstava Hradecký kraj ve stavbě a vývoji*, Hradec Králové 1941.
- Jan Jakl, *Hradec Králové: průvodce věnným městem českých královen - salómem republiky*, Hradec Králové 2005.
- K stavbě rodinných domů v Hradci Král. a okolí, *Kraj Královéhradecký*, 1936, č. 73, 31. 10., s. 6.
- K třicetiletému starostování Dr. Frant. Ulricha, *Osvěta lidu* XXVIII, 1925, č. 8, 9, 6, 2, 11. 2., [nestránkováno].
- Stanislav Kadečka, *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948.
- Josef Kafka, Emil Králíček, *Rodinný dům: praktický rádce pro každého, kdo zamýšlí vlastní bydlo si zřídit*, Praha 1911.
- Miroslav Kaňka, *Rodinné domy Jana Kotěry ve východních Čechách*, Hradec Králové 2008.
- Jan Evangelista Koula, *Obytný dům dneška*, Praha 1931.
- Jan Evangelista Koula, Bytová kultura a kultura v bydlení, *Stavba* X, 1931 – 1933, s. 141 – 143.
- Jan Evangelista Koula, *Nová česká architektura a její vývoj ve 20. století*, Praha 1940.
- Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990.
- Vojtěch Krch, Zdravý vývoj, *Architekt SIA* XXII, 1924, s. 153.
- Vojtěch Krch, Obytná budova. Několik kritických poznámek ke stavbě našich obytných budov, *Architekt SIA* XXXI, 1932, s. 122 – 136.

- Vojtěch Krch, Božena Krchová, Bytová kuchyně, *Architekt SIA XXXII*, 1933, s. 33 – 46.
- Alois Kubíček, Práce Josefa Gočára v Hradci Králové, *Styl VII*, 1926 – 1927, s. 113 – 127.
- Alois Kubíček, K pracím Josefa Gočára v Hradci Králové, *Styl VII*, 1926 – 1927, s. 153 - 154.
- Alois Kubíček, Bohumil Waigant, *Styl XV*, 1930, [stránka neoznačena].
- Alois Kubíček, Wirth, Zdeněk, *Hradec Králové město českých královen, město Ulrichovo*, Hradec Králové 1939.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Zdeněk Lukeš, Architekt Bohumil Waigant, *Umění XXXIII*, 1985, č. 5., s. 467 – 468.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2001*, sv. 2, 6, 7, 12, Ostrava 2001.
- Jiří Malina, *Bibliografický průvodce po stavebních, uměleckých a technických památkách*, Hradec Králové 1977.
- Rudolf Medek, *Poznámky o Hradci kulturním: psáno r. 1914*, Hradec Králové 1940.
- Karel Mlynář, František Tichý, *Hradec Králové a okolí: Třebechovice pod Orebem: Dvůr Králové nad Labem*, Praha 1932.
- Karel Mlynář, Josef Kaňka, *Hradec Králové: přehled desetileté práce 1924-1934*, Hradec Králové 1934.
- Moderní architektura Hradce Králové, *Kraj Královéhradecký*, 1929, č. 70, 16. 10., s. 2.
- Jan Moravec, Vojtěch Krch *23. 7. 1892 † 20. 11. 1966, *Architektura ČSSR XXVI*, 1967, č. 5., s. 290 – 292.
- Hermann Muthesius, Malý dům na venkově, *Styl II*, 1910, s. VI – XII.
- Hermann Muthesius, Problémy architektury. Přednáška, *Styl III*, 1911, s. 3 – 19.
- Otakar Novotný, Charakter zahrady, *Styl II*, 1910, s. 187 – 188.
- Otakar Novotný, Americké vily, *Styl III*, 1911, s. 79 – 80.

- Otakar Nový, *Česká architektonická avantgarda*, Praha 1998.
- Irena Pazderková, *Balkán a Jiří Dienstbier* [bakalářská diplomová práce], Masarykova Univerzita v Brně, 2010.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: neprávem opomíjený královéhradecký tvůrce, *Architekt*, 2003, č. 9, s. 70 – 71.
- Marcel Pencák, K výročí významného hradeckého architekta Vladimíra Fultnera, *Hradecký deník*, 2008, č. 232, 2. 10., s. 7.
- Marcel Pencák, Nástup architektonické moderny a c. k. Česká vysoká škola technická, *Umění LVI*, 2008, s. 514 – 528.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: kterak mladí architekti stavěli Ulrichův Hradec, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 283 – 301.
- Miroslav Podhrázský, *Město na soutoku*, Hradec Králové 2002.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009.
- Karel Prokeš, Parky a zahrady a Okrašlovací spolek v Hradci Králové, *Královéhradecko VI*, 1929, č. 5, s. 76 – 77.
- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu XI*, č. 16, 1906, s. 2.
- Jara Ribnikar, *Útěk za životem*, Praha 1983.
- Jara Ribnikar, *Dítě z Hradce: memoárová próza*, Hradec Králové 1988.
- Miroslav Richter, Semotanová, Eva, *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 5 – Hradec Králové*, Praha 1998.
- Colin Rowe, *Matematika ideální vily a jiné eseje*, Brno 2007.
- Mackay Hugh Baillie Scott, *Dům a zahrada*, Praha 1910.
- Josef Setnička, Sir Ebenezer Howard, *Stavitel IX*, 1928, s. 89.
- Camillo Sitte, *Stavba měst podle uměleckých zásad*, Praha 1995.
- Salma Soppe, Hradecký osud architekta Bohumila Waiganta, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 369 – 395.
- Oldřich Starý, *Nejmenší dům*, Praha 1931.

- Oldřich Starý, Architekt Prof. Josef Gočár, *Architektura* II, 1940, s. 57 – 59.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.
- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR* XVI, 1956, č. 4, s. 219.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR* XIX, 1960, č. 5, s. 331.
- Milan Stehlík, *Sociální aspekty bydlení v tvorbě architekta - bydlení mezi "vilou" a "panelákem"*, Brno 2005.
- Rudolf Stockar z Bernkopffů, Města budoucnosti, *Styl* IV, 1912, s. 43 - 67.
- Karel Storch, Postavení architektů u nás a belgický příklad, *Architektura* I, 1939, s. 282 – 283.
- Josef Stubben, Zelené plochy ve městech a jich okolí, *Styl* VII (XII), 1926 – 1927, s. 21- 28.
- Jan Svoboda, Neznámí známí: Bratři Waigantové, *Umění* XLII, 1994, č. 6., s. 474 – 479.
- Zuzana Šáfrová, *Architektura v Hradci Králové, 1900 – 1938. Spolupráce architektů s umělci* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- Vladimíra Šilhánková, Petr Šilhánek, *49+1 architektura Hradec Králové: 1990-2005*, Praha 2006.
- Vladimíra Šilhánková, Petr Šilhánek, *Ulice, náměstí a nábřeží Hradce Králové*, Hradec Králové 2009.
- Stanislav Špaček, *Americká úsporná kuchyně a zásady ekonomického řízení domácnosti*, Praha 1927.
- Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1995.
- František Tichý, Ludvík Domečka, Sl. Kašpar, *Úplný průvodce po velkém Hradci Králové: historie města: průvodce velkým Hradcem: turistika, průmysl a obchod, statistika, plán*, Hradec Králové 1910.
- František Tichý, Zdeněk Wirth, *Hradec Králové*, Hradec Králové 1914.
- Tichý, František, *Almanach Hradce Králové*, Brno 1926.

- František Toman, *Sto let výstavby a územního plánování města Hradce Králové*, Hradec Králové 1985.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, sv. I – II, Praha 2000.
- František Ulrich, Vzpomínka na Dr. Otakara Klumpara, *Ratibor XXXIII*, 1916, č. 2., 26. 1., [nestránkováno].
- František Ulrich, Upomínka na počátek boření hradeb královéhradeckých, *Osvěta lidu XXVIII*, 1925, č. 8, 6. 2., s. 7.
- František Ulrich, *Osvobození Hradce Králové z pout hradebních*, Hradec Králové 1935.
- Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007.
- Vojtěch Vanický, Josef Gočár. Regulace města Hradce Králové, *Stavitel IX*, 1928, s. 117 – 122.
- Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.
- Otto Wagner, *Moderní architektura*, Praha 1910.
- Tamara Wagnerová, Spisovatelka Jara Ribnikarová, nejsem autorka jednoho podnebí, jednoho města, jedné řeky..., *Květy XXXIV*, 1984, č. 40, [strana neoznačena].
- Rudolf Wels, *Zahradová města*, Praha 1911.
- Zdeněk Wirth, Villa, *Styl II*, 1910, s. III – VI.
- Zdeněk Wirth, Dr. Fr. Ulrich, strážce staveb. vývoje Hradce Králové, *Osvěta lidu XXVIII*, 1925, č. 8, [nestránkováno].
- Zdeněk Wirth, Bohumil Waigant- nekrolog, *Umění III*, 1930, s. 476.
- Zdeněk Wirth, *Josef Gočár*, Hradec Králové 1932.
- Vladimír Zákřejs, Výstava zahradních měst, *Styl III*, 1911, s. 250 – 251.
- Lubomír Zeman, Zbyněk Černý, ...[et al], *Slavné vily Karlovarského kraje*, Praha 2010.
- Ladislav Zikmund- Lender, Václav Rejchl- spoluvůrce a pozorovatel, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 463 – 475.

- Ladislav Žák, *Byt a krajina*, Praha 2006.
- Život Otakara Klumpara, *Ratibor XXXII*, 1915, č. 29, 7. 12., s. 1 – 4.

Prameny:

Státní okresní archiv Hradec Králové:

- neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.
- fond: Rodinný archiv Petrofů; 1846 – 1948.
- fond: MUDr. Otakar Klumpar
- fond: Archiv města Hradec Králové, inv. č. 5058, 5062, 5068, 5081, 5082, 5084, 5086, 5087, 5089
- fond: Berní správa Hradce Králové, 1860- 1949 (1954), katastr Pražské Předměstí, čp. 492.

Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové:

Část obce Hradec Králové:

- č.p. 217, 346, 374, 376, 377, 423, 437, 446, 447, 459, 460, 461, 482, 517, 521, 532, 533, 537, 540, 541, 544, 586, 653, 759, 819, 824, 832, 845, 851, 853

Část obce Nový Hradec Králové:

- č.p. 300, 315, 375

Část obce Pražské Předměstí:

- č.p. 125, 437, 985, 1025, 1151

Část obce Slezské Předměstí:

- č.p. 140, 173

Část obce Svobodné Dvory:

- č.p. 121, 410

Archiv Vladimíra Žida a Věry Bohuslavové.

Archiv ing. Richarda Miliče.

Archiv Michala a Ivany Dundových.

Archiv JUDr. Vladimíra Krčmy.

Archiv ing. Jana Skřivánka.

Archiv Pavla a Věry Ceeových.

Výstava *Sny a vize: Neuskutečněné návrhy Josefa Gočára pro Hradec Králové*,
Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 18.5. 2010 – 31.10.2010.

Internetové odkazy:

- www.archiweb.cz
- http://hradecky.denik.cz/souvisejici_clanky/vily_hk.html
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky>
- <http://www.earch.cz/clanek/4667-novodoby-urbanisticky-rozvoj-hradce-kralove.aspx>

Časopisy a noviny:

- *Architekt: nezávislý čtrnáctideník architektů.*
- *Architekt SIA: měsíčník pro architekturu, stavbu měst, bytovou péči a umění.*
- *Architektura ČSR: spojené časopisy Stavba, Stavitel, Styl.*
- *Hradecký deník.*
- *Kraj Královéhradecký: orgán Národní strany svobodomyslné v severovýchodních Čechách.*
- *Královéhradecko: vlastivědný sborník pro školu i dům.*
- *Osvěta lidu: pokrokové noviny pro český východ a severovýchod.*
- *Ratibor: neodvislý politický list pro zájmy královéhradeckého kraje.*
- *Stavitel: odborný umělecko-technický měsíčník.*
- *Styl: měsíčník pro architekturu, umělecké řemeslo a úpravu měst.*
- *Umělecký měsíčník: časopis Skupiny výtvarných umělců.*

12. Prameny a literatura – chronologický seznam

- Václav Rejchl, Asanační zákon Hradce Králové, *Osvěta lidu* XI, č. 16, 1906, s. 2.
- E. Haenel, H. Tscharmann, Podstata a cíle moderního bydlení, *Styl* II, 1910, s. 49 – 50.
- Hermann Muthesius, Malý dům na venkově, *Styl* II, 1910, s. VI – XII.
- Otakar Novotný, Charakter zahrady, *Styl* II, 1910, s. 187 – 188.
- Mackay Hugh Baillie Scott, *Dům a zahrada*, Praha 1910.
- František Tichý, Ludvík Domečka, K. Sl. Kašpar, *Úplný průvodce po velkém Hradci Králové: historie města: průvodce velkým Hradcem: turistika, průmysl a obchod, statistika, plán*, Hradec Králové 1910.
- Otto Wagner, *Moderní architektura*, Praha 1910.
- Zdeněk Wirth, Villa, *Styl* II, 1910, s. III – VI.
- Josef Kafka, Emil Králíček, *Rodinný dům: praktický rádce pro každého, kdo zamýšlí vlastní bydlo si zřídit*, Praha 1911.
- Hermann Muthesius, Problémy architektury. Přednáška, *Styl* III, 1911, s. 3 – 19.
- Otakar Novotný, Americké vily, *Styl* III, 1911, s. 79 – 80.
- Rudolf Wels, *Zahradová města*, Praha 1911.
- Vladimír Zákrejs, Výstava zahradních měst, *Styl* III, 1911, s. 250 – 251.
- Vlastimil Hofman, Duch moderní tvorby v architektuře, *Umělecký měsíčník* I, 1911 – 1912, s. 127 – 135.
- Rudolf Stockar z Bernkopffů, Města budoucnosti, *Styl* IV, 1912, s. 43 – 67.
- František Tichý, Zdeněk Wirth, *Hradec Králové*, Hradec Králové 1914.
- Antonín Petrof, *Ratibor* XXXII, 1915, č. 21, 11. 9., s. 1.
- Dr. O. Klumpar zemřel, *Ratibor* XXXII, 1915, č. 29, 7. 12., s. 1, 2, 3.
- Život Otakara Klumpara, *Ratibor* XXXII, 1915, č. 29, 7. 12., s. 1 – 4.
- František Ulrich, Vzpomínka na Dr. Otakara Klumpara, *Ratibor* XXXIII, 1916, č. 2., 26. 1., [nestránkováno].
- Ebenezer Howard, *Zahradní města budoucnosti*, Praha 1924.
- Vojtěch Krch, Zdravý vývoj, *Architekt SIA* XXII, 1924, s. 153.

- Ludvík Domečka, *Třicet let veřejné činnosti JUDra F. Ulricha*, Hradec Králové 1925.
- K třicetiletému starostování Dr. Frant. Ulricha, *Osvěta lidu* XXVIII, 1925, č. 8, 9, 6, 2, 11. 2., [nestránkováno].
- František Ulrich, Upomínka na počátek boření hradeb královéhradeckých, *Osvěta lidu* XXVIII, 1925, č. 8, 6. 2., s. 7.
- Zdeněk Wirth, Dr. Fr. Ulrich, strážce staveb. vývoje Hradce Králové, *Osvěta lidu* XXVIII, 1925, č. 8, [nestránkováno].
- Alois Kubíček, Práce Josefa Gočára v Hradci Králové, *Styl* VII, 1926 – 1927, s. 113 – 127.
- Alois Kubíček, K pracím Josefa Gočára v Hradci Králové, *Styl* VII, 1926 – 1927, s. 153 - 154.
- Josef Stubben, Zelené plochy ve městech a jich okolí, *Styl* VII (XII), 1926 – 1927, s. 21- 28.
- František Tichý, *Almanach Hradce Králové*, Brno 1926.
- Stanislav Špaček, *Americká úsporná kuchyně a zásady ekonomického řízení domácnosti*, Praha 1927.
- Josef Setnička, Sir Ebenezer Howard, *Stavitel* IX, 1928, s. 89.
- Vojtěch Vanický, Josef Gočár. Regulace města Hradce Králové, *Stavitel* IX, 1928, s. 117 – 122.
- Moderní architektura Hradce Králové, *Kraj Královéhradecký*, 1929, č. 70, 16. 10., s. 2.
- Karel Prokeš, Parky a zahrady a Okrašlovací spolek v Hradci Králové, *Královéhradecko* VI, 1929, č. 5, 76 – 77.
- Josef Gočár, *Hradec Králové*, Praha 1930.
- Karel Herain, Ulrichův Hradec Králové, *Umění* III, 1930, s. 289 – 356.
- Alois Kubíček, Bohumil Waigant, *Styl* XV, 1930, [stránka neoznačena].
- Zdeněk Wirth, Bohumil Waigant- nekrolog, *Umění* III, 1930, s. 476.
- Jan Evangelista Koula, *Obytný dům dneška*, Praha 1931.
- Oldřich Liska, *Projekty a stavby, architekt Oldřich Liska Hradec Králové*, Praha 1931.
- Oldřich Starý, *Nejmenší dům*, Praha 1931.

- Jan Evangelista Koula, Bytová kultura a kultura v bydlení, *Stavba X*, 1931 – 1933, s. 141 – 143.
- Vojtěch Krch, Obytná budova. Několik kritických poznámek ke stavbě našich obytných budov, *Architekt SIA XXXI*, 1932, s. 122 – 136.
- Vojtěch Krch, Obytná budova. Několik kritických poznámek ke stavbě našich obytných budov, *Architekt SIA XXXI*, 1932, s. 122 – 136.
- Karel Mlynář, Tichý, František, *Hradec Králové a okolí: Třebechovice pod Orebem: Dvůr Králové nad Labem*, Praha 1932.
- Zdeněk Wirth, *Josef Gočár*, Hradec Králové 1932.
- Vojtěch Krch, Krchová, Božena, Bytová kuchyně, *Architekt SIA XXXII*, 1933, s. 33 – 46.
- Karel Mlynář, Josef Kaňka, *Hradec Králové: přehled desetileté práce 1924-1934*, Hradec Králové 1934.
- František Ulrich, *Osvobození Hradce Králové z pout hradebních*, Hradec Králové 1935.
- K stavbě rodinných domů v Hradci Král. a okolí, *Kraj Královéhradecký*, 1936, č. 73, 31. 10., s. 6.
- Alois Kubiček, Wirth, Zdeněk, *Hradec Králové město českých královen, město Ulrichovo*, Hradec Králové 1939.
- Karel Storch, Postavení architektů u nás a belgický příklad, *Architektura I*, 1939, s. 282 – 283.
- Jan Evangelista Koula, *Nová česká architektura a její vývoj ve 20. století*, Praha 1940.
- Rudolf Medek, *Poznámky o Hradci kulturním: psáno r. 1914*, Hradec Králové 1940.
- Oldřich Starý, Architekt Prof. Josef Gočár, *Architektura II*, 1940, s. 57 – 59.
- *Výstava Hradecký kraj ve stavbě a vývoji*, Hradec Králové 1941.
- Stanislav Kadečka, *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948.
- Oldřich Starý, Pětasedmdesátka architekta Oldřicha Lisky, *Československý architekt*, 1956, č. 7, s. 5.

- Oldřich Starý, Významné životní jubileum architekta Oldřicha Lisky, *Architektura ČSR* XVI, 1956, č. 4, s. 219.
- Marie Benešová, *Josef Gočár*, Praha 1958.
- Oldřich Starý, Akademický architekt Oldřich Liska, *Architektura ČSR* XIX, 1960, č. 5, s. 331.
- Karel Honzík, Kritika architektury mezi dvěma světovými válkami, *Československý architekt* VII, 1961, č. 8, s. 6.
- Jan Moravec, Vojtěch Krch *23. 7. 1892 † 20. 11. 1966, *Architektura ČSSR* XXVI, 1967, č. 5., s. 290 – 292.
- Jiří Malina, *Bibliografický průvodce po stavebních, uměleckých a technických památkách*, Hradec Králové 1977.
- Jara Ribnikar, *Útěk za životem*, Praha 1983.
- Marie Benešová, *Česká architektura v proměnách dvou století: 1780-1980*, Praha 1984.
- Tamara Wagnerová, Spisovatelka Jara Ribnikarová, nejsem autorka jednoho podnebí, jednoho města, jedné řeky..., *Květy* XXXIV, 1984, č. 40, [strana neoznačena].
- Zdeněk Lukeš, Architekt Bohumil Waigant, *Umění* XXXIII, 1985, č. 5., s. 467 – 468.
- František Toman, *Sto let výstavby a územního plánování města Hradce Králové*, Hradec Králové 1985.
- Dítě z Hradce, *Puls*, 1988, č. 7/8, s. 12 – 13.
- Jara Ribnikar, *Dítě z Hradce: memoárová próza*, Hradec Králové 1988.
- Jiří Krátký, *Urbanistická kompozice Hradce Králové*, Hradec Králové 1990.
- Jan Svoboda, Neznámí známí: Bratři Waigantové, *Umění* XLII, 1994, č. 6., s. 474 – 479.
- Camillo Sitte, *Stavba měst podle uměleckých zásad*, Praha 1995.
- Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1995.
- Pavel Halík, Petr Kratochvíl, Otakar Nový, *Architektura a město*, Praha 1996.
- Otakar Nový, *Česká architektonická avantgarda*, Praha 1998.

- Miroslav Richter, Eva Semotanová, *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 5 – Hradec Králové*, Praha 1998.
- František Toman, Otec a synové Rejchlovi, *Architekt*, 1999, č. 10, s. 71 – 72.
- Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000.
- Vladislav Dudák, Rudolf Pošva, Bořek Neškuda, *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*, díl 2. L – Ž, Praha 2000.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, sv. I – II, Praha 2000.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-2001*, sv. 2, 6, 7, 12, Ostrava 2001.
- Miroslav Podhrázský, *Město na soutoku*, Hradec Králové 2002.
- Jakub Potůček, *Architektura a urbanismus Hradce Králové 1895 – 1950* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: neprávem opomíjený královéhradecký tvůrce, *Architekt*, 2003, č. 9, s. 70 – 71.
- Jan Falta, Rodinný dům pana Karla a Jaroslavy Cee na Pražském Předměstí u Hradce Králové, *Dodatek k výroční zprávě Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003*, Pardubice 2004, s. 13 – 34.
- Jakub Potůček, Oldřich Liska, *Architekt*, 2004, č. 10, s. 78 – 80.
- Pavel Vlček, (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.
- Jan Jakl, *Hradec Králové: průvodce věnným městem českých královen - salómem republiky*, Hradec Králové 2005.
- Milan Stehlík, *Sociální aspekty bydlení v tvorbě architekta - bydlení mezi "vilou" a "panelákem"*, Brno 2005.
- Vladimíra Šilhánková, Petr Šilhánek, *49+1 architektura Hradec Králové: 1990-2005*, Praha 2006.
- Ladislav Žák, *Byt a krajina*, Praha 2006.

- Eva Erbanová, Milan Šilhan, Rostislav Švácha (ed.), *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007.
- Ďoubal, Stanislav, Hradec líp ochrání cenné vily, *Mladá fronta Dnes (Hradecký kraj)*, 2007, č. 167, 20. 7., s. 2.
- Colin Rowe, *Matematika ideální vily a jiné eseje*, Brno 2007.
- Petr Ulrich, *Slavné vily Královéhradeckého kraje*, Praha 2007.
- Štěpán Bartoš, Zdeněk Lukeš, Pavel Panoch, *Ve víru modernosti: architektura 20. století v Královéhradeckém kraji*, Pardubice 2008.
- Miroslav Kaňka, *Rodinné domy Jana Kotěry ve východních Čechách*, Hradec Králové 2008.
- Marcel Pencák, K výročí významného hradeckého architekta Vladimíra Fultnera, *Hradecký deník*, 2008, č. 232, 2. 10., s. 7.
- Marcel Pencák, Nástup architektonické moderny a c. k. Česká vysoká škola technická, *Umění LVI*, 2008, s. 514 - 528.
- Zuzana Šáfrová, *Architektura v Hradci Králové, 1900 – 1938. Spolupráce architektů s umělci* [magisterská diplomová práce], Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- Jakub Potůček, *Hradec Králové: architektura a urbanismus: 1895-2009*, Hradec Králové 2009.
- Vladimíra Šilhánková, Petr Šilhánek, *Ulice, náměstí a nábřeží Hradce Králové*, Hradec Králové 2009.
- Jan Falta, Bydlení ve veřejných budovách „Salonu republiky“. Ztracená funkcionalistická „vila“ přednosty Okresního úřadu v Hradci Králové, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 59 – 81.
- Petr Grulich, František Ulrich a podnikatelé východních Čech, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 99 – 107.
- Irena Pazderková, *Balkán a Jiří Dienstbier* [bakalářská diplomová práce], Masarykova Univerzita v Brně, 2010.
- Marcel Pencák, Vladimír Fultner: kterak mladí architekti stavěli Ulrichův Hradec, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 283 – 301.

- Salma Soppe, Hradecký osud architekta Bohumila Waiganta, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 369 – 395.
- Lubomír Zeman, Zbyněk Černý,...[et al], *Slavné vily Karlovarského kraje*, Praha 2010.
- Ladislav Zikmund- Lender, Václav Rejchl- spolutvůrce a pozorovatel, in: *Královéhradecko*, sv. 7, Hradec Králové 2010, s. 463 – 475.

Prameny:

Státní okresní archiv Hradec Králové:

- neinventarizovaný fond: Ing. arch. Václav Rejchl.
- fond: Rodinný archiv Petrofů; 1846 – 1948.
- fond: MUDr. Otakar Klumpar
- fond: Archiv města Hradec Králové, inv. č. 5058, 5062, 5068, 5081, 5082, 5084, 5086, 5087, 5089
- fond: Berní správa Hradce Králové, 1860- 1949 (1954), katastr Pražské Předměstí, čp. 492.

Archiv stavebního úřadu města Hradec Králové:

Část obce Hradec Králové:

- č.p. 217, 346, 374, 376, 377, 423, 437, 446, 447, 459, 460, 461, 482, 517, 521, 532, 533, 537, 540, 541, 544, 586, 653, 759, 819, 824, 832, 845, 851, 853

Část obce Nový Hradec Králové:

- č.p. 300, 315, 375

Část obce Pražské Předměstí:

- č.p. 125, 437, 985, 1025, 1151

Část obce Slezské Předměstí:

- č.p. 140, 173

Část obce Svobodné Dvory:

- č.p. 121, 410

Archiv Vladimíra Žida a Věry Bohuslavové.

Archiv ing. Richarda Miliče.

Archiv Michala a Ivany Dundových.

Archiv JUDr. Vladimíra Krčmy.

Archiv ing. Jana Skřivánka.

Archiv Pavla a Věry Ceeových.

Výstava *Sny a vize: Neuskutečněné návrhy Josefa Gočára pro Hradec Králové*,
Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 18.5. 2010 – 31.10.2010.

Internetové odkazy:

- www.archiweb.cz
- http://hradecky.denik.cz/souvisejici_clanky/vily_hk.html
- <http://www.slavnevily.cz/vily/kralovehradecky>
- <http://www.earch.cz/clanek/4667-novodoby-urbanisticky-rozvoj-hradce-kralove.aspx>

Časopisy a noviny:

- *Architekt: nezávislý čtrnáctideník architektů.*
- *Architekt SIA: měsíčník pro architekturu, stavbu měst, bytovou péči a umění.*
- *Architektura ČSR: spojené časopisy Stavba, Stavitel, Styl.*
- *Hradecký deník.*
- *Kraj Královéhradecký: orgán Národní strany svobodomyslné v severovýchodních Čechách.*
- *Královéhradecko: vlastivědný sborník pro školu i dům.*
- *Osvěta lidu: pokrokové noviny pro český východ a severovýchod.*
- *Ratibor: neodvislý politický list pro zájmy královéhradeckého kraje.*
- *Stavitel: odborný umělecko-technický měsíčník.*
- *Styl: měsíčník pro architekturu, umělecké řemeslo a úpravu měst.*
- *Umělecký měsíčník: časopis Skupiny výtvarných umělců.*

13. Summary

The topic of the bachelor thesis is a development of architecture of villas built in Hradec Králové between years 1900 and 1945. This period is bounded by two important events: an abandonment of an army fort in Hradec Králové and the onset of World War II, when all construction works in Hradec Králové was banned. This bounded period is a stage of great advancement in architecture of villas, which was supported by many progressive builders and designed by architects who could use their creative ideas, that could not have been employed in big projects, on their their own villas and family houses.

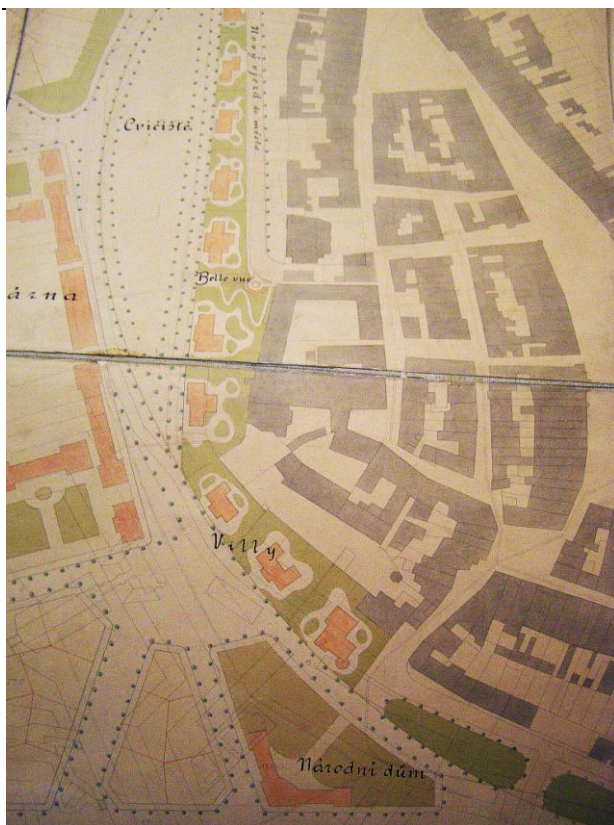
Introduction of the thesis presents historical background which preceded the time period in which Hradec Králové has been spoken of as a Saloon of the republic. Mainly it is effort of the city to employ a planned development of construction, managed by experts, based on a high quality plans obtained from urbanization contests. Apart form that we focus on beginnings of planning of villa quarters and districts in projects of numerous architects and present villas which have been built in these quarters in individual periods. Examples of architects who built villas are Václav Rejchl, Vladimír Fultner, Oldřich Liska, Bohumil Waigant, Vojtěch Krch, Robert Schmidt, František Valouch and so on.

Second part of the thesis is devoted to catalogue consisting of 45 villas and family houses from Hradec Králové, together with information about research conducted till now, related literature and founts. Eight chosen villas are supplemented by text and architectural analysis. Text covers circumstances of erection of the building, its placement, sequential creation of its plan and its architectural changes. If it is known, we provide a name of a builder and a resident of a villa and also its architect. We also inspect the history of the house from the beginning of its construction till now. In the end we evaluate differences and individual benefits of the villa, which are results of cooperation of the architect – creator of the project and client – author of the idea.

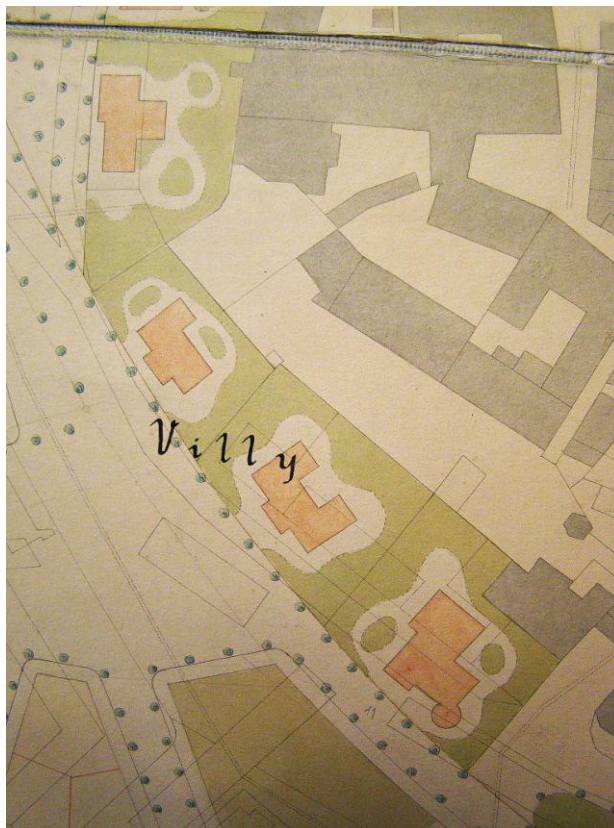
14. Obrazová příloha – seznam

- 1) Soutěžní regulační plán města Hradec Králové /architekt Josef Reiter a Alois Štěpán/, 1885, Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: Archiv města Hradec Králové, inv. č. 5081.
- 2) Detail předchozího plánu, projekt vil pod náměstím, nerealizováno.
- 3) I. regulační plán města Hradce Králové /architekt Josef Zámečník/, 1890, Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: Archiv města Hradec Králové, inv. č. 5082.
- 4) Detail předchozího plánu, projekt čtvrti rodinných domů v severozápadní části města (mezi dnešní ulicí Antonína Dvořáka a labským nábřežím), nerealizováno.
- 5) Zastavovací generální plán Hradce Králové /architekt Oldřich Liska a Václav Rejchl/, 1910, Státní okresní archiv Hradec Králové, fond: Archiv města Hradec Králové, inv. č. 5084.
- 6) Detail předchozího plánu, projekt pravostranné labské kotliny s již postavenými vilami podél Střelecké ulice.
- 7) Soutěžní návrh na regulaci pravostranné labské kotliny /Josef Gočár/, 1925, převzato z Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 70.
- 8) Detail předchozího plánu, projekt vilové čtvrti, realizováno.
- 9) Regulační plán města Hradec Králové /Josef Gočár/, 1926 – 1928, převzato z Marie Benešová, František Toman, Jan Jakl, *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 72.

15. Obrazová příloha – fotodokumentace

obr. 1) Regulační plán, Josef Reiter, Alois Štěpán, 1885.

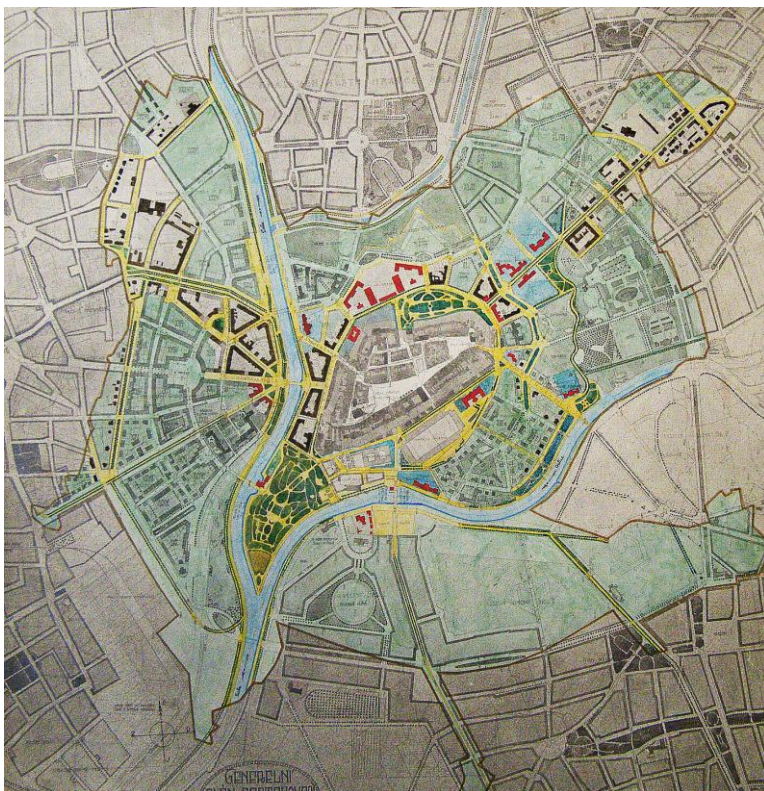
obr. 2) Detail navrhované čtvrti vil pod náměstím, nerealizováno.

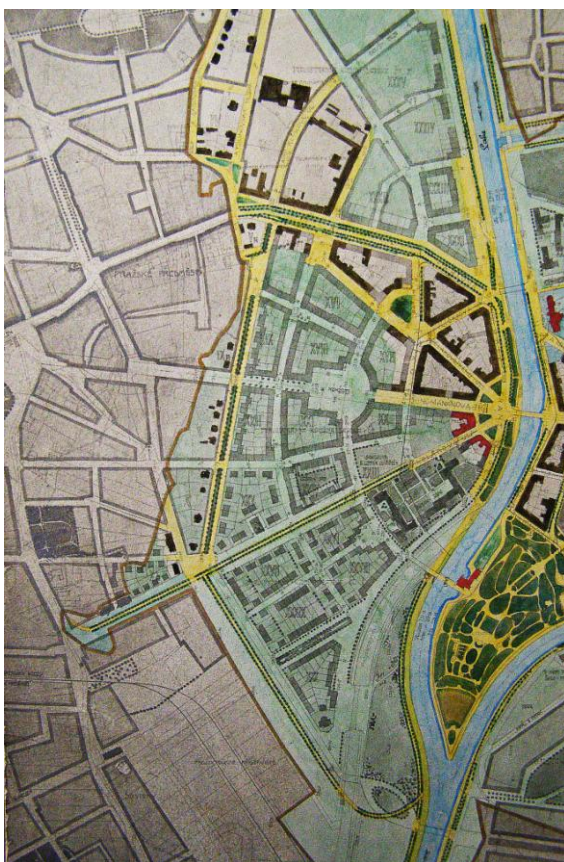
obr. 3) I. regulační plán, ing. Josef Zámečník, 1890, detail rodinných domů podél Orlického nábřeží.

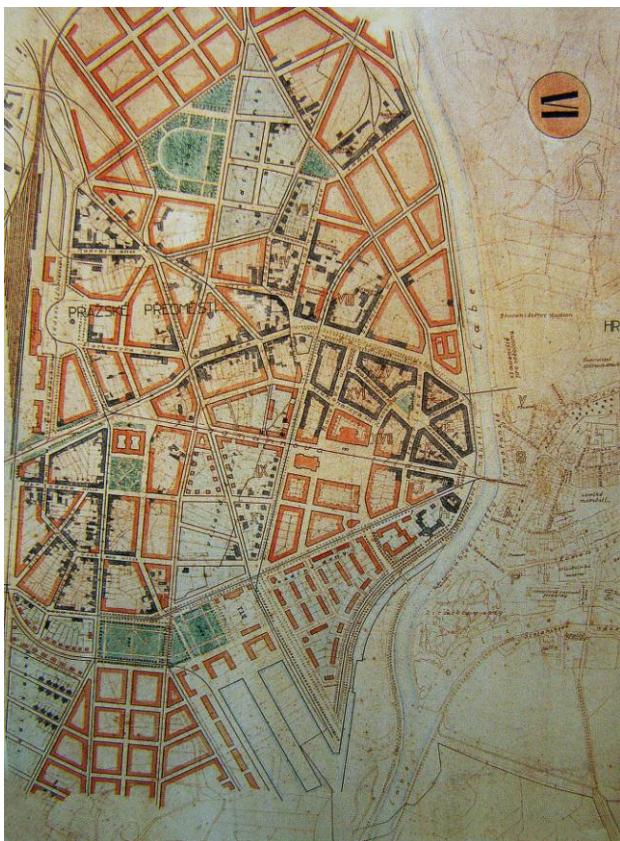
obr. 4) Detail navrhované čtvrti rodinných domů v severozápadní části města.

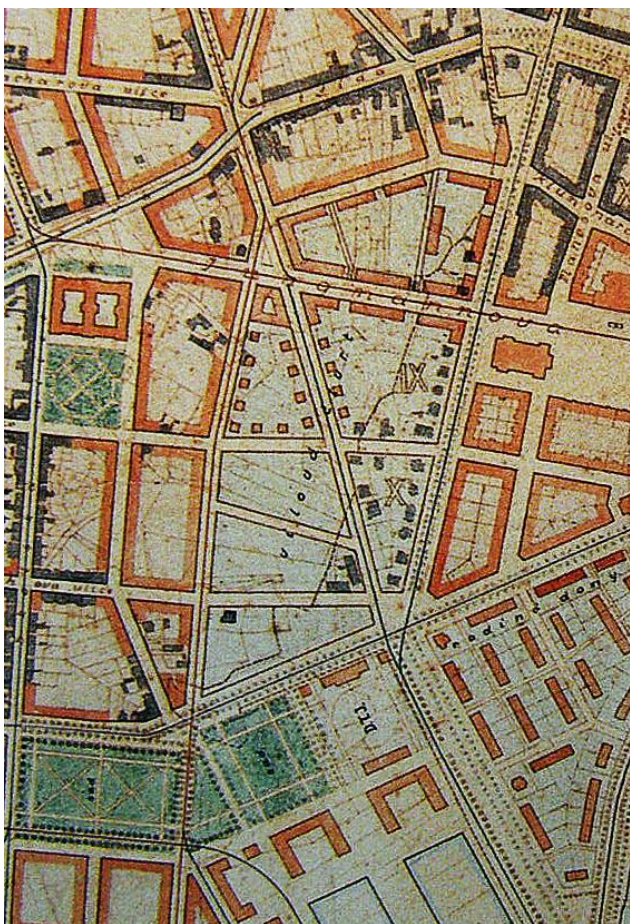
obr. 5) Zastavovací plán, Oldřich Liska a Václav Rejchl, 1910.

obr. 6) Detail pravostranné labské kotliny s vilami podél Sřelecké ulice.

obr. 7) Návrh pravostranné labské kotliny, Josef Gočár, 1925.

obr. 8) Detail navrhované vilové čtvrti.

obr. 11) Regulační plán, Josef Gočár, 1928 – 1928.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Ilona Motejlová
Katedra nebo ústav:	Dějiny umění
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Architektura vil v Hradci Králové, 1900 - 1945
Název v angličtině:	Architecture of villas in Hradec Králové, 1900 - 1945
Anotace práce:	Náplň bakalářské práce představuje vývoj architektury vil a rodinných domů postavených v Hradci Králové v rozmezí let 1900 – 1945. První část práce je zaměřena na historické okolnosti vzniku hradeckých staveb od zrušení vojenské pevnosti po začátek druhé světové války. Dále je věnována pozornost architektuře, umístění, objednavatelům a tvůrcům těchto domů. Druhá část obsahuje katalog 45 hradeckých vil, ke kterým jsou uvedeny dostupné informace a dosavadní bádání. K vybraným vilám nebo rodinným domům připojuji vlastní bádání a architektonický popis. V závěru práce jsou vyhodnoceny odlišnosti staveb a jejich individuální přínos.
Klíčová slova:	Vila, rodinný dům, architektura, Hradec Králové, Salon republiky
Anotace v angličtině:	The content of the thesis is development of architecture of villas and family houses built in Hradec Králové between years 1900 and 1945. First part of the thesis is focused on historical background of origins of erection of building in Hradec Králové since abandonment of an army fort in Hradec Králové till the onset of World War II. Furthermore we focus on architecture, placement, residents and builders of these houses. Second part contains catalogue of 45 villas from Hradec Králové supplemented with information that has been accessible, and covers the

	research. Chosen villas and family houses we append with results of our own research and architectural signature. In the end of the thesis we evaluate differences between houses and their individual benefits.
Klíčová slova v angličtině:	Villa, family house, architecture, Hradec Králové, Salon of Republic
Přílohy vázané v práci:	Obrazové přílohy 5 stran
Rozsah práce:	186 stran
Jazyk práce:	čeština